४१६५

नारदस्मृतिः

४९६५

4965

#13, 49 MISSING

F. = 112

तारारहस्य १४ पत्रे

तारारहस्यविवृत्तिः

नं० ४४६६५

ॐ १

ॐ नमः श्रीखिलवाग्रूपिण्यै ॐ परमानंदगहनां सर्वदेवशरीरिणीं । वरां वाग्रूपिणीं
वंदे महानीलसरस्वतीम् १ नीलतंत्रं समाज्ञाय सिद्धसारस्वतं परं वीरतंत्रं मतस्य
स्तंभं गंधर्वकरणीं तथा २ गुह्यानांच मतं ज्ञात्वा गुरुभिः सिद्धिभूमिका कृता
श्रीशंकरैषा च तारारहस्यवृत्तिका ३ नित्यपूजाप्रमाणं तु प्रथमे पटले तथा
दीक्षाविधिर्द्वितीये स्यात्पुरश्चर्या तृतीयके ४ नैमित्तिकं चतुर्थे स्यात्पंचमे काम्य
निर्णयः रहस्यनिर्णयः षष्ठे कुमारी सप्तमे तथा अष्टमे तु पुरश्चर्या रहस्यापरि
कीर्तिता ५ नवमे पटले देव्या मंत्राणां परिनिर्णयः नित्यपूजाप्रयोगस्तु पटले
त्रयोदशे ६ सम्यग्विधाने होमस्य नारायाश्च चतुर्दशे पंचदशे तु पात्राणां वा
सनातत्त्वनिर्णयः ७ इति तारारहस्ये तु सम्यग्विधायनिर्णयः अथ नित्यपूजा
निर्णयो लिख्यते कुलचूडामणौ साधकः प्रातरुत्थाय कुलवृक्षं प्रणम्य च मू
लादिब्रह्मरंध्रांतं कुलं ध्यात्वा गुरुं स्मरेत् ८ प्रह्लादानंदनाथाख्यं सनकानंदमे
व च कुमारानंदनाथं च वसिष्ठानंदनाथकं ९ क्रोधानंदं सुखानंदं ध्यानानंदं ततः परं १

वोथानंदस्तुकानंदो ध्यायेत्कुलमखोपरि ॥ तत्रैव चकुलगुरूणां ध्यात्वा म
हारसरसोल्लासहृदया घूर्णलोचनाः स्वात्मालिंगनसंभिन्नघूर्णिताशेषमान
साः कुलशिष्योपरि कृपापूर्णान्तःकरणोद्यताः वराभयायुक्ताशेषकुलतत्त्वाथि
प्रदिनः ॥१३॥ एवं कुलगुरुं नत्वा विसृज्य कुलमात्मकं ॥१४॥ अथ प्रसायाकमात्
कायां सहस्रदलपंकजे सकलशीतरश्मिप्रभं वराभयकराम्बुजं विमल
गंधमाल्याम्बरं प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणं स्मरेच्छिरसि स्थितं स
गंतदधिधानपूर्वं गुरुम् अथवासनाप्रदेशे स्वतंत्रतंत्रे अरुणामरुणाकल्पा
करुणापूर्णलोचनां वराभयकराशांतां स्मरामि कुलगौरवीं शक्त्याद्यु
रक्तया शक्त्या शिववामकलेवरां सपद्मकरया शक्त्या लीलादोलितलोचनां
इति ध्यात्वा येनाखण्डमंडलाकारं व्याप्तं येन चराचरं तत्पदं दर्शितं येन त
स्मै श्रीगुरवे नमः इति प्रणमेत् अथ ब्राह्मे मुहूर्ते संस्मृत्याय मूलाधारपद्मे
तडित्कोटिकाकारां मूलविद्यामयीं कुंडलिनीं ध्यात्वा स्वभ्रमणाच्छत्मेनापरते

ॐ २

जसि संगमय्याः मस्तथा त्वरया लोलीभूतां चैतन्यमयीं कुन्डलीं मूलाधारमानयेत् त
देववामकेश्वरतन्त्रे कुलयोषित्कुलं त्यक्त्वा परं परमुपैति सा रमते सेयमव्य
क्तेन परे काकिनी सतीति यथा च श्रुतिः प्रकाशमानां प्रथमे प्रयाणे प्रति
प्रयाणेऽप्यमृतायमानां अन्तः पदव्यामनुसंचरन्तीमानन्दरूपामबलां प्रपद्ये
यथा त्वामानं ध्यायेत्समाहितमनाः सुखेन तदनु वज्रसिंहासनः समीरणमु
दीरयन् विद्युत्प्रकाशानुभावनुस्यूतं अतिसूक्ष्ममहिमोच्छलत्तरङ्गाकारचामी
2 करप्रभापटलपाटलं निजवपुश्चिरं चिन्तयेत् अथान्तर्विश्रान्तः प्रसमरम
रालव्यतिकरप्रभाविर्भावाद्भवविभवाहंकृततचरी शरीरे षट्कृत्वे मस्तु
मस्तु चरन्ती तडिदिव तरणिं त्रिर्यान्ती सा भजति निजरूपफणिवधूः अथातो
वाह्यानां तदपि विषयाणां प्रसरणं समस्तं तन्वीत्वा हृदयकुटिकाकोटर
पटे परं ब्रह्मध्यानानि षाथ विधानी त्वं भवानी मुद्राख्यस्त्वयमपि तन्म
यतया तथा ध्यायाद्वक्षणकं कुर्यात् तदङ्के मत्स्यसूक्ते उत्थाय चोत्तरेयामे

चिंतयेद्गुरुरूपिणीं सूर्यकोटिप्रतीकाशां चंद्रकोटिसुशीतलां तडित्कोटिस
मप्रख्यां कामानंदशिरोपरि ततस्तत्प्रभापटलव्याप्तः पाटलीकृतदेहवान्
सर्वमंगलसंपन्नः स्नानकर्म समारभेत् मृत्कुशानपि संग्राह्य गत्वा जलां
तिकं ततः मलापकर्षणं कृत्वा मंत्रस्नानं समारभेत् मृत्कुशानपि सं
ग्राह्य गत्वा जलांतिकं ततः कृष्णनीलाहरिद्राक्ताविविधा मम मूर्तयः त
त्रायं कुलगंगाशिष्यः ततस्तद्रूपं परामृशेत् दिवं सर्वां मर्त्यां वीचपातालं भूमि
सं भवं आचांतः कुलसंदर्भो सदर्भः कुलपुष्पकं कुलपात्रे सहूर्वांच स
तिलं सजलं ततः गृहीत्वा कुलदेव्यास्तु प्रीतये स्नानमाचरेत् कृतसं
कल्पएवासौ कुलचक्रं जले पर्ययेत् कुलेश्वरात्समानीय कुलमुद्रा कु
लेश्वरीम् कुलतीर्थानि तत्रैव समावाह्य कुलात्मकं ततोयं च त्रिधा पी
त्वा त्रिधा च प्रोक्षणं ततो कुलेश्वराय देवाय त्रिधोच्चार्य प्रकल्पयेत् त
त्रां तरेति विद्यया त्रिर्निमज्ज्यैवमाचमेत्पाश्चात्तथा मूलांते तर्पयामीति

ॐ स्वाम्नातं तर्पणं तथा ततः स्नानकाले प्राप्ते यथाविधि स्नात्वा संध्यातर्पणं कृत्वा
२ मूलविद्यान्ते श्रीनीलसरस्वतीं एकजटामुग्रतारां तर्पयामीति तर्पयेत् यथा मू ति
लेनीलसरस्वतीं तर्पयामि स्वाहेति अर्घ्यं विल्वादि तत्र यावाद्य कचंदन वस्त्रपु
ष्पासनादि ताम्रे देव्यै निवेदयेत् तच्चा यथा मूलविद्यया तदुक्तं श्रीकालीतन्त्रे ॐ
नमो भगवत्यै कजटे विद्महे पदमंततः विकटदंष्ट्रे धीमहि तन्नस्तारे प्रचोद
येत् ततो हृदि ध्यात्वा अष्टोत्तरशतं जप्त्वा यागस्थानं यायात् तद्विशेषकु
लचूडामणौ उत्थाय लवस्त्रं हेय परिधाय कुलेन च तिलकं कुलद्रव्यं पंच कृत्वा च
मध्यमाचरेत् कुलपीठं समारुह्य कुलदेवस्य पूजनं द्वारदेशे ततो गीतवा
द्यनृत्यादिनोषितः कुलभूतं समस्तान्यकुलस्थानि च पूजयेत् तदेवस्था
ननिर्णयं यथा तदुक्तं फेत्कारीये तत्रस्थः साधयेद्देवीविद्यां त्रिभुवनेश्वरी
तत्रैव पंचकाशं नरेयत्र न लिंगान्तरमीक्ष्यते तदेकलिंगमाख्यातं तत्र सि
द्धिमनुत्तमां उज्जटे पर्वते वापि निर्जने च चतुष्पथे देवागारे च मूर्ते च निर्ज ३

नेकांतवेश्मनि वीरतंत्रेपि शून्यागारे श्मशाने यदि जपति जडस्त्वेकलिंगे तथा
गंगागर्भे गिरौ वा शुचिर्विमलमतिः सर्वदा भक्तियुक्तः विद्याश्रीनीलवाण्याभु
वनजनपतिः सर्वशास्त्रार्थवेत्ता देहांते योगिमुख्यः परमसुखपदं ब्रह्मनिर्वाण
मेति अथ सर्वतर्पणप्रसंगे एवं विधा तर्पणं च कृत्वा पापपात्रो भवेत् अपी
नमेद्दुष्पं चक्रपुष्पं चक्रेलांजलिं प्रसूनं ताम्रपात्रे च कृत्वा चार्घं निवेदयेत्
सूर्यायार्घं निवेद्येव श्मशानस्थानं यथाचरेत् एवं यथास्थानमाश्रित्य तत्र पीठं वि
चिंतयेत् तत्राग्रे गंधर्वाख्यं श्मशानं तत्र संचिंत्य तत्र कल्पद्रुमं चरेत् तन्मूले म
णिपीठं च नानामणिविभूषितं शिवाभिर्वज्रमांसास्थिमेदमानाभिरंततः च
त्वर्दिक्षु शवामुंडचिताङ्गारास्थिभूषणं तन्मध्ये भावयेद्देवीं यथोक्तध्यानयोगतः
इति ध्यानं संचिंत्य ॐ वज्रोदके हूं फट् स्वाहा तेन जलमभिमंत्र्य ॐ विशुद्धधर्म सर्व
पापानि समयावशेष विकल्पोन्मनय स्वाहेति जलेन पादौ प्रक्षाल्य ॐ ह्रीं स्वा
हेति मंत्रेण यथाविध्याचम्य ॐ मणिधरि वज्रिणि सर्ववशंकरि हूं फट् स्वाहेति

ॐ
४

शिखाबंधनम् ॐ रक्ष रक्ष हूं फट् स्वाहेति जलाभिषेकाद्भूमिं शोधयेत् ॐ सर्वविघ्नान्
न्सारय हूं फट् स्वाहेत्यनेन मंत्रेण नाराचमुद्रया तत्प्रदेशे पातन् वामपार्ष्णिघातत्रये
णभौमानूर्ध्वतालत्रयेणांतरीक्षगान् दिव्यदृष्ट्यादिव्यानिति विघ्नानुत्सारयेत्
ॐ पवित्रवज्रभूमे हूं फट् स्वाहेत्यनेन भूमिमभिमंत्र्य तत्र कोमलकंबल विष्टराद्या
सनान् यथाप्राप्तानास्तीर्य आः सुरेखे वज्ररेखे हूं फट् स्वाहेति रक्तचंदनगंध
पुष्पादिभिः संपूज्य वीरासनस्वस्तिकादिक्रमेण तत्रोपविशेत् तत्र क्रमतस्य
तत्के मृदुकोमलमासीनोऽप्यन्येषु कोमलेषु च विष्टरेषु समासीनः साधयेदन
पाहितम् संग्रामे पतितं वापि संपादितमचूडकं षण्मासनिःसृतं प्राप्य चिंतायां
वानदंतिके तत्र चूडामणौ च तत्र महासने देवीपीठमंत्रेण पूजयेत् ॐ प्रें काम
पीठाय हृदयांतेयमीरितः तत्र बद्धासनं वीरः स्वात्मानं शोधयेत्ततः अस्याय
मर्थः दशमासादर्वाक् षण्मासगर्भच्युतबालको मृदुः अचूडकः अकृतचूडा
करणसमयः पंचवर्षाभ्यंतरे मृतक अचूडकरणेति केचित् उपनयनसमयाद ५

वीकृत्य जकरणप्राक्कोमलकलमभिधानं एतेषामभावे विष्टरे कुशवटकेषु
तदुक्तं हठदीक्रमे वीरासनमभावे तत्सत्तासनं स्मृतं प्रिये पंचवर्षाभ्यंतरवत्स
तवालमचूडकम् षण्मासाभ्यंतरे यावद्दशमासाच्च पूर्वकं गर्भच्युतो मृगवीलो
गर्भाष्टमाभ्यंतरस्तरं एतत्कोमलमित्याहु विष्टरे कुशेषु च तदुक्तं मत्स्यसूक्ते
पि कृमिसारं हीपि चर्ममचूडकं वलं तथा पीतं च श्वेतवर्णं वा आसनाय प्रकल्प
येत् प्रोतं वा विस्तीर्णं चाथवा चाथवा कुंडलीकृतं एवमासनच्छदस्य माराध्य पादमेखा
दवगंतव्यः ॐ मणिधरि वज्रिणि रक्षां रक्ष मां हुं फट् स्वाहा इति वस्त्रांतिके रक्षा
ग्रंथिं बंधयेत् ॐ आः हुं फट् स्वाहा इति व्यापकतया वाक्कायचित्तशोधनं ॐ पुष्प
केतुराजाहते तायसम्यक्संबुद्धाय ॐ पुष्पे पुष्पे महापुष्पे सुपुष्पे पुष्पसंभवे पुष्प
चयावकीर्णे हुं फट् स्वाहा इति पुष्पादिमंत्रमयं कृत्वा स्ववर्णादि पीठे रक्तचंद
नाकुंकुमवत्रपुष्पाद्यनुलिप्ते ॐ आः सुरेखे वज्ररेखे हुं फट् स्वाहा इति मंत्रेण
त्रिकोणं तर्गताष्टदलपद्मं चतुरस्रं चतुर्द्वारसहितं यंत्रं लिखेत् तदुक्तं तंत्रे

ॐ उमणौ ततः कुलरसेनैवपीठं निर्माययत्ततः ॐ आः सुरेखे वज्ररेखे हूंफट्हृदय
५ मेववा मंत्रेणानेन संलिप्य तस्य त्रिकोणपूर्वदले ह्रीं लिखेत् याम्ये वधूबीजं लि
खेत् पउत्तरे इति स्वाहा विलिख्य पश्चिमफटिति लिखेत् त्रिकोणमध्ये हूं बी
जं लिखेत् तद्बहिर्वीथ्ये मयोतिं चंदनेनाष्टपत्रमष्टलिखेत्ततः सद्गमासनमा
स्यायमायां पूर्वदले लिखेत् मध्ये बीजं द्वितीयं तत्तत्तरे पश्चिमे तत्त्वं मध्ये बीजं लिखे
त्तारं भूतशुद्धिमथाचरेत् तारं हूंकारं हूंकारस्य तारा प्रणवत्वेन प्रसिद्धत्वात् अथ
वा षडर्णीयानील सरस्वती विधाने मध्ये तारस्य प्रणवस्य लेखनमिति वेत् तद्बहि
र्गंधर्वाख्य षट्कोणं तत्त्वगतं पंचभूबिंबहितयं च तत्त्विति तन्मध्ये विलिखेत्तत्त्री तारा
ताप्रणवमेव च बीजं लिखेत्तत्पूर्ववत् सारस्वतार्थिनां तु विशेषेण यंत्रांतर
मुक्तं तद्बहिर्नीलतंत्रे व्योमेंदौ रसनार्णिकस्य मध्यवाहदै स्फुरत्केशरं वर्गोला
ढ़िवसच्छंदवसुमतीरोहेन संवेष्टितं ताराथीश्वरवादिवर्णविलसद्भूमेन सं
शोधितं यंत्रं नीलतनोः परं निगदितं सर्वार्थसिद्धिप्रदं एवमेतेषामन्यत ५

मं चिरच्छुरतो गंधर्यादि पपीठे निधाय पीठमर्चयेत् श्मशानाय कल्पवृक्षाय तन्मू
लेमणिपीठाय नानामणिभ्यो नानालंकारेभ्यो मुनिभ्यो देवेभ्यो बहुमांसास्थि
मोदमानाशिवेभ्यः चतुर्दिक्षु शवसमचितांगारास्थिभ्यः ततोऽष्टदले लक्ष्म्यै स
रस्वत्यै रत्यै प्रीत्यै कीर्त्यै शांत्यै पुष्ट्यै तुष्ट्यै एवमुक्तक्रमेणाभ्यर्च्य तन्मध्ये हसौः महा
प्रेतासनाय प्रणवादिनमोंतेनाभ्यर्च्य तदुपरि मूलेन मूर्तिं चालयेत् तदुक्तं सि
द्धसारस्वते लक्ष्मीसरस्वती चैव रतिः प्रीतिस्तथैव च कीर्तिः शांतिश्च पुष्टिश्च तु
ष्टिरित्यष्टशक्तयः देव्या नीलसरस्वत्याः पीठशक्तय ईरिताः तथा च वीरतंत्रे
तन्मध्ये पूजनं देव्या वाहनं शवमेव चेति आत्मभूतशुद्धिं कुर्यात् यथा प्राणाया
मत्रयेण ह्रींकारं रक्तवर्णं नाभौ ध्यात्वा तदुद्भूताग्निना स्वदेहं दग्धं विचिंत्य
श्रीमिति बीजं पीतवर्णं विचिंत्य तदुद्भूतवायुना तद्भस्म प्रोत्सारयेत् ततो ह्रूंका
रं श्वेतवर्णं शिरसि विचिंत्य तदुद्भूतांबुना तदस्थि प्लावितं कृत्वा समस्तशरी
रमाप्लावयेत् ततस्त्वात्मानमपगतकल्मषं निर्मलदेवताभेदेन ध्यायेत् तस्मि

ओं न्विश्वव्यापकवारिणि आःकारे रक्तपद्मे ध्यात्वा तदुपरि टंकारात् फट्कपद्मं विवि-
६ न्य तदूर्ध्वं फेत्कारकीये मायानाभौ रक्तवर्णं ध्यात्वा तज्ज्ञानवह्निना स्थूलं पापा-
त्मकं देहं दग्धं संचिंतयेत् ततः श्रीकारं हृदि पीताभं तदुद्भूतेन वायुना तद्भस्मोत्सारितं
कृत्वा ललाटे चिंतयेत् ततः (श्रीकारं हृदि पीताभं तदुद्भूतेन वायुना तद्भस्मो) हूं त-
तै षारवर्णाभं तदुद्भूतेन वायुना तदस्थि प्लावितं कृत्वा स्वमात्मानं विचिंतयेत् सर्व-
व्यथाविनिर्मुक्तं निर्मलं देवतात्मकं विश्वव्यापकमोयातत्स्वेदजोद्भवकार्त्तिके
6 तदुपरिस्थितां भिन्नवजलधरनीलां लंबोदरीं व्याघ्रचर्मावृतकटीं पीनोन्नत-
पयोधरां रक्तवर्तुलत्रिनेत्रां ललज्जिह्वां दंष्ट्राकरालवदनां पिंगोर्ध्वैकजटां
पार्श्वद्वये लंबमाननीलोत्पलमालां अतिनीलनागबद्धजटाजूटां ललाटे श्वे-
तास्थियुक्तां कपालपंचकतया जपाकुसुमसंकाशां तथा नागकृतकमंडलां रा
मतिसूक्ष्मनागकृतहारां सुवीनलघूणामनागेयज्ञोपवीतां चतुर्भुजां तत्रोप-
रिदक्षिणे सरक्तमांसखंडमणिं तुष्टिं निविष्टजटाजूटसंलग्नखड्गभूषितक ६

रां रक्तनीलां किंचिद्विकासितनीलोत्पलकरां अथ स्याद्धृदि ऐंबीजभूषिहूंतक
र्त्रिकाभूषितकरां वामे त्रिजगज्जाड्याः समेतमुंडकपालमंडिताकरां भुजचतुष्ट
येसूत्राभनागकृतकंकणां शवारूपां निर्भरयंत्रनाभिप्रायेण शवहृदयसं
क्रमितदक्षिणां शिवपादद्वयस्थितां प्रसारितवामचरणां कुंदाभनागकृ
तकटिसूत्रां ईषद्रक्तनागकृतनूपुरां सद्यःकृत्तशवरुधिरधारान्योन्यके
शाग्रथितपादपद्मावलंबितपंचाशन्मुंडमालां ज्वलदनलचितामध्यस्थि
तां द्वीपिचर्मकृतोपवीतवस्त्रां पोषितरोषाकृतां शैलवक्षोभिशोभितां वे
षमस्मेराननां एवंभूतमात्मानं ध्यायेदिति भूतशुद्धिः । यद्वा रक्तरुद्रयाम
ले तस्मात्पूरणायहस्तकीयमिति भावयेत् अथ नीलतंत्रेपि भूतशुद्धिं
विधायाथ मूलं च विम्बं विचिंतयेत् निर्लेपं निर्गुणं शुद्धमात्मानं तारणीमयं अ
नविद्येन तो ध्यायेदाकाशाद्रक्तपंकजं भूयस्तस्योपरि ध्यायेत्तद्धूंकारे नीलसं
भवं ततो हूंकारबीजात्तु कर्त्रिकाबीजभूषितां कर्त्रीपरिगतं ध्यायेदात्मानं

दु. नारएीमयं प्रत्यालीढपदां घोरां मुंडमालाविभूषितां खर्वांलंबोदरीं भीमां व्याघ्र
८ चर्मावृतां कटौ नवयौवनसंपन्नां पंचमुद्राविभूषितां सुमुखं च नतस्यं च हृत्तेगो
मुखमेव च योनिमुद्रेति विख्याता मुद्रा पंचनमस्कृता चतुर्भुजां ललजिह्वां
महाभीमां वरप्रदां खड्गकर्त्रिसमायुक्तसव्येतरभुजद्वयं कपालोत्पलसंयु
क्तसव्यपाणियुगान्वितां पिंगोग्रैकजटां ध्यायेन्मौलावक्षोभ्यभूषितां पंचमु
द्राविभूतामिति ललाटेश्वेनास्थिपट्टिकाचतुष्टयान्वितकपालः पवनयान्वि
तां इति मंत्रसाधारणोंतर्गतशिवदीक्षाटीकायां नेत्रमुखमित्यादिमुद्रापं
चनमस्कृतामिति अजर्थकृत्पाठः मुद्रापंचविभूषितामिति युक्तः पाठः इति
श्रीशंकराचार्यभगवत्पादैरुक्तः विचित्रास्थिमालां कपाले ललाटे पंचान्वितं तथा
रयंतीमिति मौलावक्षोभ्यभूषितामिति भूमौ मस्तके. क्षोभ्यस्य नाम्रि तं चंद्र
कल्माषमिति टीकाकारः तत्रः चंद्रावतंसामिति सर्वध्यानेष्वनुक्तत्वात् वस्त
तस्ततन्मते देवी संप्रदायगुरुभ्यो वासुकीनागरूपः वसुरक्षोभ्यतिष्ठति हृदे १ ८

त्यादिमन्त्रस्य स्मरणवचनश्रवणात् अतएवास्मिन्नाम्नाये दोर्भ्यां रिपुरिहक्षः अद्वोभ्यो
देवमूर्धन्यसद्ममूर्त्तिर्नाममन्त्रपञ्चक इतिसर्वार्थसिद्ध्यै ध्यायेत् ध्यानात्तत्फलश्रुतिर्यथा
प्रविश्य शून्यालयमुपविश्य चाचूडकादौ मज्जकोमलादिषु उत्सार्य विज्ञानमथैक
मानसो विचिन्तयेद्धृदि स्वमथो चिदात्मकं विचिन्त्य बीजैरथ भूतशुद्धिं विधाय तत्रैव त
भोगतिं च सशाहहंकारककर्दकेण स्मरेत्स्वमात्मानमवतारणीमयं वि
रुद्धवाकार्ध्यशरीरमण्डलेन वाम्बुदाभां च समुन्नतोदरीं अतीव खर्वां नवयौ
वनस्थितामाबद्धशार्दूलकवद्रजावलीं अनेकमाहात्म्यशावोटसुचैर्जवा
नागनागैः कटीबन्धनाय्यां लसद्भूमिरोविर्महानागकायस्फुरद्बाहुकेयूरशो
भाभिरामां कनकाभनागोल्लसत्कङ्कनस्फुरत्तीलसद्धोननागाभिरामां श
रीरेणह्वीनलपणार्मनागैः कृतं चारुयज्ञोपवीतं दधानां च घोषास्ततेकनागे
नसम्यक्कृतं चारुमञ्जीरमहाम्भुभयावित्थूलसूत्रां महापादलेन नागेन हृन्मंवि
भूषांचपावद्वयेयारयन्तीं विचित्रास्थिमालं कपालं करालं ललाटे च पञ्चा

६. न्वितं थारयंती चिरं चिंतयामीदृशां चारुरूपा ममेयामदोषाममर्त्यामपारां हरस्त्रे
८ णिमौलिप्रजारंजितांघ्रिं नताशेषयोषित्पदिष्टार्थदात्री मदीयप्रसादादिदं वि
ख्यजातं जनः प्राप्नुयान्मोदनेसंघतेति मदीयं स्तवं पाठयेदेकचित्तो वशास्त्र
स्यलोको भयेनत्रनूनं नदारिद्र्यपानेनवाऽकृतिः स्यालभेतापि मोक्षं तथा ध
र्मकर्मौ इति श्रीशंकराचार्यविरचितो भुजंगप्रयातिस्तवकः समाप्तः ॥
8 एवंभूतमात्मानं ध्यायेदिति भूतशुद्धिः नमः स्ववामे त्रिकोणं चतुरस्रमंडलं
कृत्वा तत्र साधारपात्रं निधाय मूलमंत्रेण विमलजलमापूर्य बिल्वपत्ररक्तचं
दनवस्त्रपुष्पाक्षतादीनि दिप्यार्घ्यस्याग्नीशासुरवायुषु मध्ये दिक्षु हृदयादि
षडंगादीनि विन्यस्य तत्र दशधा मूलमंत्रं जपेदित्य सामान्यार्घ्यविधिः इत्यर्घं
विधाय प्राणायामादिकं कुर्यात् यद्वा कोफेत्कारिणाम् भूतशुद्धिं विधाय ये
त्यमृच्छ्यादिस्थापनं चरेत् प्राणायामं ततः कुर्यात् हृष्यादिन्यासमाचरेत्
न्यासाकरांगयोः कृत्वा आत्मानं नादिरूपं स्मरेदिति नमो वामनासापुटेन ८

लविषयाचतुर्थीक्षेपेनवोग्रमार्थितस्यैवघोत उशावारंजपेद्दशिणनासाग्रदे
नरेचयेत् एवंक्रमेणव्युत्क्रमेणयथाशक्तिप्राणायामंकृत्वाशिवरस्यत्र
तोभ्यत्रऋषयेनमः ग्रवेिहहतीछंदसेनमः हृदिपकजटादिदेवतायै
नमः तथैवममतुलकवित्वपांडित्यादिसिद्ध्यर्थेविनियोगः यत्र्कंनील
तंत्रे भवतोभ्यत्रर्षिरेतस्याहहतीछंदः ईरितं नीलासरस्वतीदेवीत्रिषु
लोकेषुभूषिता हूंवीजंमंत्रशक्तिः स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदं अथषोडशन्या
सः यत्र्कंतंत्रांतरे न्यसेद्दगोत्विताग्रहयाहृन्मध्यचित्रिणान्यसेत् विंदुस
र्गोत्वितन्यस्यश्चादंनोस्थितिवर्त्मना संहृतेदोषसंहारंसंस्कृतेः सृतएवयः
स्थितेःसृष्टिशांतिविन्यस्यतत्कार्याविविधामतः न्यासःसंहारनामस्यादिवे
स्थावर · ·· स्थितेसृष्टिहृमेथिषुस्मृष्यतेवार्णिनामिति वेराजषिहिरह
स्येसंहारांतंकेचिदाऊराचार्याः सहृजावववासितिस्थितिंचविद्यार्थिनां
सृष्टिः यतेनसृष्टिस्थितिसंहृतिक्रमेकर्तव्य ततः षरदीर्घयुक्तेनमन

ऊ. सामायाबीजेनकरांगन्यासंकुर्यात् सर्वांगमंत्रेणवा यद्वांफेत्कारिण्यां चिंतयित्वा
५ स्वमात्मानंकरांगन्यासमाचरेत् षट्दीर्घभाजावर्णेनपाण्यंगंपूजयेत्ततः एव
करांगन्यासंकृत्वामातृकान्यासंचकृत्वाषोडशन्यासंकुर्यात् तथाचनीलतंत्रे
मंत्रेणानेनरितंकृत्वाषट्कारंमातृकांन्यसेत् क्रमोत्क्रमवशारोहेनाशषोढाप्रकीर्त्ति
ता कृतेस्मिन्यासवर्येतुसर्वपापंप्रणश्यति योगिन्यास्त्रभवेत्पूज्यः सदेवोन
9 तुमानवः प्रणमंतिमहेशानिषोढात्रुटितविग्रहाः अल्पायुः सभवेत्स
द्योदेवताकंपतेभिया नास्त्यस्यपूज्योलोकेस्मिन्पितृमातृसखोनरः ष
ट्कारमितिसृष्टिस्थितिसंहारंक्रमोत्क्रमेणेत्यर्थः सृष्टिःअकारादिक्षांतः
स्थितिडादिगसंहृतिक्षांमकारांतः विलोमेनतुक्षाद्यकारांतः टादिडांताअ
कारादिक्षांतरिति अथषोढाशांतरेयामले नपतत्कर्ष्मिदंकापिमंत्रिणः
कायरक्षणे प्रणवंमंत्रिकावर्णैःत्रुटितंमातृकास्थले तेनैवत्रुटितंवर्णं
न्यसेत्तत्रैवपार्वति मायाबीजंन्यसेद्देवितथाह्रींचप्रयत्नतः वधूबीजंतथाचैव ५

वविन्यसेन्मन्त्रसमाहितः कूर्चबीजं तथा देवि न्यसनीयमशेषतः अस्त्रं चैव तथा
न्यस्त्वा सकलं तदनन्तरं गुह्याद्गोप्यतरं देवि न प्रकाश्यं कथंचन अवश्यं यस्य
ङ्कार्यं न पूजा न जपस्तथा अथेदानीं तारान्यासं षोढान्यासं लिख्यते ईश्वर उ
वाच तारां षोढां प्रवक्ष्यामि सर्वतन्त्रेषु गोपितां महादारिद्र्यशमनीं सर्वसंपत्प्र
दायिनीं शिष्याय भक्तियुक्ताय विनीताय महात्मने वदान्याय कुलीनाय शु
द्धज्ञानरताय च एवंविधाय देवेशि साधकाय प्रकाशयेत् अन्यथा सिद्धिहानिः
स्यादित्याज्ञा पारमेश्वरी रुद्रैः प्रथमविन्यासो द्वितीयस्तु ग्रहैर्मतः लोकपा
लैस्तृतीयः स्याच्छिवशक्त्या चतुर्थकः तारादिभिः पंचमः स्यात् षष्ठः पीठै
र्निगद्यते एकेन सहिता रुद्राः पंचाशत्परिकीर्तिताः विघ्नयुक्ता मातृका
ऐस्यदरी हर्वे हर्वजैः तद्यथा दक्षिणामूर्त्तिर्ऋषिर्गायत्री छंदः अर्धना
रीश्वरो देवतादि ध्यात्वा न्यसेत् ह्रीं स्त्रीं हूं श्रीं कंठेशपूर्णोदरीभ्यां नमः ल
लाटे आं अनंतविरजाभ्यां नमः इं सूक्ष्मेशशाल्मलीभ्यां नमः ईं त्रिमूर्तेश

६. लोलाक्षीभ्यां उं अमरेशवर्तुलाक्षीभ्यां ऊं अर्घीशदीर्घघोणाभ्यां ऋं भारतीशदी
१० र्घमुखीभ्यां ॠं अनुग्रहेशगोमुखीभ्यां लृं स्थाण्वीशदीर्घजिह्वाभ्यां ॡं हरेशकुं
डोदरीभ्यां नमः एं झिण्टीशोर्ध्वकेशाभ्यां नमः ऐं भौतिकेशविकृतमुखीभ्यां न
मः ओं सद्योजातेशज्वालामुखीभ्यां औं अनुग्रहेशउल्कामुखीभ्यां अं अक्रूरे
शश्रीमुखीभ्यां अः महासेनेशविद्यामुखीभ्यां नमः कं क्रोधेशमहाकाली
10 भ्यां नमः खं चण्डीशसरस्वतीभ्यां नमः गं पञ्चान्तकेशसर्वसिद्धिभ्यां घं शिवो
त्तमगौरीभ्यां ङं एकरुद्रेशत्रैलोक्यविद्याभ्यां चं कूर्मेशमन्त्रशक्तिभ्यां छं एक
नेत्रात्मशक्तिभ्यां जं चतुराननेशभूतमातृकाभ्यां झं अजेशलम्बोदरी
भ्यां ञं सर्वेशद्राविणीभ्यां टं सोमेशनागरीभ्यां ठं लाङ्गलेशखेचरीभ्यां
डं दारुकेशमञ्जरीभ्यां ढं अर्धनारीशरुद्राणीभ्यां णं उमाकान्तेश्वरीभ्यां तं
आषाढीशकाकोदरीभ्यां थं दण्डीशपूतनाभ्यां दं अत्रीशभद्रकालीभ्यां धं
मीनेशयोगिनीभ्यां नं मेषेशशङ्खिनीभ्यां पं लोहितेशकेशिनीभ्यां फं शि १०

त्वीमहाकालरात्रिभ्यांनमः बंकङ्गलेडेशाकृर्दिनीभ्यांनमः मंदिरंडेशाकपर्दि
नीभ्यांनमः महाकालीशवज्रीभ्यांनमः यंत्वगात्मनेवालीशाजयाभ्यां॰ रं
असृगात्मनेसमुखीभ्यां॰ लंमांसात्मनेपिनाकीशरेवतीभ्यांन वंमेदात्म म
नेखड्गीशमाधवीभ्यां॰ शंअस्थ्यात्मनेवकेशरेवतीभ्यां इतिमातृकाया
समंस्थानेषुन्यसेत् इतिरुद्रन्यासः तारिणीसुन्दरीप्रोक्तावयवंयवि
नाशिनी नीलवर्णात्रिनयनाशवासनसमन्विता बिभ्रतीविविधाकल्पा
मौलावर्धेन्दुभूषिता एवंध्यात्वातारिणींतुसमाहितमनाःस्थिरं प्रणवादि
नमोन्तःसर्वे अथग्रहन्यासः स्वरैर्हृदिन्यसेत् पूर्वरक्तंअङ्गवर्णवके: अ
वोर्मध्येयवर्गेणसोमंशुक्लंतुविन्यसेत् नेत्रत्रयेकवर्गेणमंगलंलोहितं
न्यसेत् चवर्गेणबुधंश्यामंन्यसेद्धृदिमुखमंडले टवर्गेकंठकूपेतुपीतवर्णं
बृहस्पतिः गलदेवोतवर्गेणपांडुरंभार्गवंन्यसेत् नाभिदेशेपवर्गेणनील
वर्णंशनिंन्यसेत् शवर्गेणधूम्रवर्णंराहुंवक्त्रेन्यसेत्ततः लक्षाभ्यांनाभिदे

६ श्वेतकेतुं धूम्रवर्णानने कामरूपधरान् सर्वान् सर्वाभरणभूषितान् अथ प्रयो
११ गः रक्तवर्णं सूर्यं ध्यात्वा ॐ क्लीं श्रीं ह्रूं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः सू
र्याय नमः हृदि शुक्लवर्णं सोमं ध्यात्वा यं रं लं वं सोमाय भुवोमध्ये लोहितं मंग
लं ध्यात्वा कं खं गं घं ङं मंगलाय नेत्रयोः श्यामवर्णं बुधं ध्यात्वा चं छं जं झं ञं बुधा
य हृदयमंडले पीतवर्णं बृहस्पतिं ध्यात्वा टं ठं डं ढं णं बृहस्पतये कंठकूपे पां
डुवर्णं भार्गवं ध्यात्वा तं थं दं धं नं शुक्राय गलदेशे नीलवर्णं शनिं ध्यात्वा पं
फं बं भं मं शनैश्चराय नाभौ धूम्रवर्णं राहुं ध्यात्वा शं षं सं हं क्षं राहवे वक्त्रे धूम्र
वर्णं केतुं ध्यात्वा लं क्षं केतवे नाभिदेशे प्रणवादिबीजश्वर्वकं नमः सर्वत्र र
विमुखाः कामरूपाः सर्वाभरणभूषिताः वामोरुन्यस्तहस्ताश्च दक्षहस्तव
रप्रदाः अथ लोकपालन्यासः इंद्रमग्निर्यमो रक्षो वरुणं पवनं विधुं ईशा
नमात्मनो दिग्दिक्षु चाष्टसु च क्रमात् अथो नंतं मूर्ध्नि देशे ब्रह्माणं च तथा
न्यसेत् ह्रस्वदीर्घस्वरैः चाष्टवर्गैस्तदन्तरश्वर्वकैः तद्यथा ॐ क्लीं श्रीं ह्रूं आं इं उं ११

बादिलांतंपुविन्यस्यताजौतु मणिपूरकेग डादिफांतं तत्सहितं स्फुटं तु लाकिनींविन्यतः ८

इंद्रायनमः पूर्वेललाटे आंईऊंएं आग्नेये दक्षिणभाले कंखंगंघंङं यमाय दक्षि
णकर्णोपरि चंछंजंझंञं नैऋताय नैऋत्यांदिशि दक्षिणकर्णपृष्ठे टंठंडंढंणं व
रुणाय पश्चिमे दक्षिणकर्णोपरि तंथंदंधंनं वायवे वामकर्णपश्चिमायां पंफं
बंभंमं सोमाय वामकर्णोपरि उत्तरे यंरंलंवं ईशानाय ऐशान्यां वामभाले इत्य
ष्टदिक्षु विन्यस्य शंषंसंहं अनंताय अधो नतं लंक्षं ब्रह्मणे मूर्ध्नि बीजपूर्वं नमो
ताः सर्वे इति लोकपालन्यासः ततः परिशिवो देवि षट्शिवाः परिकीर्तिताः मू
लाधारे तु ब्रह्माणं डाकिनीसहितं क्रमात् सर्वं च अक्षरीं शुक्लां वादिशांतं सबिंदु
कं स्वाधिष्ठानाख्य चक्रे श्री विष्णुं च राकिनीं ततः ... अनाहते तु कादिठांतं मीश्वरं का
किनीं ततः विशुद्धाख्य महाचक्रे षोडशस्वरसंयुतं सदाशिवं शाकिनीं च वि
न्यस्य पूर्ववत्ततः आज्ञाचक्रे तु देवेशि लक्षवर्णसमन्वितं परंशिवं ब्रह्मरूपं
हाकिनीसहितं न्यसेत् अथ प्रयोगः ह्रीं श्रीं ह्रूं वंशंषंसं हं ब्रह्मणे डाकिन्यै नमः
मूलाधारे बंभंमंयंरंलं विष्णवे राकिन्यै नमः स्वाधिष्ठाने डंढंणंतंथंदंधंनंपंफं रु

ड़ि. द्रायकालिन्यै मणिपूरके कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं ईश्वरायकाकिन्यै अनाहते
१२ अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः सदाशिवायशाकिन्यै विशुद्धे लं ह्रं पर
मशिवायहाकिन्यै आज्ञाचक्रे बीजपूर्वकं नमोन्तं सर्वेषां अथतारादिन्यासः
ताराउग्रामहोग्राचवज्राकालीसरस्वती कामेश्वरीतचामुंडा इत्यष्टौतारिणी
स्मृता सर्वत्रादौप्रदद्दीत समस्तार्यक्रमेणतु स्वरयुग्मेण वर्णेण भूषिते
नचबिंदुना ब्रह्मरंध्रे ललाटेच भ्रूमध्ये कंठगह्वरे हृदये नाभिदेशे च लिं
गे चाधारकं न्यसेत् अथप्रयोगः ओं ह्रीं श्रीं हूं अं आं कं खं गं घं ङं. तारायै नमः
शिरसि इं ईं चं छं जं झं ञं उग्रायै ललाटे उं ऊं टं ठं डं ढं णं महोग्रायै भ्रूमध्ये ऋं
ॠं तं थं दं धं नं वज्रायै कंठगह्वरे ऌं ॡं पं फं बं भं मं काल्यै हृदिमूले एं ऐं यं
रं लं वं सरस्वत्यै नाभिमूले ओं औं शं षं सं हं कामेश्वर्यै लिंगे अं अः हं लं क्षं
चामुंडायै नमः आधारे बीजपूर्वकंनमोन्तः सर्वेषां इतितारान्यासः पंचमः
मूलाधारे कामरूपं हृदि जालंधरं ततः ललाटे पूर्णगिरीयं द्वि उड्यानं ततः १२

दर्पके वाराणसीभ्रुवोर्मध्ये अवंती लोचनद्वयोः मायावंतीमुखवृत्ते कंठे मधुपु
रीं ततः अयोध्यां नाभिदेशे तु कट्यां कांचीं विनिर्दिशेत् दशैतानि प्रधानानि पी
ठानि क्रमशो विदुः ह्रस्वदीर्घैः चाष्टवर्गैर्नमोंतैः क्रमशो न्यसेत् प्रयोगः ॐ ह्रीं श्रीं
हूं अं इं उं ऌं ॐ कामरूपपीठाय नमः मूलाधारे आं ईं ऊं ॡं जालंधरपीठाय नमः
हृदि कं खं गं घं ङं पूर्णगिरिपीठाय नमः ललाटे चं छं जं झं ञं उड्डीयानपीठाय
नमः ललाटोर्ध्वे टं ठं डं ढं णं वाराणसीपीठाय नमः भ्रूमध्ये तं थं दं धं नं अवंती
पीठाय नमः लोचनद्वये पं फं बं भं मं मायावतीपीठाय नमः मुखवृत्ते यं रं लं वं
मधुपुरीपीठाय नमः कंठे शं षं सं हं ळं क्षं कांचीपुरीपीठाय नमः कट्यां इ
ति षडंगन्यासः बीजपूर्वकं सर्वं इति षोडशन्यासः महोग्रताराकल्पोक्तं विन्यसे
त् प्रणवपुटितेन बीजेन व्यापकन्यासं सप्तधा पंचधा वा कुर्यात् यद्वा फेत्कारिण्यां
ॐकारसंपुटीकृतमंत्रेण व्यापकं न्यसेत् अथ करांगन्यासं कुर्यात् यथा ह्रीं इति
अखिलवाक्प्रियेपै नमः तर्जन्योः हूं ब्रह्मवाक्प्रियेपै नमः मध्यमयोः हूं वि

ज्ञितेत्रयोः क्रूंः सर्ववाग्रूपिण्यै नमः अस्त्राय फट् तर्जनीमध्यमाभ्याम् ६

विश्ववाग्रूपिण्यै नमः अनामिकयोः क्लीं रुद्रवाग्रूपिण्यै नमः कनिष्ठयोः क्रूं सर्व
३ १४ वाग्रूपिण्यै नमः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः इति करांगन्यासविधिः ॐ नः ऐं
अखिलवाग्रूपिण्यै नमः हृदयाय इति तर्जनीमध्यमानामिभिः हृदये क्लीं अखं
डवाग्रूपिण्यै शिरसे स्वाहेति तर्जनीमध्यमाभ्यां शिरसि ह्रूं ब्रह्मवाग्रूपिण्यै न
मः कवचाय हुं इति चतुरंगुलीभिः क्लौं रुद्रवाग्रूपिण्यै नमः नेत्रत्रयाय वौषडि
ति तर्जनीमध्यमाभ्यां मूर्धोर्ध्वतालत्रयेण च्छोटिकादिभिर्दशदिशां दिग्बंधनं कुर्या
त् पञ्चकं सिद्धसारस्वते अखिलवाग्रूपिणी प्रोक्ता हृदयाय नमो भवेत् अखं
डवाग्रूपिणी तु शिरसे वह्निवल्लभा ब्रह्मवाग्रूपिणी मन्त्रा शिखायै वषडित्यपि
विश्ववाग्रूपिणी मन्त्रा अस्त्राय फडिति स्मरेत् षड्दीर्घयामायया च बीजांते
नानि योजयेत् अथ मंत्रचूडामणौ बीजांते पंकजदाये हृदयं परिकीर्तितं
नादिरैपेधा रसेन हृद्दृग्नोदके शिखा तथा उग्रजटे च कवचं महापरिसरे तथा
पिंगोग्रैकजटे तद्वन्नेत्रान्ते परिकीर्तयेदिति एवं पीठन्यासावर्णा वर्णानां साच

त्रनलिखितो तयोरव्याप्यत्तुपयोगित्वात् यद्‌क्रमेफेरवीये अंगन्यासकरन्यासौ
कुर्यादत्रैवकेवलं युक्तोक्रमाचरेन्न्यस्तचारयेद्बुध इति अथसविकल्पकनि
र्विकल्पभेदेनकुंभपात्रादिस्थापनंकुर्यात् तत्रादावंतर्यागः श्रृणुदेविप्रवक्ष्या
मिपुजनंचांतरंमहत् मूलादिब्रह्मरंध्रांतेविसतंतुतनयसी उद्यत्सूर्यप्रभाजा
लविद्युत्कोटिप्रभामयी चंद्रकोटिप्रभाज्योत्स्नात्रैलोक्यैकप्रभामयी ध्यायेत्स
तोयथादेविनिश्चलंजायतेततः सहजानंदसंदोहमंदिरंभवतिक्षणात् त
तोऽर्घपात्रेनियमोयथा स्वदक्षिणेप्रोक्षणीपात्रमानीयप्रपूजयेत् किंचिद्द्रव्या
द्बुसंयुक्तंप्रोक्षणंभक्तियोजयेत् ततःसाधारकंपात्रंपुरतःस्थापयेद्बुधः
तत्पार्श्वेपाद्यदानंतत्पार्श्वेअर्घदानकं आचामनीयंतत्पार्श्वेवामेतुमधुपर्कक
गंधपुष्पंतथादक्षेस्वपृष्ठेकरचालनम् स्ववामेस्थापयेत्कुंभवामहस्तेनधा
रयेत् ओंमितिमंत्रेणपश्यन्नत्वाततस्पतजलं ओंदौमितिमंत्रेणदेवतीर्थे
नसंस्पृशेत् आत्मानंयागवस्तूनिगंधपुष्पादिकानिच प्रोक्षयेत्प्रोक्षणीतो

ढु १५

योगीयद्यामूलमंत्रतः साध्यसाधकयोर्मध्ये षट्त्रिंशदंगुलं भवेत् द्वादशांगुलमूर्ध्वं
च अधोभागेनथांगुलं द्वादशांगुलमध्यस्थं तत्र संस्थापयेद्बुधः आत्मनः पुरतो
वामे त्रिकोणं विलिखेद्भुवि स्वार्थं च द्वादशांत्यक्त्वा देवार्थं द्वादशांस्त्यजेत् द्वादशां
गुलमध्यस्थं तत्र चार्घं निधापयेत् आदावाराधने चैव तथा संस्थानपूजयेत् पू
रणं सलिलेनैव निक्षिपेद्गंधपुष्पयोः मंडलस्यामध्यविन्यस्य पुनः पुष्पसंमिश्र
यः चतुरस्रं विधाय स्वाधारपममविवर्जितं त्रिकोणं तत्र संलिख्य षट्कोणमुद्राभि
संयुतं तस्योपर्यासनं दद्यात्स्वात्माणामस्तमनं आधारशक्तिमारभ्य पूजयेद्वह्निमं
डले अर्घ्यपात्राधारनिर्णयः आधारेण विनाभ्रंशेन चत्स्यं तिमानरः तस्मा
द्यत्नेन साधारं कल्पयेत्कुलनायके आधारं त्रिपदं प्राज्ञः षड्स्रं वा चतुष्पदं अ
थवा चतुष्कोणाकारं कुर्याद्देवि मनोहरं अर्घ्यपात्रनिर्णयः स्वर्णरूप्यशिलाकूर्मक
पालालाबुमृण्मयं नारिकेलं च शंखं च मत्स्यशुक्तिसमुद्भवं पुष्पहस्तं कृतं रम्यं
सफलामेलितं शुभं उदयाकरपद्मस्थाः इति पात्रविधिस्तु जलसंग्रहे पात्रं कांचन १५

काचन्नृपजनितंतस्मात्कपोलोत्तरं विश्वामित्रमयंचकामदमिदंदैवंमंत्रियंस्फा
टिकं नाग्रेश्रीनिकरंचसिद्धजनकं[illegible]श्रीनालिकेरोद्भवं कपालंस्फाटिकमेवत्रसि
द्धिजनकंमसिद्धिप्रदंमसिद्धिदं अथश्रीशैवेननारिकेलविशिष्यते यदुक्तंश्रीमहादे
वतंत्रे शृणुदेविप्रवक्ष्यामिनारिकेलविधिंशुभं ब्रह्मणाचनिर्मितंपात्रंविश्वामित्रे
णधीमता विश्वामित्रकपालंतुसर्वपात्रोत्तमोत्तमं तस्मिन्संपूजयेद्यस्तुतत्सिद्धि
र्देवीचयत्नतः तस्यदर्शनमात्रेणचैकविंशतिसंकुलं उद्धरिष्यतिसंदेहोगृह
स्थोभवतिप्रिये ब्रह्महत्यानिपापानितथाविश्वरपालकः दृष्ट्वापात्रंनारिके
लंसर्वपापंप्रणश्यति कन्याकोटिप्रदानानितथाहेमशतानिच योददाति
महेशानिराहुग्रस्तेदिवाकरे तत्फलंकोटिगुणितंनारिकेलार्घ्यपात्रतः
अलाभेतस्यपात्रस्यअन्यपात्रेषुपूजयेत् कृत्वार्घ्यपात्रंदेवेशिब्रह्मेन्द्रादेव
ताःसदा हृष्यन्तिसर्वयोगिन्यःश्रीत्वासिद्धिददस्यपि ब्रह्मनरपिनरपात्रंमहामा
गैविज्ञेयंचोत्तमोत्तमं नारिकेलाभिधंदेविविज्ञेयंचोत्तमोत्तमं रत्नपात्रंतथ

उ.
१६

स्थाणित्रेयं चोत्तमकल्पकं वश्याकर्षणकर्माणि हेमपात्रं सुशोभनं शांतिके
पौष्टिके चैव राजते कारयेत्प्रिये लोहपात्रं विजानीयान्मारणोच्चाटने तथा
स्तंभकार्येषु पाषाणं विद्विषि लोहमृण्मयं सर्वकार्येषु कर्तव्यं विश्वामित्रं
च सवने कलशे दानपात्रेषु काचपात्रं प्रशस्यते काष्ठपात्रं विजानीयान्मं
त्राराधनकर्मणि नरपात्रं च गृह्णीयान्मुक्तिभुक्तिप्रसाधनमिति अथ द्रव
16 निर्णयो लिख्यते तत्र निर्विकल्पकसविकल्पकभेदेन बोद्धव्य सविकल्प
स्य देवेषि वर्णानुक्रमभेदतः इत्यादि वचनप्रदर्शनात् विप्रक्षत्रियविट्शू
द्राजपेषु स्त्रां यथायथमिति विप्राः क्षोणिभुजो विशास्तादि नरेन्द्री राज्य
मध्यास्वैरित्यादि लघुपात्रदर्शनात् शैवे चैव स्मवैष्णाके सौरे स्वागारदर्शने
बौद्धे पाशुपते सांख्ये मंत्रकालमुखे तथा दक्षिणे वाममिद्धांते वैदिकादि
षु पार्वति विना लिपिशिलाभ्यां तु यजनं निष्फलं भवेत् इति कुलार्णववचना
त् तद्विशेषस्तु जलाद्दशगुणं गंधोदकं दशगुणं ततः गंधाद्दधि ततश्चापि १६

दग्धः स्नानगुणं हुतं हुताशनगुणोऽहेतुर्मसंदक्षिणशासने तस्मात्तु नाप्रमत्ते
न तत्त्वेन तु गन्धगन्धिना अलिना विन्दुमात्रेण नखाग्रेणापि संददीत कुलकौला
दियोगिन्याविलयादिषु देवताः समयाप्यवतर्प्यन्ति नात्र कार्या विचारणा
इत्यादिष्वक्तितथैतन्मते विन्दुप्रदायकाः समस्तदेवतास्तत्र रतस्तत्र गुण
तामपि तत्राप्यविशेषस्तदयकरपद्धतौ गौडीपिष्टभवा च तालरसजा द्रा
क्षी च माध्वी तथा खर्जूरी नववनारिकेलजनिता गौडी च भोगप्रदा पैष्टी सि
द्धिषु तालजाखिलविधौ द्राक्षी च राज्यप्रदा माध्वी मुक्तिकरी विपत्तशमनी
खार्जूरिकाद्यर्चयेत् निषिद्धमपि तत्रैवोक्तं नष्टैः पर्युषितैर्वापि दुर्गन्धैर्गन्ध
वर्जितैः हेतुभिः परिपात्रस्थैस्तर्पितं निष्फलं भवेत् स्वपात्रस्थितहेतुं च
न दद्यादेरवायच दत्ते च सिद्धिहानिः स्यादित्याज्ञा परमेश्वरी इत्यप्येवं के
प्यरे अथर्वयामले यथा सुरा वह्निवर्णी महापातकनाशिनी तत्र मंत्र
विमुद्रा प्रसादैर्व्याघ्रे स्वर्गमोक्षदा संस्कारसंस्कृते हेतौ देवेन्द्रस्तर्प्यन्ति देवताः

पु. मंत्राणांस्मरणेनैवमहापातकनाशनं आयुःश्रीःकांतिसौभाग्यंप्रज्ञानंसंस्कृतपा
१८ तकः ऐश्वर्यंविचरत्यपतनंविधिवर्जनादिति अथजलार्णवे मंत्रपूतंजल
द्रव्यंजलदेवार्पितंप्रिये येपिबंतियतस्तेषांनस्पापोनविद्यते अथपदेचपं
चानांशोधनंतत्रवर्त्मना वामभागेचषट्कोणंतन्मध्येवृत्तरेखकं तद्बाह्येमं
डलंकृत्वाचतत्रस्त्रंसमालिखेत् ततश्चकारणंदिव्यंसमानीयचघटस्थितं
17 वेष्टितंरक्तवस्त्रेणरक्तमाल्यानुभूषितं तत्रसंस्थापयेज्ज्ञात्वादेवीबुद्ध्यावसा
धकः विलोकयेत्ततोद्रव्यंमूलेनपरिभावयेत् मंडले मूलेनगंधमादायव
हत्रासापुटंविधाय तन्मध्येविलिखेद्योनिंयोनिमध्येहसौंस्तथा हस्रौंह
सौंनमोंतेवऊंभमध्येप्रपूजयेत् मायायुग्मादिसंयुक्तंवह्निमायेंद्रसंयुतं
परमस्वामिनिप्रातः परमकामाम्बूनेच वाहितिचंद्रपदांतेसूर्याग्निभट्ट
र्णीतिच पात्रंविप्राविप्रास्वाहादशधाप्रजपेन्मंत्रं वाम्नायाकमलासोने
आनंदेश्वरायविद्महे सुधादेव्यैधीमहितन्नोऽर्धनारीश्वरेतिच प्रचोदयादि

त्तिजपेन्नायंत्रीदशधासुधीः वेदादिवारुणांतंचषट्दीर्घस्वरभेदितं शुक्रशाप
विमोचिनायैस्तथादेव्यैनमोस्तुते द्वादशधाजपेन्मंत्रंशुक्रशापविमुक्तये वेदा शा
दिवारुणंबीजंषट्दीर्घस्वरभेदितं ब्रह्मशापविमोचिनायैस्तथादेव्यैनमो
स्तुते दशकृत्वाजपेन्मंत्रंब्रह्मशापविमुक्तये मायाश्रियावं जुंशंचषट्दीस्व
रभेदितं स्वाहांतस्वस्वरूपांतेशापंमोचयतत्परं अमृतंस्त्रावयद्वंद्वंवन्हि
यज्ञान्तनःपरं अनेनमनुनामंत्रीकृत्स्नशापाद्विमोचयेत् मायाश्रियावेक
पदद्वयविंदुविभूषितं दीर्घस्वरदिवाकांतःछुरिकावेतिशोधिनि विकारानस्पद
व्यस्पदद्वंद्वंचपदद्वयं विकारहारिणींजस्वाप्रकाशयुक्तांततोजपेत् मायाश्रियो
वाग्भवंचअमृतेअमृतोद्भवे अमृतवर्षिणीप्रकाशयुक्तेति ठ द्वयं प्रकाशयु
क्तांसंयुज्यतिरस्कारिणींविचिंतयेत् तिरस्कारिणींमहाविद्यांध्यायेत्साधको
त्तमः नीलद्वयंसमथिरुद्यधुरः प्रयातिनीलांशुकाभरणमाल्यविलेपना
ढ्या निद्रापुटेनभुवनानितिरोदधानात्वड्गेश्वथाभगवतीपरिपातुभक्तान्

दे. एवंध्यात्वाजपेद्विद्यांहृदयंचसमायकोनमः मायालक्ष्मीहृदयस्थानेनमोभगवतीतिच
१८ माहेश्वरिस्वरूपानेसर्वपशुजनेनेतिच नमस्त्वत्तिरस्करिणीक्रूरुद्धंद्वंचठद्वयं
अथान्यतिरस्करिणीलज्जाकामेश्वरीततः वाग्णीश्रोत्रतिरस्कारिणीसकलजनेति
च वाग्वादिनीतिसकलपशुवनजनेनेतिच मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणतिरस्का
रिणीमिति ऋल्लहृदयंठद्वयंचसविसर्गशिरोमते तस्योपरिस्वमूलंचवर्णास
प्रधाजपेत् इत्यनेनविधानेनद्रव्यशुद्धिंसमाचरेत् द्रव्यमध्येततोध्यायेत्परमा
नंदरूपिणं सूर्यकोटिप्रतीकाशंचंद्रकोटिसुशीतलं अष्टादशभुजंपंचवक्त्रं
∴ त्रिलोचनं अमृतार्णवमध्यस्थंब्रह्मपद्मोपरिस्थितं वृषारूढंनीलकंठंसर्वा पद्मो
भरणभूषितं कपालखट्वाङ्गधरंघंटाडमरुवादिनं पाशांकुशधरंदेवंगदामु
सलधारिणं खड्गखेटकपट्टीशमुद्गरंशूलकुंतलं विचित्रखेटकंमुंडंवरदा
भयपाणिनं लोहितंदेवदेवेशंमनसासंविभावयेत् तस्योत्संगेस्थितांदेवी
चंद्रकोटिसमप्रभां हिमकुंदेंदुधवलांसर्वानंदकरोद्यतां प्रहसंतींविशालाक्षीं १८

देवदेवस्यसन्मुखीं एवंध्यात्वाद्रव्यमध्येअमृतत्वंविभावयेत् आनंदभैरवंदे
वमानंदभैरवींतथा संपूजयेद्द्रव्यमध्येमंत्रेणक्रमाद्यथा शिवचंद्रात्मवर्णे
नुकामभ्रवरुणानले वायुषष्ठस्वरयुतंविंदुचंद्रविभूषितं आनंदभैरवंदेवि
शिखामंत्रेसमुद्धरेत् ततःपूर्ववदुद्धृत्यविपरीतमुखद्वयं वायुबीजंवामने
त्रमानंदभैरवींतथा डैं॰ नयुतंनेत्रमंत्रंकथितोचमयूनमो अथवामूलमंत्रा
र्यसुषुम्नामूलवर्तिनी कुंडलीपाययित्वातद्द्रव्यशुद्धिरियं ततः अनेनैववि
धानेनवीरशुद्धिंसमाश्रयेत् अथवान्यप्रकारेणद्रव्यशुद्धिंसमाचरेत् तथाच
श्रुतिः ॐहंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् नृषद्वर
सदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतं इमंमंत्रंद्रव्यमध्येजपेद्वारत्र
यंसुधीः अथोच्यतेचत्वारिएणविशेषशोधनेमनुः एकमेवपरंब्रह्मस्थूल
सूक्ष्ममयंध्रुवं कचोद्भवांब्रह्महत्यांतेनतेनाशयाम्यहं सूर्यमंडलसंभूतेवरुणा
लयसंभवे अमावीजमयेदेविशुक्रशापाद्विमुच्यतां वेदानांप्रणवंबीजंब्रह्मा

उ. नेदमयंयदि नेनस्सेनेनेतदेविब्रल्लहत्यांव्यपोहत एवंमंत्रत्रयेणैव अभिमंत्र्यसुरांशुभां
१९ प्रदद्यात्कालिकायैवततोनैवेद्यभाग्भवेत् मांसशुद्धिंततःकुर्याद्येनशुद्धिमुपालभेत्
ॐप्रतद्विष्णुःस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठः यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणे
ष्वधिक्षियंतिभुवनानिविश्वा अनेनमन्त्रनामंत्रीत्रिधामांसंविशोधयेत् ॐत्र्यं
बकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृता
19 त् मत्स्यशुद्धिमनेनैवत्रिवारंसाधकश्चरेत् ॐतद्विष्णोःपरमंपदंसदाप
श्यं ति सूरयः दिवीवचक्षुराततं तद्विप्रासोविपन्यवोजागृवांसःसमिंधतेवि
ष्णोर्यत्परमंपदम् मुद्राणांशोधनंकार्यंत्रिवारंमन्त्रनामुना अष्टथात्पादिकंयच्च
र्वणीयंप्रचर्वयेत् तस्यसंज्ञाकृतामुद्रामहामोदप्रधर्षिनी मुदंरातीतिमुद्रा
स्यायैनेकामुष्टिभेदतः स्वयंभूकुसुमादीनांशोधनोमनुरुच्यते ॐविष्णो
र्योनिंकल्पयतुत्वष्टारूपाणिपिंशतुआसिंचतुप्रजापतिर्धातागर्भंदधातु
ते गर्भंधेहिसिनीवालिगर्भंधेहिसरस्वति गर्भंतेअश्विनौदेवावादत्तांपुष्क १९

रसज्ञां ङ्लूं जूं स्लूं स्वाहा अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि अमृतं वर्षय स्वाहा नि
हन्यात् दुष्टसिद्धिं च कारयेत् साधको यथा तारतप्रिये तारमायारमास्त्रं च वाक्रिज्ञा
यां तु वर्जेल्लां ततो अमृतोद्भवायेति अमृतवर्षिणि ततः परं सर्वेषां शोधनं मूलं सप्तवार
जपेन्मन्त्रं अनेनैव विधानेन कृत्वा पंचमशोधनं असाध्यं साधयेत् सर्वं सहस्र
परदेवता आनंदं ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितं तस्याभिव्यंजकाः पंचमका
रास्तैरर्चनं इत्यादिश्रुतिदर्शनात् यथा कुलार्णवे ब्राह्मणस्य सदा पेयं क्षत्रि
यस्य रणागमे अभियाने तु वैश्यस्य गूढस्याने ष्टकर्मणि किंतु निर्विकल्पस्य ब्रा
ह्मणस्याप्यधिकः अथ भावचूडामणौ चतुराश्रमिणां देवि अवधूताश्रमो म
हान् तत्राहं कुलभावेन प्रसीदामि न संशयः फेत्कारीयेपि अस्य मंत्रो यथाचा
रः तत्र धर्मस्तु तादृशः तेन धर्मेण जायेत स्वर्गो वा मोक्ष एव च भ्रांतिस्तत्र न क
र्तव्या सिद्धिहीनो न जायते अथ पात्रविधिः कुलसंग्रहे अर्घस्य त्रीणि पाद्य
स्यापि त्रयं भवेत् यथाचमनपात्राणि स्यादप्येवं तमं भवेत् अत्र कर्णदौर्बल्या

३. देकमवशिष्यते यद्यप्येवंविधोर्घास्ति सामान्यार्घं प्रकल्पयेत् उक्तं च पक्वपात्रेन
२० कर्तव्यं यदि सामान्यात् जलेश्वरः मंत्राः परांमुखा यांति ह्यापदस्तु पदे पदे इहलोके
च दारिद्र्यं मृते च यमुनां व्रजेत् सामान्यं त्रिविधं पात्रमासवं परिकल्पयेत् प्रकल्प
येत्सोममयं नद्यं साधको नमः जपेद्विद्यां ततः पश्चात्सामान्यार्घमिति क्रमा
त् इति यथाविधि कुंभपात्रं संस्थाप्य अर्घपात्रं स्थापयेत् कुंभस्य दक्षिणे मं
डलात्मनो मध्ये मंडलं कारयेत् सुधीः इकारं वह्निगेहं च हन्मनुभूषितं कृत्वा
20 र्चयेत् षडंगानि तस्मिन् पूर्वोक्तवर्त्मना इत्यादि पूर्ववत्पात्राधारं प्रकल्प्य मू
लेन अस्त्राय फडिति पात्राधारं प्रक्षाल्य श्रीतारायामहानीलसरस्वत्यावा
पकजटायाः पात्राधारं प्रतिष्ठापयामीति प्रतिष्ठाप्य तदुपरि ॐ मं वह्निमं
डलाय दशकलात्मने नमः इत्याधारं संपूज्य तत्र वलयाकारेण कला दश
कमर्चयेत् तद्यथा ॐ यं धूम्रार्चिषे नमः रं ऊष्मायै लं ज्वालिन्यै वं ज्वालिन्यै
शं विस्फुलिंगिन्यै षं सुश्रियै सं सुरूपायै हं कपिलायै लं हव्यवाहिन्यै क्षं कव्य २०

वाह्निन्यै प्रणवादिनमोंताः सर्वे तत्रपात्रंमूलेनास्त्रायफडितिप्रक्षाल्य श्री
महानीलसरस्वत्याः तारायाः एकजटायाः वापात्रंप्रतिष्ठयामीति वल्लया
कारेणतदुपरिरवेर्द्वादशकलामर्चयेत् तत्रवक्ष्यमाणमयथालाभंपरि
कल्पयेत् ॐअंअर्कमंडलायद्वादशकलात्मनेनमः तत्रहस्ताकारेण
ॐकंभंतापिन्यैनमः ॐखंबंतापिन्यैनमः गंफंधूम्रायै घंपंमरीच्यै ङंनं
ज्वालिन्यैः चंधंरुच्यै छंदंसुषुम्णायै जंथंभोगदायै झंतंविश्वायै ञंणंबो
६४ धिन्यै टंढंधारिण्यै ठंडंक्षमायै प्रणवादि नमोंताः सर्वे ततोवामदेवाय
वौषट् हसक्षमलवरयूं आनंदभैरवायवषट् हसक्षमलवरयीं आनंदभै
रवीवौषट् ततोमूलेनपेंत्रमोऽमृतवसिद्धोद्भवसर्वतोभद्रवसर्वजनकोद्भवाय
अमृतायनाथायअमृतकुलपात्रायद्रव २ निर्जर २ पंक्लींकुलकुंडलिनी अ
मृतंकुरु २ हसक्षमलवरयींसुधादेवीपवित्रंकुरु २ स्वाहा इतिमंत्रेणत्व
लंहंसंषंशंवंलंरंयंमंभंबंफंपंनंधंदंथंतंणंढंडंठंटंञंझंजंछंचं ङंघंगंखं

स्वाहा हसक्षमलवरयूं ह्सक्षमलवरयूं आनंदभैरवायपात्रंपूरयेत्॥

ता० २०

२१

21

कं अं अः औं ओं ऐं एं ॡं ऌं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इति विलोममातृकया च मुद्रितं वै :
सार्धवामांगुष्ठानामिकयोगात्पात्रं विभागेनाश्चर्यमूलाद्येन वीजेन परिशोधि
तमिति विभाव्य तत्र जले चंद्रस्य षोडशकला हृन्माकारेण पूजयेत् तद्यथा
ॐ अं सोममंडलाय कामप्रदाय षोडशकलात्मने श्रीअमृताय नमः इति सं
पूज्य तदुपरि वामावर्तेन षोडशकलामर्चयेत् ॐ अं अमृतायै नमः आं
आनंदायै नमः इं पूषायै ईं तुष्ट्यै उं पुष्ट्यै ऊं रत्यै ऋं धृत्यै ॠं शशिन्यै ऌं चंद्रि
कायै ॡं कान्त्यै एं ज्योत्स्नायै ऐं श्रियै ओं प्रीत्यै औं अंगदायै अं पूर्णायै अः पू
र्णामृतायै प्रणवादिनमोन्ताः सर्वे केचिन्मते प्रणवादिकलायै नमो
ताः वह्निसूर्यचंद्रादयः सर्वे इति संपूज्य दक्षहस्तं दत्त्वोपरि पठेत् सुरासमा
ममृतश्चैव बलभद्रेण धीमता समानीता प्रयत्नेन मानार्थ्यं वारुणी सुरा
दत्तात्रेयेण मुनिना शुक्रेण च महात्मना धीमता बलभद्रेण पुरा नीता तो
त्स्यतार्णवात् इति पठित्वा ॐ हंसः सोऽहं इति मंत्रेण संशोध्य ह्रीं श्रीं ऐं ॐ श्र २१

मृतेअमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय २ सौंस्सर्वांकुलशापाद्विमोचय २
सिद्धिंसामर्थ्यंदेहिदेहि २ महाखेचरीमुद्रांप्रकटय २ स्वाहा इतिसंशोध्यमा
रत्नि नक्रमेणसर्वंमंत्रैरभिमंत्र्येत् एकपञ्चपरंब्रह्मेत्यादिमन्त्रत्रयेणाभिमंत्रयेत्
अथद्रव्यमध्ये अकथादिरेखात्रयंकृत्वा हलक्ष इति विलिख्यपंचरत्नबीजेन
पूजयेत् पूर्वेल्हूंब्रह्मणेलोकपालगोमेदरत्नाय नमः दक्षिणेह्रूंरुद्रायपाताल रु
लोकपद्मरागायनमः पश्चिमेल्हूंसदाशिवायनागलोकनीलरत्नायनमः उ
त्तरेह्रूंविष्णवेस्वर्लोकस्वर्णरत्नायनमः मध्येल्हूंरुद्रेश्वरायमर्तिलोकमा
णिक्यरत्नायनमः इतिपंचरत्नानिसंपूज्य तन्मध्येबालार्ककोटिसंकाशंस्व
र्वेष्टृतंमंत्रमाभाव्य तन्मध्येआंईंबीजद्वयंविभाव्यसंपूज्यार्णशशिमंडलामृ
तंस्रव २ इतिमूलेनसंपूज्य मूलविद्याषडंगेनवटीशस्वायद्रव्यमध्येदि
व्यचषडंगानिविधायसंपूज्यचमध्ये आंह्सः हसक्षमलवरयूंआनंदभैरवा
यस्वाहाशिवः शांतंवषडितिसमवारंतज्जलेसंपूज्यसंतर्प्य सहक्षमलवर

ता.र. यीस्त्राखित्रः शांतंदेव्यैवौषडिति समवान्तंजले संतर्प्य संपूज्य मूलेन महामुद्र
२२ याख्याघस्य शान् मूलमंत्रमुच्चार्य पात्रं अमृतीकरोमीति सम्यगथाजपित्वा ऐं क्लीं मू
लेनाष्टदिक्षु रक्षां कृत्वा फमित्यवगुंठ्य वौषडिति वीक्ष्य मूलविद्यां तत्र संपूज्य येन
महायोनित्रिशिखापद्मे भैरवीयमुद्राः प्रदर्श्य धूपेन संपूज्य धूपचरुकं निवेद्य
धूपदीपादिकं निवेद्य प्रदर्श्य मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य मूलमंत्रमष्टधाजपित्वा वि
22 स्मयमानेंदलक्षणाम्रनकलशं पिपृशितहस्तहृदये प्रसन्नां देवीं प्रजयामि नमः
स्वाहा सुरां देवीं समभ्यर्च्य चंद्रां सुरस्ट श्रीं स्वेतां वारुणीं शिवचंद्रात्त्रिगि
लंतीं महापातकनाशिनीं इति ध्यात्वा ऐं अवद्वैकरसानंदकरे परस्वधात्म
नि स्वच्छंदस्फुरणामंत्रनिधेह्यजलरूपिणी ऐं क्लीं अजलस्यामृताकारे सि
द्धिज्ञानकरे परे अमृतत्वं निधेह्यस्मिन्वस्तुनि क्लिन्नरूपिणी ॐ सौः त्वद्रू
पे एकेकरत्वं च दत्वा स्वैनत्व रूपिणी भूत्वा परामृताकारमपि विस्फुरण
जरुश्तमृते त्रिरभ्यर्च्य आनंदभैरवम् आनंदभैरवी च मिथुनीभावस्यो पज २२

येत्पूर्ववत् ह्रीं श्रीं ऐं क्लौं सौं परेदेहि अमृते अमृतोद्भवे अमृतस्वरूपिणि अमृतं स्राव
य २ द्रावय २ ऊरु २ वासंगिरणदोषं मंच मंच अमृतं येन मुद्रया आच्छाद्य ह्रीं
श्रीं अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि परादेवि अमृतं स्रावय सां नं स: अमृतेशाय
नम: इति जपेकेचित् एवं क्रमेण शाकस्य दक्षिणे सामान्यार्घस्य पाद्यादिपा
त्रस्य पात्रं संस्थाप्य विशेषार्घजलेनात्मानं यागद्रव्यादि वारत्रयं प्रोक्ष्य स
र्वं विद्यामयं विभाव्य हृत्तीयागं विदध्यात् अथ प्राणायाम: वामनासापुटेन
मूलेन च तथा जप्तेन वायुमापूर्य तस्यैव षोडशवारं जपेत् कुंभयित्वा वारद्वयेन
दक्षिणनासापुटेन वायुं विरेचयेत् तद्यथा विपरीतमनो विदधीत तद्गुय: वा
युमंदोल्पनासायां रेचयेत् एवं वामेनापूर्य दक्षिणनासापुटेन रेचयेत्
तद्यथा विपरीतमनो विदधीत भुक्तमनएषयतद्विपरीतमिति अमुना
विधिनास्तमना: सततं मरुतो विदधीत सुसंयमनं अथ वा क्लींकारेण षो
डशधा जपेत् वामनासापुटेन पूरयित्वा क्लींबीजस्य चतु:षष्टिवारेण कुं

ता॰र॰
२३

23

भयित्वां स्त्रीवीजस्य द्वात्रिंशद्वारेण दक्षिणेन नासापुटेन वायुं रेचयेत् एवं क्रमेण
प्राणायामत्रयं कुर्यात् यद्वा प्रणवेन कुर्यात् यथाशक्तिः प्राणायामान् प्रणव
सहितान् षोडशागतान् प्रभाते सायं वा प्रतिदिवसमेवं प्रकुर्वते द्विजो यः भ्रूणह
त्याकृतं तं पुनन्त्येते मासादिह इति तन्त्रलोदहनः अथ मात्रानिर्णयः शीतांशु
भागेन शनैः समीरमापूरयेत् सादरमादरेण विकारमात्राभिरथेन तेत्रः काला
ग्निमूलार्पितचित्तवृत्तिः ततो धारयेत् मारुतं तं धीरचेताः ततः षष्टिमात्राभिरा
पूरितं च बहिर्भास्वता रेचयेन्मारुतं तं सदर्थेन तदर्थीभिरं ताभिः इति प्रा
णायामः इति यथाशक्ति प्राणायामः काम्यपूजायां तु तृतीयागं कुर्यात् न
नः अस्मिन् यागे संभेदे हतीयजनं विधायकं डगोलोद्भवं उद्धरेदिति तदाह
देवीयामले तृतीयागविधिं वक्ष्ये कौलेयधर्मोत्तमोत्तमं तस्यानुष्ठानमात्रेण
स्वयं ब्रह्मत्वमाप्नुयात् संतिनानाविधा धर्मा ऐहिकामुष्मिकप्रदा तत्सारं
तु समालोक्य तथान्यानमंत्रसंग्रहे तन्मध्ये सारभूतेन च सद्यः प्रलयकारकं नकस्य २३

पिवतोरोहेश्वरोक्तवांस्त्रिदशेष्वपि हन्तीयागे कृते मंत्री सर्वज्ञो जायते ध्रुवं न तस्य पु
नरावृत्तिः कल्पकोटिशतैरपि देवा यक्षाश्च गंधर्वा ऋषयश्च मुनीश्वराः ब्रह्मावि
ष्णुमहेशाद्यास्तथान्ये पितृदेवताः हन्तीयागविधिं कृत्वा तत्तत्पदमवाप्नुयात्
विधिवत्स कृती कृत्वा हन्तीयागं तु पार्वति कृतकृत्यो न संदेहः सुंदरी सुप्रसीद
ति येषां वंशे प्रजायेत हन्तीयागो महेश्वरि ते धन्याश्च समस्तार्थास्ते वंद्याः सु
हृदः सदा कायेन मनसा वाचा सर्वथा न प्रकाशयेत् सुतं पत्नीं शिरो दद्यान्न दे
यमिदमुत्तमं कुर्यात्प्रयत्नतः स्त्रैव हन्तिकायजनं प्रिये यैः कृतं यजनं हन्त्यास्तेनै
व क्रतवोऽखिलाः सर्वतीर्थमयः प्रोक्तः सर्वदेवमयो भवेत् ऐश्वर्यादि सकलं कृ
तं येन न तु संशयः अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च गोकोटिदानाद्यत्पुण्यं
तत्पुण्यं जायते प्रिये तस्मात्सर्वप्रयत्नेन हन्तीयागं समाचरेत् प्रजासंवर्धनं भ
द्रे सर्वाभीष्टप्रसादकं यदनुष्ठानमात्रेण सर्वमाचिंतितं भवेत् शक्तिपूजाप्र
कर्तव्या विधिवद्भक्तिसंयुतैः अथ हन्तीं प्रवक्ष्यामि लक्षणानि च सुंदरी अंच

ता·र· चलामलज्जाचकुलजामृतभाषिणी पटुः सुशीनला · गुरुशुश्रूषणेरता
२४ दयाधर्मरताशांताहितदासुषभूषिणी रूपयौवनसंपन्ना निश्चलामंत्रतत्परा
मा सदातुष्टासुष्टांगीसुंदरीननीसुविः नातिखर्वाचकृस्वाचचारुसर्वांगसंयुता
दीर्घकेशीविशालाक्षीनत्रहस्वष्टनासिका पूर्णगंडकपालाचरक्तोष्टीचस्व
दंतिका वर्तुलाननगौराचसुहृदुः कंबुकंठिनी त्रिवाळबलियुक्ताचहृन्नपी
24 नपयोधरा कृशामध्यसुनाभिस्याऊरु वेतिमांसला सरलांगुलिकायुक्तास
र्वलक्षणसंयुता कायेनमनसावापिस्वार्थलोल्यविवर्जिता पूजनीयाप्रयत्नेन
पंचविंशतिवर्षिका अप्रसूताविशेषेणख्यामाचैकोतमामता अतऊर्ध्वन
पूजास्यादित्याज्ञापारमेश्वरी पूजितावहुरारोहेतर्पणंनिष्फलंभवेत् अर्च
नेशुभयोग्याकृत्याः कामिन्योभक्तिचेतसः सायदारजसाभूतातनः महा तत्रदे पूजा
षपरोम्हर्वोदारिद्र्यंसमवाप्नुयात् अथपूजाफलंवक्ष्येऽजरोगनरनोत्तरं स्व
शक्त्याचायुतंगुणंपरशक्तिप्रपूजने ततोवेश्याधिकात्तेयायारजकीचतोधि २४

राज्ञाक्या: तारकीश्रेष्ठा तरक्तास्वर्मकारिणी ततोधिकतराश्रोक्ता हेतुनारीव
रानने ततोधिकांत्यसंभूताचांडालीच ततोधिका ततोमातंगिनीश्रेष्ठामा
तद्वाउष्कारीतथा शुष्कर: प्रद्दरीश्रेष्ठा ततोन्तिसुंदरीस्मृता सुंदरीपरत:
प्रोक्तामीतिवन्मन्त्रकारिणी तत्वरापरमेशानि उन्मत्ताशुभलक्षणा स
मयाचारसंपन्नामंत्रज्ञाभयवर्जिता: आत्मीयाश्चपराश्चैवशक्तिमात्रंमहे
श्वरि मंत्रादिदेवताबुध्यापूजासर्वोपकारकै: विविधै: फलताम्बूलैर्वस्त्राल
कारहेमभि: सपूज्यविधिवद्भक्त्याबलहेतुंप्रदापयेत् संभोगवासनांत्यक्त्वाय:
कुर्याच्छक्तिपूजनं सदाविघ्नमवाप्नोतिनारकीचभवेद्ध्रुवं परमानंदरूपेण
स्नेहभावविवर्जित: शाम्भायद्भक्तेदेवेशिपेंदवीशांभवीस्वयं तदास्तान्मप्र
कर्तव्यातदाश्रेय:प्रवर्तते शक्त्याशालंबकोमंत्री तपस्तेपेनिरर्थकं कृतं
तत्रोपहास्यादिकृष्टीभवतिनान्यथा तस्मात्सर्वप्रयत्नेनतत्स्वाकांतसमा
चरेत् खंगांगीविकृतांगीचकाणाक्लीवपिरीतथा मंडिनीविधवामूकाप्राला

ना॰र॰
२५

पान्तभाषिणी अदीक्षिता भक्तिहीना गुरुसेवाविवर्जिता हृषकी समयभ्रष्टा
वाचाकिंतविचारिणी हृदान्तरारक्तमुखी क्रोधयुक्ता गंधकश्मला सदानिष्ठुरवा
णी च अनाचारा च काकिवान् दीर्घदंता चलंबोष्ठी मूर्खस्तननितंबिनी कृ
ष्णवर्णा निमालिन्या कृशा विकललोचना महास्थूला च कामार्ता प्रलंबि
तपयोधरा ईषन्नासिकनेत्रा च शुष्कांगी चोर्ध्वकेशिनी कनिष्ठाक्रोडदं
ना च सदास्वार्थसमन्विता ऊटीहीना गिरी चैव पंग्वंधा चालसा तथा स्वैतां
गिनी रोदंविंवा प्रेतयोनिः पिशाचिका मतिभ्रष्टा निविकला अतिदीर्घा च कु
जिका पतत्लक्षणसंयुक्ता शक्तीर्यत्नेन वर्जयेत् विशेषतः प्रयत्नेन विध
वा परिवर्जयेत् शक्तिपात्रं न दातव्यं विधवायै कदाचन अज्ञानाल्लोभतो मो
हाद्दत्तैः पूजा भवेन्निष्फला तस्माद्धतीः प्रकर्तव्या लक्षणोक्तानु पार्वतीति अथ
ब्रह्मयामले नारद उवाच सर्वज्ञ जगतां नाथ शक्तिनिष्ठ जिनोदितां मातंगीह
जनं तत्र कथं भुक्तिफलप्रदं अर्चने कथिता वेश्यामाता .. रजस्वला रज २५

25

स्वलातमातंगिसाहंतीसर्वमंगला इतिप्रोक्तंत्वयाशर्वमिदानींतद्विपर्ययात् तव
वाक्यमभूद्दुस्तत्रेतत्वदपितामह ब्रह्मोवाच माकुरुचात्रसंदेहं वेदेक्तशास्त्रम
तमे श्रुतिसर्वत्तकल्याणीमातंगीमुनिपुंगवः वर्षाणामयुतंतवत्सतपश्चच
चारह तेनप्रीतामहादेवीदेवानांहितकारिणी वरंवृणीष्वभगवन्ददास्यामि
तववांछितं तच्छ्रुत्वाद्विजवर्यस्तांययाचेउमेसाधनं इत्यभ्यर्च्यद्विजश्रेष्ठेन
तयामासतत्स्तुतेमू ध्यामलांचारुवदनांचीनांशुकसमन्वितां शारिका
त्तानसंपन्नांजपमालाकरांबुजैः धारयंतीविशालाक्षीशंखताटंकशोभिनी
साबभूवमहादेवीमातंगकुलनंदिनी मातंगीतिततोदेवीविख्यातावरदायि
नी तांविलोक्यतदाशंभुर्हंतीचक्रेसलक्षणां विप्ररेजेतकामेनयोनिरुजा
तदाकृता प्रत्यालीढास्थितादेवीक्षुद्रंजास्त्रीकृत्यनिष्फला तदाहदर्पजोभूता
तोद्भवेशंकरप्रिया तदाप्रभृतिसंजातोहंतीयागोमनोहरः प्रणामेनतदा
शंभुस्त्वयासहचरंभजेत् प्रणवांतर्गतंपांत्रंमातंगाख्यंविनिर्गतं सर्वसौ

ना॰र॰ २९ भाग्यजननंमालामंत्रमभ्रमनदा रमाव्याप्तिपदंदिव्यंमनिशंलोकरंजितं मातंगीमं
त्रमत्यर्थमन्मथप्रतिपादकं आद्यंतस्तन्यासादेवीतस्या   दंतजा मातं
गीअंत्यवर्णस्थानदाचअंत्यजाभवेत् अंत्यजानांद्विजानांचचक्रेपैक्यप्रशास
ने सादेवीसर्ववर्णानांवरंदत्वानिरुत्तमं कृत्वासंकेतसमयंचक्रेमातंगमु
त्तमं नदोषंसर्ववर्णानामितिदत्वावरंतदा नदोषंतत्रविद्येतयंवहिर्यागंचवैदि
कं मंत्रंतत्रसमाश्रुतं   ब्रह्मवोधकं चक्रेसंकेतसमयंसर्वतत्वप्रका
शितं गोपनीयंप्रयत्नेननवाच्यंपशुसन्निधौ त्यजशंकांमहाभागसत्यमेत
न्मयोदितं मातंगपूजनंश्रेष्ठंहृतीयागेमनोहरे योनिपूजांविनापूजाकृत
मप्यकृतंभवेत् स्मरणाकेनापिसर्वंतत्समभवेद्विगतामयः आयुरारोग्यविभ
वानमितांलभतेनरः अनेनैवविधानेनविषार्तोनिर्विशोभवेत् पुत्रार्थी
लभतेपुत्रंधनार्थीलभतेधनं मातंगीमन्मथोपेतासर्वकामार्थसिद्धये शा
क्तासाकंसदापूज्यामातंगीमंत्रदेवता सादेवीशक्तिहीनानांनददातिमनोरथं २९

निःशंकं निर्मलां तन्वीं श्यामां चारुपयोधरां कौलिकान्वयसंभूतां दीक्षितां क्रोध
वर्जितां दीक्षितां कौलिके यागे सुशीलां चरुफ्ववतां त्रिंशत्संवत्सरा थवा
षोडशाब्दाधिकामपि पूजयेत्परया भक्त्या तस्या योनिं सुनिर्मलां योनिमध्ये
गता देवी कालरात्रिमनुस्मरेत् तत्र भोगं समासाद्य देवीं संतर्पयेत्सदा स
कृज्जपेन संसिद्धिः स्यादेवं नात्र संशयं पशुस्त्रीसंगमे प्राप्ते सद्विश्वेत्पशुव
यं अथवा गृहिणी कन्या पतिता पुष्पवती यदा अर्चने कन्यका श्रेष्ठा प्रमादा
च्च विशेषतः तासां भोज्यं प्रकर्तव्यमिति शास्त्रस्य निर्णयः शाक्तोल्लासकं भो
गमनं गदितो भमुच्यते हृतीच भगिनी पुत्री पौत्री तथैव स्नुषा स्नुषा रजकी चर्म
कारी च मातंगी गृहिणी परा अर्चने प्रथिता वेश्या मन्त्रयुक्ता मनोहरा मातंगीय
दि वेदेश्या वश्या सा च रजस्वला रजस्वला तदा वा मीनसर्वोत्कृष्टा इति स्मृताः
तथा च जलचूडामणौ वरुणोल्लाससंयुक्ता पर्यंके विनिवेशयेत् भयल
ज्जा तिसर्वा परित्याज्या प्यहनिका कंचुकं च परित्यज्य संसक्त भजकौ प्रिये ।

ता॰२॰
२८

चुंबनालिंगनंचैवनखदंतक्षतानिच वक्त्रनाचकिमुक्तोसौप्राणमेकंसमाचरेत्
तृतीयस्यसुसंज्ञातास्यफलंतस्यजीवितं वंशाद्वयंसमाप्नोत्यलभतेशाम्भवंपदं
सर्वदासुखमाप्नोतिसर्वैश्वर्यंलभेतच ततस्तज्वरितंकिंचिन्नचमारीभयंभवे
त् चुंबनेपरमैश्वर्यंनखदंतायुषप्रदं संभोगेचसुखंप्राप्नंतद्विसोः परमंप
दं नदद्याच्चुंबनंयस्तुदरिद्रोजायतेध्रुवं आलिंगनंविनादेविक्रुष्टीभवतिया
वति विनादंतक्षतंदेविलोकेभवतिनिंदितः पंचमंतुसकृत्कृत्वासाविद्योज्ञा
27
यतेसती द्वितीयेनतुलक्ष्मीस्यात्तृतीयेपार्वतीभवेत् ततोदद्यात्सुखार्थिका
तस्यपुण्यंनगण्यते आलिंगनाद्धरेद्रोगान् स्तनयोर्मर्दिचुंबने नखदंतक्ष
ताभ्यांचैवतदामोक्षः प्रजायते सायुज्यसंगमेनस्यात्सत्यमेवनसंशयः अथस्व
तंत्रतंत्रे आनीयशोभनांबालांकुलामृतरसायच प्रसूनतूलिकामध्येकुल
पुष्पंहरेद्यथा वाग्भवंकामबीजंचवधूबीजंकामबीजकं श्रीमात्मकंततो
दत्वाआधारशक्तिमुच्चरेत् श्रीपादुकांततोदत्वापूजयामिवदेत्ततः अनेनम २८

ह्रैत्रपात्तंततोष्ठं ··· दंबीसरस्वतींचैव [illegible]

नुनातस्याललाटेसुमनोहरं त्रिकोणंतत्रसंलिख्यसिंहराद्येर्विशेषतः वहकं
योगिनीचैवपूजयेत्तत्रसदति कामवीजंसमुच्चार्यकामराजंततःपरं श्रीपा
दुकांततोदत्वापूजयामिवदेत्ततः दक्षपादजलेदेविपूजयेन्मनुनामुना
वंवंसंवंसमुच्चार्यसोमपादपदंततः श्रीपादुकांततोदत्वापूजयामिस्तनद्व
यं आरोहक्रमतःकामकलांन्यासंचरेत्सुधीः पृष्ठवंशीत्समारुह्यशिवांत
कामचापकं नित्यस्यविधिवन्मंत्रीपूजयेतस्यमूर्धनि धूमात्मकंसमुच्चार्य
कामचारपदंततः पादश्रीपादुकांदत्वापूजयामीतिपूजयेत् क्लींकाङ्गावण
पदंदत्वावाणपादपदंततः श्रीपादुकांततोदत्वापूजयामीतिपूजयेत्
क्लींमात्मकंसमुच्चार्योन्मादनवाणमुच्चरेत् कामवीजंततोदत्वाश्रीपादै
हनेवाणादपर पादश्रीपादुकांदत्वापूजयामीतिपूजयेत् क्लींमात्मकंसमुच्चार्य
संदीपनपदंततः वाणपादपदंदत्वाश्रीपादुकांततोवदेत् पूजयामीतिसंपूज्य
शोषणंवर्णमुच्चरेत् शोषणंचसमालिख्यवाणपादपदंततः श्रीपादुकां

ततोदत्वापूजयामीतिपूजयेत् ललाटमंडलेपश्चात्त्रिकोणंपूजयेत्ततः वाग्भवं
मध्यपादंचश्रीपादुकांततोवदेत् पूजयामितततोदत्वात्रिरेखासुप्रपूजयेत्
कामबीजंसमुच्चार्यभगसर्पिष्पदंगतः श्रीपादश्रीपदंदत्वापादुकांचततो
वदेत् पूजयामीतिसंपूज्यजपेद्वावामपार्श्वके हसउरात्कमालिख्यगर्भं
वाह्यपदंततः पादुश्रीपादुकांदत्वापूजयेन्मध्यदेशतः श्रीउड्डीश्रीपदं
दत्वादेवीश्रीउड्डिश्रीमतः नाथदेवपरंदत्वारक्षोवाचाततोवदेत् श्रीच
र्यानाथमालिख्यनादहीनारमांततः श्रीजालेश्रीपदंदत्वादेवीजालीशमा
लिखेत् नाथदेवपदंदत्वाश्रीजालांचापदंततः श्रीषष्टीशपदंदत्वाना
थदेवपदंततः पादश्रीपादुकांदत्वापूजयामीतिपूजयेत् अनेनमनुना
देविपूजयेन्नाभिमंडले श्रीपदंचततोदत्वापूर्णेश्वरींततोवदेत् देवीश्री
पदश्रीपूर्णापूर्णनाथचदेवय श्रीचामुंडापरमाभादेवीश्रीपदमालिखे
त् उड्डीशपदमालिख्यदेवपादंततःपरं श्रीपादुकांततोदत्वाकामेश्वरीप

28

देततः देवीश्रीपादमाभाष्यकामेश्वरानंदनायच श्रीमहापादमाभाष्यतत्सुत्रा
वाश्रीपदततः मित्रीशनाथमाभाष्यपदश्रीपादुकांततः पूजयामिततोद
त्वापूजयेत्कामशासने गुह्यपीठस्यवामेतुगुरुपंक्तिंततः सुधीः अनंगकु
समादिकोह्यस्तेरोजेयजेत्सुनः वाग्भवंहैंसमुच्चार्यक्लैंशात्मकंवदेत
तः क्लैंक्लंल्लूंसमुच्चार्यमंत्रेणसाधकोत्तमः योनिमुद्रांप्रदर्श्याथशने
रेवहिसाधकः वाग्भवंल्लूंसमुच्चार्यक्लैंक्लींचततोवदेत् क्लींमात्मकं
समुच्चार्यक्लींमात्मकंसमाचरेत योनिमुद्रांप्रदर्श्याथशनैरेवहिसाध
कः त्वमात्मकंततोदत्वातस्याः देवांभंविचिंतयेत् द्राविणीनामविज्ञे
याश्चवामध्येविचिंतयेत् चेतनीयागविद्येयचिंतयेद्योनिमध्यतः परा
नंदमयोभूत्वानिर्भरानंदमानसः चिंतयेत्त्रिजविद्यायांवीजमूर्धिस
रोजके ततस्तस्यायोनिमध्येमूलमंत्रेणसाधकः पुष्पांजलित्रयेदत्वा
ततःदेवांभविचिंतयेत् स्वयमत्वाभितोमंत्रीशक्तिंदेवांमविचिंतयेत् क

नो॰२ लोलिनीकाननकंदरादौ दुर्गाश्रमे चापि न चित्तहानिः मदुःक्रमोरंभमतिः स
२९ वीर्यः तथापि दीर्घोरमतेरतेषु कुलामृतं च पात्रान्न शक्तीयादुर्लभं नरैः ते
नामृतेन दिव्येन तर्पयेच्च विलोचनं एतद्द्रव्यं नीत्वा कुलामृतेन प्रक्षाल्यार्घ्य
पात्रे निधाय पूजयेत् एतदभावे यथा यद्दुक्तभावचतुरामरेण अपराधेष्व
मध्येतत् कुलस्थानं मनोहरं हृयात्रिकुस्तमे चैव स्वयमस्ति सदाशिवः त
न्मध्ये लघुमादाय पद्ममध्ये तु चंदनं रक्तचंदनदानं वा दत्त्वा तत्र शिवात्मके
29 योजयेत्किंवशात्तोग्रपेकां संभावयेद्धिया तत्क्षणं विचिंत्य तत्रैव संचिंत्य पर
मेश्वरी जप्त्वा तदेव कुंडोत्थद्रव्यं परमदुर्लभं अमृतादधिकं ज्ञेयं एतद्द्रव्य
न साधकैरिति अथ लिख्यते मसृणं तु लिंकोपरि लक्षणान्वितां संस्थाप्य
ऐं ह्लीं श्रीं क्लीं हस्क्लें आधारशक्तिश्रीपादुकां पूजयामीति मंत्रेण सिंदूरेण
तस्याः शिरसि त्रिकोणं निर्माय ॐ मंदिराणीं वपादुकां पूजयामि ॐ प्रेतासन
पादुकां पूजयामि ॐ पंकेरुहासनपादुकां पूजयामि इत्यासनान्युपपरिसं २९

पूज्य तत्रकंकालाख्यासनमालीर्योपविश्य भविष्टुरःचतुरस्रमंडलंविधाय
तत्रवांवटुकनाथश्रीपादुकांपूजयामि यांयोगिनीपादुकांपूजयामि क्षं
क्षेत्रपालपादुकांपूजयामि गांगणेश्वरपादुकांपूजयामि इतिसर्वादिक्
षुपूजयित्वा पुरतश्चतुरस्रमंडलंविधाय श्रींलक्ष्मीपादुकांपूजयामि ऐं
सरस्वतीपादुकांपूजयामि इत्यादिसंपूज्यहस्तादक्षिणपादमूले क्लींकाम
राजश्रीपादुकांपूजयामि वामहस्ते वंवसंतया स्तनयोः सौः सोमपाद
श्रीपादुकांपूजयामि इतिसंपूज्य इत्यादिपादेदक्षिणेकामकलान्यसेत् अं
श्राद्धकलाश्रीपादुकांपूजयामिदक्षिणपादांगुष्ठे आंप्रीतिकलादक्षपाद
पृष्ठे इंरतिकला गुल्फे ईंकीर्तिकला जानुनि उंमनोहराकलाऊरुमध्ये
ऊंमनोज्ञाकला ऊरुमूले ऋंमनोवशाकला नितंबे लृंमनोन्मादिनि
कक्षा लॄंमोहिनी स्तने एंदीपिनी कक्षायां ऐंवर्धिनी कंठे ओंवशीकर
णीपादुकांपूजयामि नमोंताः सर्वे इत्येवमेताःकलाःसंपूज्य सोमकलाः

औंरंजनीकर्णयोस्तयोः अंसुभगानेत्रयोः अःप्रियदर्शिनीतिमूर्ध्नि इति कलाः

ना॰र॰ पूजयेद्यथा अं पूषाकलाश्रीपादुकां पूजयामि नमः शिरसि आं आयमावा
३० मेनेत्रे ईं सुमना कपोले ईं रतिर्वामकर्णे उं प्रीतिर्दक्षिणकर्णे मूले ऊं
धृति कर्णयां ऋं सोम्या वामस्तने ॠं मरीचि कंठ्यां ऌं अंशुमिरापहृत्मध्ये
ऐं दशमी नितंबे पें शशिनीजानुनि ओं छाया जंघायां औं संपूर्णमंडलपु
त्वैर्फ अं तुष्टिर्वामपादपृष्ठे अः अमृतकलाश्रीपादुकां पूजयामि नमो
न्ताः सर्वे वामपादांगुष्ठे इतिविन्यस्य पंचबाणान्न्यसेत् द्रां द्रावणश्रीपा
दुकां पूजयामि नमः मूर्ध्नि क्लीं उन्माद पादयोः ब्लूं मोहन वक्त्रे सः संदी
पनः गुह्ये सः शोषणबाणश्रीपादुकां पूजयामि नमो न्ताः सर्वे हृदि एवं
चक्रमेण विन्यस्यान्तःत्रिकोणं पूजयेत् यथा ऐं सुभगापादश्रीपादु
कां दक्षिणशिखायां क्लीं भगसर्पिणी वामरेखायां हसौः भगवहश्रीपा
दुकां पूजयामीति मध्ये सं पूज्य पीठचतुष्टयं पूजयेत् श्रीउड्डीशदेवीश्री
जालीशनाथदेव श्रीरक्तां वाश्रीचर्यानाथश्रीपा॰ ओंउडियामहापीठहृदि ३०

हं क्षीं श्रीं ह्रौं गिरागिमंत्रेयोराज्ञस्तनमोः ह्रौं जं विचिंत्रयेत् ॥ ६

श्रीजालेश्वरदेवी श्रीजालेशानाथदेव श्रीजालावश्री षष्ठीशनाथ श्रीपादुकां
पूजयामि जालंधरपीठे नमो श्रीपूर्णेश्वरीदेवी श्रीपूर्णनाथदेवी श्री॰
चामुंडाश्रीडड्डीशनाथदेवी श्रीपादु॰ पूर्णगिरिपीठे शिरसि श्रीकामेश्वरी
नाथ श्रीमहानन्दीश्वाम्श्रीमित्रीशनाथदेव श्रीपा॰ कामरूपमहापीठे स्मर
मंदिरे इति क्रमेण गुणस्य वामभागे स्वगुरुपंक्तिं संपूज्य हृदयपद्मे अनं
गकुसुमादिभ्यो नमः इति पूजयेत् ततः ऐं क्लीं ह्रौं क्लीं ह्रैं इति ज्ञाविणीविद्यां स्मर
न् तस्याः मध्ये क्षोभं विचिंतयेत् उन्मत्तस्यायोनौ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं मूलविद्य
यासह नीतितस्य कुलद्रव्यं यदा तान्त्रातेरैविन्यस्य गुरवेद्य शक्तिदत्वा स्वयं ति
तत्वशोधनं कृत्वा स्वीकृत्यानेन मनाभृत्वा निजविद्याद्यबीजं स्वशिरसि
विन्यस्य उन्मत्तस्यायोनौ मूलविद्यया करवीरादि पुष्पांजलित्रयप्रदेपण
नात्क्षोभयन् स्वयमपि कलौलिनी इत्यादिना क्षुब्धो भूत्वा शिवरूपमा
त्मानं शक्तिरूपं विभाव्य आनंदमयं विधाय वामावर्तेन तदमृतमुद्धृत्य ।

ता॰र॰ ३१ देवतागुर्वादीनांच सकलतर्पणं कृत्वा अवशिष्टं अर्घपात्रे निक्षिप्य नितिः शंकं भज
येदिति एतदभावे तु तदनुकल्पमपि कुर्यात् यथा अपराजिष्यं हृयात् त्रिकुस
मेव समानीय यद्वा यथास्यात्तथा चंदनादीनां अपराजुष्पगर्भं हृदि स्थाप
त्वा हृयात्रिकुम्भे तेन संयोज्य तत्राभयं शिवशक्तित्वेन विभाव्य तयोः संग
मं विभाव्य तस्मात् कुलद्रवोत्पत्तिं विचिंत्य तत्रैव परिय यथाशक्त्या निजविद्यां
जप्त्वा तत्कुसुमं अर्घपात्रे निक्षिप्य देवतायै निवेदयेदिति ॐ उगेलोत्पत्तिः
ततः पुनः करांगन्यासौ विधाय सर्वाङ्गं ध्यात्वा करकलितहृदीदत्तचंद
नवज्रपुष्पादिमिलितदिनकरकिरणारुणमातृकायंत्रं ध्यात्वा हृद
यात् मूलमंत्रं ध्यात्वा हृदयात् मूलमंत्रेण ज्योतिर्मयीं महद्ज्ञानरूपां ततः षट्
चक्रभेदनक्रमेण शिरःस्थितसहस्रदलकमलकर्णिकां परमशंभुं प्राप
यित्वा क्रियासमाभिहारेण तदमृतां तु थौ विश्राम्य तदमृतलोलीभूतां वह
न्नासापुटाद्दानीय बालिंगतमूर्तौ समावाहयेत् देवेशि भक्तसुभगे परिवार ३१

सम्मन्विते यावत्त्वं पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरो भव ततः आत्मवद्देवांगे षडंगं
विन्यस्य ॐ आं ह्रीं क्रौं स्वाहा एकजटायाः प्राणा इह प्राणाः ॐ आं ह्रीं क्रौं स्वाहा ए
कजटाया जीव इह स्थितः ॐ आं ह्रीं क्रौं स्वाहा एकजटायाः सर्वेन्द्रियाणि वा
ङ्मनश्चक्षुः श्रोत्रघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा इति प्राण
प्रतिष्ठां कृत्वा स्वागतं कुशलं स्पृष्ट्वा आवाहनादिमुद्रायभिरावाहनादिकं कृ
त्वा अवगुण्ठ्य षडंगैः सकलीकृत्य परमीकरणमुद्रया परमीकुर्यात् प
ञ्चधा योनिमुद्रां प्रदर्श्य प्रथमं मूलमंत्रं प्रदर्श्य श्रीमदेकजटे वज्रपुष्पं प्र
तीच्छ हुं फट् स्वाहा इत्यनेन पाद्यादिभिः षोडशोपचारैः यदुक्तं फेत्कारि पूजयेत्
एण आवाह्य स्थापयित्वा तथा तां वेशयेत्ततः श्रीमदेकजटे वज्रपुष्पमि
मं प्रतिगृह्णाथय मूलेनाग्निप्रियान्तेन सतारेण ध्याहृते कामानन्तस्थानि त्रियमाव
जेकृतानीति नीलसंतेपि सर्वमंत्रमयं कृत्वा देवतायै निवेदयेत् अभावाहनेपु
ष्पस्य स्मरणात्फलभाग्भवेत् इति षोडशोपचारनियमो यथा यदुक्तं मंत्रलीला

ना०२० वत्यां पाद्यार्घ्याचमनस्नानवसनाभरणानि च गंधपुष्पंधूपदीपंनैवेद्याचमनं ततः
३२ तांबूलमर्चनंस्तोत्रंतर्पणंचनमस्क्रिया प्रयोजयेदर्चनायामुपचारांस्तुषोडश
गंधाद्योनिवेद्यांताःपूजाःपंचोपचारिकाइति अत्रपुष्पविशेषनियमोयथा
यजंतमत्स्यके सुराधिपस्तत्तैलोहितपद्मजैस्तमर्चयेद्दलैः बिल्वैर्मरुवकाद्यैश्चतुल
सीवर्जितैःशुभैः सुंदपुष्पैर्विशेषेणवज्रपुष्पेणमिश्रितैः सर्वपुष्पंप्रदद्याच्च
भक्तियुक्तेनचेतसेति अथमंत्ररत्नामणौ अर्घ्यंदत्वाजपापुष्पंदापयेन्मंत्रमुच्चरन्
वज्रपुष्पंप्रतीच्छेतिसंबोधनपदान्वितं नैवेद्यनियमस्तुमत्स्यस्यके पायसंतु
सरंदद्याच्छर्करागुडसंयुतं गव्यं घृतमिश्रंतथान्नादिविनिवेदयेत् शालिमत्स्य
चपाठीनंगोधिकामांसमुत्तमं अग्रंचमधुनायुक्तंयत्नाद्यद्यानमंत्रवित् इति न
तोयोनिमुद्रांप्रदर्श्य पार्श्वपरिवारमर्चयेत् यथाकेशरेषुआग्नेयीशानरक्षोवायव्य
यमध्ये प्राचीतिकीर्तितेन्द्रपुरतः तद्दक्षिणंदक्षिणस्याज्जनरेचोत्तरेमतं पृष्ठंतप
श्चिमेतेयंसर्वंतत्रचपूजयेत् देव्यास्त्रदंगेयथा क्रौंअखिलवास्तुपिएपेह्रद ३२

यायनमः इत्यादिक्रमेण षडंगेनाभ्यर्च्य अस्मिन्नेवसमये वायव्यादीशानांतं गुरुपंक्तिमर्चयेत् वटुकमेकवीरकल्पे षडंगमर्चयेद्व्याख्यावारुनेकेशरेगुरून्निति तदशक्तौगुरुत्रयं अथनात्वनुत्खिमार्गे यत्रकंभावचूडामणौ श्रीदेव्युवाच गुरुक्रमस्तवकथामंत्रगौरवविस्तरात् कालानामप्यनादित्वात्कथंनत्कथयामिते नत्वानाथगुरुक्रमं देवि नष्टमार्गो विनश्यति नष्टमार्गेमंत्रविद्यानता हकलगोचरे शुद्धानांशिष्यभूतानां नास्तिचेत्संततिक्रमः तंत्रमंत्राश्चविद्याश्चतिष्ठलानात्रसंशयः विश्रान्तिगुरुषाश्चात्रनवसमंत्रयोपिवा स्त्रियोपिगुरुरूपाश्चसर्वास्ताः परिकीर्त्तिताः नत्वानाथगुरुंवेशपानांनिष्पत्रश्चेष्टसंततिः स्ववंशाहृषिकेज्ञेयमंत्रदक्षमहेश्वरः आदौसर्वेत्रदेवेशमंत्रदः परमोगुरुः परात्परगुरुस्त्वद्दिपरमेष्टिरहंगुनः सर्वमंत्रेषुविद्यासुस्वयंप्रकृतिरूपिणी तेनचाहंमंदशास्त्रमस्मकाश्चविशेषतः सर्वमंत्रेषुप्रवरः सर्वमंत्रकृतमदः तस्मात्सर्वदेवेशसंदेपाद्धृणत्वाचगुरून् अथनाथगुरूनत्वपेदिष्टादिष्टफलप्रदान् उर्ध्वके

ता०र० शोमहाकेशोनीलकंठोवृषध्वजः दिव्यौघाः सिद्धिदावत्स सिद्धौघानाथसंभवाः
३३ वसिष्ठः कूर्मनाथश्च कामेशानाथो महेश्वरः कृत्तिनाथो मानवौघानाथ वत्सामिस
न्दृष्टं तारावती भानुमती जया विद्या महेश्वरी सर्वानंदः परानंदः पारिजातः
कुलेश्वरः विरूपाक्षः फेरवीच कथितं तेनारण्यो कुलं सिद्ध्यै चेमानवौघं च दिव्यौघे
परमेश्वरः अव्ययः सर्वमूर्धन्य स्त्रिमूर्तिनागमूर्तिधृक् आनंदनाथ शङ्खानेशु
33 रवः सर्वसिद्धिदाः आचार्याः सर्वशास्त्रेषु गुरवः पूर्वसंचिताः कुलवृक्षं मया
देवस्पृष्टं देवान्महेश्वरः येषु येषु च मंत्रेषु ये ये ऋषिगणाः स्मृताः ते ते पूज्याः
सपर्यादौ संदेपाद्रदितं मया अज्ञानान्नरकं नामैव परापरगुरुं तथा परमेष्ठी
गुरुं चैव कथितं नागुरवस्तव इति गुरुनिर्णयः ततः ऽभ्यवज्रपुष्पं प्रतीच्छ
हूं फट् स्वाहा इति देव्यामाला गंधादिभिरभ्यर्चयेत् पूर्वादि चतुर्दले ॐ वैरो
चेनवज्रपुष्पं प्रतीच्छ हूं फट् स्वाहा इति यक्षं फेरवीये वज्रपुष्पं प्रतीच्छती
नि हूं फट् स्वाहा इति मंत्रः तन्मंत्रेणामेमानमंत्रं चैव न संशयः अनेन मंत्र

नासर्वान्परिवारानर्घ्यार्चयेत् ॐशंखपांडुरवज्रउष्णप्रतीच्छहूंफट्स्वाहा ॐप
द्मांतकवज्राउष्णप्रतीच्छहूंफट्स्वाहा ॐअमिताभव ॐनामक ॐमामक.
ॐपांडुर ॐतारेव ततोवामावर्तेन पूर्वादिद्वारचतुष्टये ॐपद्मांतक ॐयमां
तक ॐवज्रांतक ॐनरांतकवज्र उष्णप्रतीच्छहूंफट्स्वाहांताः सर्वे यडक्षे
फेरवीयेतंत्रे प्रदोष्मवज्रउष्णादीतारार्णीमूर्भिः पूजयेत् ततोवैरोचनं श
खपांडुरं वज्रनामकं अमिताभं यजेन्मंत्रीदिक्षु चचतुर्दिशं नामकं मामकं
चैवपांडुरंतारयासह वज्रादिषुचतुष्कोणेमंत्रैः स्वैस्वैः क्रमाद्यजेत् द्वारेस्वी
दितः पद्मांतकं वापियमांतकं विघ्नांतकं समुद्धार्य पूजयेन्नरकांतकं इतिसं
पूज्यतिसहोमंजपयीत् यडक्षेसोमभुजगावल्या नजमः सिध्यतेमंत्रोनोऽनंतस
फलप्रदः नास्तिश्रेयस्कृतेकामान्तस्मात्त्रिनयमाचरेत् पूजयालभतेसंज्ञो
जपात्सिद्धिर्नसंशयः विभूतिंचाग्निकार्येणसर्वसिद्धिंचविंदति नीलतंत्रेयथा
नित्यहोमंप्रवक्ष्यामिसर्वार्थंयेनविंदति सपर्यामग्रमागापाद्यवलेः श्रणिचरेहिधिः

ततोजपंतर्पणंचचरेत्साधकसत्तमः बलिवष्पादिकंचैवब्राह्मणः समुपाच
ता.र. ३४ रेत् विधिवद्दधिमानीयचक्रादिभ्योनमइति मूलमंत्रंसमुच्चार्यॐडेवास्थ
डिलेधिवा ध्रूमावामर्चयेद्दक्षिणवाहुनिर्गतयेनतु स्वांतानत्रसमालिख्यषडंग
ह्वनंततः ततोदेवीसमावाह्यमूलषोडशवाह्यति कृत्वाजस्थानमस्कृत्वाविस
र्जेहृदिंजंमंडले स्ववामेत्रिकोणंचचतुरस्रमंडलंकृत्वापुष्पैस्तमभ्यर्च्यतत्रवहिर्वि
34 लिद्रव्यभरितंपात्रंनिधायांगुष्ठानामिकाभ्यांसंस्पृष्ट्वा ॐक्रींपकुजेटमहाद्वि
याधिपतयेप्रथमानुपनीतंवलिंगृह्ण २ अपय २ ममसर्वशांतिंकुरु २ परवि
द्यामाकृष्य त्रुट २ छिंधि २ क्रींस्वाहा इतित्रिः पठित्वावलिंदद्यात् रहस्यमा
लयायथाशक्तिनिगदेनोपांशुनामानसेनवासहस्रादिकंजपेत् जपलक्ष
णं श्रीविमलानंदेयथा मनःसंहरणंशौचंमौनंमंत्रार्थचिंतनं अव्यग्र
त्वमनिर्वेदोजपसंपत्तिहेतवः मंत्रमुच्चारयेद्वाचानिगदःसजपःस्मृतः
शनैरुच्चारयेन्मंत्रमीषदोष्ठंप्रचालयेत किंचिच्छ्रवणयोग्यःस्यादुपांशुःस ३४

जपः स्मृतः उपांशुः स्याच्छ्रुतपदस्साहंस्त्वमानसोजपः ततोजपरहस्यं यथा
मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरके श्रुतडित्कोटिकल्पां वीजत्रयाणिं विभाव्य हृ
दये तारावद्रूपयोफद्धकारं चैव हृदये ध्येयं यद्रूपं नीलतत्त्वे मंत्रध्यानं प्रवक्ष्या
मि जपात्सर्वज्ञदायकं मंत्रध्यानं महेशानि सिध्यते ब्रह्मणा यतः मूलचक्रे
हृदि संज्ञाते सूर्यकोटिसमप्रभं स्वाधिष्ठाने पीतवर्णं द्वितीयं तु विभावयेत् ना
भौ जीमूतसंकाशं कूर्चवीजं महाप्रभं अस्त्रवीजं हृदि ध्यायेत्कालाग्निसदृश
प्रभं मूलादिब्रह्मरंध्रे च सर्वां विद्यां विभावयेत् सूर्यकोटिप्रतीकाशं योगिभि
र्दृष्टपूर्वकं अथवा शरच्चंद्राभं कूर्चं मूर्ध्नि तथा कृतं अथवा सर्वां विद्यां यो
जिकायां दीपरूपिणीं विभाव्य तत्र भापटले जिह्वामपि दीपरूपां विभाव्य
जपेत् यद्रूपं परवीये जिह्वायां स्यमनादेवमूकोपि सूक विभवेत् गुह्याति
गुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादादिति स्थि
तेः आमिति त्रिश्चर्योदकं कृत्वा मे देव्या वामहस्ते तेजोमयं जपं समर्पयेत् इति

ना०२ विशेषफलाकांक्षिभिरयं निशायामेव मर्षणीयः यत्कौफेरवीये बलिप्रजादि
कं यच्च निशायां क्रियते सदा तत्तद्दत्तयन्नायाति तारा विद्याप्रसादतः तेनचक्रम
३५ ऐण राज्ञो पर्यटने चैव राज्ञो च शक्तिपूजनं न करोति कथं देवः साधकः कौलि
को भवेदिति ततः प्रदक्षिणीकृत्य सन्नत्वाष्टांगपातं प्रणमेत् ॐ त्वं तिर्यग्या
चो रूपे महारावे सर्वशत्रुवशंकरि भक्तेभ्यो वरदे देवि त्राहि मां शरणागतं
सुरासुरार्चिते देवि सिद्धगंधर्वसेविते जाड्यपापहरे देवि त्रा० २ यदाजूटसमा
युक्ते लोलजिह्वाथ कारिणि बुद्धिकरे देवि त्रा० ३ सौम्यरूपे घोररूपे चंडरू
पे नमोस्तुते सृष्टिरूपे नमस्तुभ्यं त्रा० ४ जडानां जडतां हंसि भक्तानां भक्तवत्सले
मूढतां हर मे देवि त्रा० ५ बुद्धिं देहि यशो देहि कवित्वं देहि देहि मे मूढत्वं हर
मे देवि त्रा० ७ ह्रुं ह्रुंकारमये देवि बलिहोमप्रिये नमः उग्रतारे नमामि त्वां त्रा० ६
इंद्रादिदेवतावृंदवंदिते करुणामये तारे तारय नाथ स्त्रा० ८ अष्टम्यां च च
तुर्दश्यां नवम्यां यः पठेन्नरः षण्मासैः सिद्धिमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा मो ३९

द्दार्थी लभते मोक्षं धनार्थी धनमाप्नुयात् विद्यार्थी लभते विद्यां तर्कव्याकर
णादिकं इदं स्तोत्रं पठेद्यस्तु सततं लभते नरः तस्य शत्रुः क्षयं याति महा
वाजायते पीडायां वापि संग्रामे जपे दाने तथा भवे य इदं पठते स्तोत्रं शुभं तस्य
न संशयः एवं स्तुत्वा दंडवत्प्रणम्यात्मसमर्पणं कृत्वा योनिमुद्रां प्रदर्शये
त् अथ नीलतंत्रोक्त ताराष्टवेन स्तुतिं कुर्यात् मातर्नीलसरस्वति प्रण
मतां सौभाग्यसंपत्प्रदे प्रत्यालीढपदस्थिते शवहृदि स्मेराननांभोरुहे
फुल्लेंदीवरलोचने त्रिनयने कर्तृकपालोज्वले खङ्गं चादधती त्वमेव शरणं
त्वामीश्वरीमाश्रये । वाचामीश्वरभक्तिकल्पकलिते सर्वार्थसिद्धीश्वरि
गद्यप्राकृतिपद्यजातवचने सात्विध्यसिद्धिप्रदे नीलेंदीवरलोचनत्रययुते
कारुण्यवारांनिधे सौभाग्यामृतवर्षणेन कृपया सिंच त्वमस्मादृशं २
खर्वे गर्वसमूहपूरिततनो सर्वांगवेशोज्वले व्याघ्रत्वकपरिवीतसुंदरक
टिव्याधूतघंटांतिके सद्यःकृत्तगलद्रजःपरिमिलन्मुंडद्वयीमूर्धजग्रंथि १

ता.र. श्रोणिन्नमंडुद्दामललिते भीमे भयं नाशय ३ मायानंगविकाररूपललनाविंद्व
३९ र्धचंद्रात्मिके हूं फट्कारमयी त्वमेव शरणं मंत्रात्मिके मादृशः मूर्तिस्ते जन
नि त्रिधा मघटिता स्थूलातिसूक्ष्मा परा वेदानामपि गोचरः कथमपि प्रामा
नतामाश्रये ४ त्वत्पादांबुजसेवया सुकृतिनो गायंति सायुज्यतां तस्याः श्री
36 परमेश्वरी हरिहरब्रह्मादिसाम्राज्यतः संसारांबुधिमज्जनापटुतनून्दे
वेंद्रमुख्यान्नरान् मातस्त्वत्पदसेवने हि विमुखान् किं मंदधीः सेवते ५ मात
स्त्वत्पदपंकजद्वयरजोमुद्रांककोटीरिणस्ते देवाः सुरसंगरे विजयिनो निःशं
कमंके स्थिताः देवोहं भुवने न मे सम इति स्पर्धां वहंतः समैस्त्वमल्पीनि
यतं यथाम्बुविरवीनाशं व्रजंति स्वयं ६ त्वन्नामस्मरणात्पलायनपराद्रष्टुं
न शक्ता ननु भूतप्रेतपिशाचराक्षसगणा यक्षाश्च नागाधिपाः दैत्या दानव
पुंगवाश्च खचरा व्याघ्रादिका जंतवो डाकिन्यः कुपितांतकाश्च मनुजं मातः
क्षणं भूतले ७ लक्ष्मीसिद्धिगणाश्च पादुकमुखाः सिद्धास्तथा वारिणस्तंभ ३९

स्वापिरथांगनेगजवरास्त्वं भक्त्यामोहनं मातस्त्वत्पदसेवयाखिलजनरणांसिध्यं
न्तितेनेगुणाः स्कांतःकांतमनोभवश्चभवतित्वद्गोपिवाचस्पतिः ८ उग्रताराष्ट
कमिदंभक्तिमान्यः पठेन्नरः प्रातर्मध्याह्नकालेचसायंचनियतःशुचिः
लभतेकवितांदिव्यांसर्वशास्त्रार्थविद्भवेत् लक्ष्मीमनश्वरांप्राप्यभुक्त्वाभो
गान्यथेप्सितान् कीर्तिंशांतिंचनैरुज्यंसर्वेषांप्रियतांतथा विख्यातिंचैवलो
केप्राप्यांतेमुक्तिमाप्नुयात् इत्यष्टकं अष्टांगानिपद्यानिपंचसारे पद्मांकरा
भ्यांहस्ताभ्यांमुरसाशिरसादृशा वचसामनसाचेतिप्रणामोष्टांगईरितइ
ति अथतत्वशोधनं ततश्चसाधकैःसर्वैःस्वीजयाकारणामृतं तस्याक
मंप्रवक्ष्यामिचतुर्वर्गफलप्रदं अन्नमध्येष्टकंचैवपद्मंतन्निर्मायतत्रवै कार
णैः पूर्णपात्रंतुसंस्थाप्यसाधकोत्तमः षट्कोणंमालयाचैवषडंगन्यासमा
चरेत् ततोध्यायेदन्नपूर्णांपरमानंददीपिनी आदायदक्षिणकरेणहेव
र्णदर्वीन्तुवामेनपूर्णमित्तरेणमहारत्नपात्रं भिक्षाप्रदाननिरतांनवहेमव ९

तार० २७ एमिं वां भजन्तु सकलभूषणमाल्यशोभां विषमायारमाकामनमो भगवती
निच महेश्वरादस्यानेत्र अत्र हृणेग्निवल्लभा अत्र हृणीमन्तुः प्रोक्तः कारण
त्वप्रहरकः आवाहनं ततः कृत्वा इदमन्त्राम्नतेनतः हृरद्यपद्महृत्स्वाहावाह
नं समनुपाचरेत् अत्र हृणीपाडकोवह्नजयेत्साधकोनमः ततत्वशुद्धिं ततः
37 कुर्याद्यथान्यायानुसारतः पाणीतलहृदयं मायपरान्मन्तेन साधकः दत्वक
रेसहृन्त्रं चलं च योनिं समालिखेत् चतुष्टयं शुद्धि खंडं स्थापयेत्तत्र साध
कः अगुष्ठमध्यमानामायोगैरंकं च धारयेत् वामहस्तस्य वीरेंद्रस्वीकुर्या
हृदनेनत ततत्वशुद्धिं ततो वदेत्सामान्यासर्वशुद्धिदा प्राणापानव्यानो
दानसमाना मेशुद्ध्यंतां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासं स्वाहा १ ॐ पृथि
व्यापस्तेजो वाय्वाकाशानि मे २ ॐ प्रकृत्याहंकारबुद्धिमनः श्रोत्राणि मे
शुः ३ त्वक्चक्षुजिह्वाघ्राणानि मनांसि मे शुः ४ वाक्पाणिपादपायूप
स्थशब्दानि मे ॐ शब्दस्पर्शरसरूपगंधाकाशानि मे ५ वायुतेजः सलि २७

त्वमस्यानिमेषुखंतोज्योतिरहं विरजाविपाप्माभूयासंस्वाहा ताः सर्वाः २ स
मंमंत्रमिदंचैवपठेतत्वविशुद्धये ललाटेतिलकंकार्यंचंदनेनसदाहृतैः
हस्तेनपात्रंगृहीत्वातुस्तारांदेवींविभावयेत् समुद्रेमथ्यमानेतुक्षीराब्धौसाग
रोत्तमे तत्रोत्पन्नातारादेवीकन्यकारूपधारिणी गोमूत्रसदृशाकाराफे
णास्तत्समुद्भवा अष्टादशभुजैर्युक्तानीरजायतलोचना आनंदभै
रवोजातातत्रानंदस्यमहेश्वरः तयोर्योगीभवेद्ब्रह्माविष्णुरुद्रस्तथैवच
तस्मादिमांसुरांदेवींशुक्रेणाहंतांपिबाम्यहं पात्रंब्रह्मारसोविष्णुर्हृदोरु
द्रस्तथैवच आमोदस्त्वीश्वरःप्रोक्तआनंदस्तुसदाशिवः मूलमंत्रंसप्तवारंतस्यो
परिजपेत्ततः पूर्वोक्तमंत्रनामंत्रेणतर्पयेदीश्वरंशिवं गुरुपंक्तिंवत्सलंयेन
तोगुरुचरणद्वयं गुरुपंक्तिंमत्संतर्प्यरश्मिमहंदत्तथैवच यःपिबेत्कौलिको
द्धृत्यतस्यपानंनपाशवं इष्टदेवींचसंतर्प्यमुद्रयातत्त्वसंज्ञया साधकांना
र्घ्यभिकृत्वामूलाधारीचकुंडली इष्टदेवमयीतन्वीमाजिकांतांविभाव्यच त

ता०२० पर्येमरदेवीत स्ववक्त्रे साधकैः सह मुद्रां च चर्वयेत्पश्चान्महानंदविवर्धनीं ॥
३८ श्रीमद्भैरववेशावरप्रविलसद्वद्वामृतास्नावितं देवार्थीश्वरयोगिनीगण
महासिद्धैः समाराधितं आनंदार्णवकं महात्मकमिदं साक्षात्त्रिखंडामृतं
वंदे श्रीप्रथमं कराब्जगतं पात्रं विशुद्धिप्रदं १ हेमं मीनरसासवं हृदयितं या
38 पीतं च शेषार्पितं किंचिच्चंचलरक्तपंकजदृशा तस्य समावेष्टितं वामस्था
त्र विशुद्धशुद्धिकरणं पाणौ विधानात्मकं वंदे पात्रमहं द्वितीयमधुना
नंदैकसंवर्धनं २ सर्ववनर्पणं कार्यं पुनः कार्यमनेनतु सर्वाम्नायक
लाकलापकलितं कौलं हलयोनकमिंद्रोपेंद्रमहेंद्रशंभुवरुणैर्ब्र
ह्मादिभिः सेवितं ध्यातं देवगणैः स्तुतं मुनिगणैर्मोक्षार्थिभिः सर्वदा वं
दे पात्रमहं तृतीयमधुनाचात्मावबोधप्रदं ३ मद्यं मीनरसासवं हृहरि
हरब्रह्मादिभिः सेवितं मुद्रामैथुनकर्मधर्मनिरतं द्वारामृतिका
श्रयं आचार्यार्पितमष्टभैरवकलामांसेन संशोधितं पायां च चमत्कारनव ३८

सहितं पात्रं चतुर्थं नमः ४ आधारे भुजगाधिराजवलये पात्रं महीमण्डलं मध्ये
सप्तसमुद्रवारि पिशितं चाष्टौ च दिग्दन्तिनः सोऽहं भैरवमर्चयन् प्रतिदिनं ता
रागणैः सेवितैरादित्यप्रमुखैः सुरासुरगणैराज्ञाकरैः किंकरैः ५ सर्वं य
मंक्रलागमाधिकतरं वंदे मुखैर्भाषितं हृन्नीयागजलाख्यकं भ्रमतराङ्
ध्यांतरस्याप्लवितं आनन्दोद्भवनादविंदुकलया योगिनीभिर्भैरवैः पीतं ब्रह्म
रसं सदोदितकरं पात्रं सुधापंचमं ५ रुद्रं चामरभद्रपीठममरानंदोदितं
तारणं रामा राज्यमनोहरं सुभकरं साधुज्यसाम्राज्यदं नानाव्याधिभया
थकारहरणं जन्मान्तरेनाशनं श्रीमत्स्वंदरितर्पणं द्रवरसं पात्रं च षष्ठं
भजे ६ जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तितुर्यगुरुतत्त्वैतत्समस्तादिप्रदं विंदुभास्करवह्नि
वैदुर्यपनुषाण्णोतिः कला आपितं इडापिंगलमध्यमात्रिवलयं यत्कुण्डली
बोध्यगं पात्रं सप्तमं स्मरणेन तर्पणानन्दादिकः पातु मां ७ एवं ब्रह्माण्डक
मंजनं चतुरस्रिकोणसारसनसंप्रदं मत्तेशार्वचनमग्रकालहरणं देहस्थितं कां

नाग. ३९

39

रणं वाचांसिद्धिकरं मनःस्थिरकरं वशंजगद्योषितां पात्रंचाष्टमसिद्धिसर्व
करणंश्रीफेप्रसन्नसदा ८ सर्वानंदकरंपदादितनयंदंस्कंदैकाममुक्तिप्रदं
सौभाग्यसुखदंमनोरथकरंमज्ञानविध्वंसनं आयुःकांतियशोविव
र्धनकरंसंसारमोहच्छिदंपात्रंश्रीनवनाथयोग्यनवकंश्रीफेप्रतीयोदि
तं ९ इतिमंत्रात्मकैःश्लोकैः पात्रंदत्त्वाचसाधकः लभेत्सर्वकामा
न्निदेहांतेभैरवोभवेत् शांतिस्तोत्रंपठन्मात्रंक्रियतेसाधकोत्तमः य
स्यार्चनेनविधिनाकिमपीहलोकेकर्मप्रसिद्धमितिनामफलंप्रसूते
तेसंततंसकलसाधकचिंतहर्तृ चिंतामणिंसुरगणाधिपतिंनमा
मि १० रक्तांबरंज्वलनपिंगजटाकलापंज्वालावलीजटिलचंद्रधरंप्र
चंडं बालार्कधातुफलकावलयानुवर्णदेवीसुतंवटुकनाथमहंन
मामि ११ हरतुगुरुजलेशोविघ्नशोकावशेषात्रयतुजलसपर्य्याशरणं
तांसाधकानां पिबतुवटुकनाथःशोणितंनिंदकानांदिशतुसकलका ३९

मारकौलिकानांगणेशः १४ धर्मोजयत्यखिललोकसुखावहोयं नश्यत्स्व धर्ममखिलंवकुञ्जःस्वमूलं आशीर्वचांसिसमयत्समतोपमानिशापाः यन्नत्समयाहियोगिनीनां १५ याश्चक्रक्रमभूमिकावसतयोनाडीषुयाः संस्थितायाःकायोङ्गतरोमकूपनिलयायाःसंस्थिताधातुषु उच्छासो र्मिमरुत्तरंगनिलयाश्चासासनासांश्चयेदेव्यस्ताः रिपुपन्न मत्तएगपरा स्तर्पयंतुकौलार्चिताः १६ देहस्याखिलदेवतागणमुखाःदेहादयीभैरवा योगिन्योवटुकाश्चयत्नपितरोवेतालकाश्चेटकाः अन्येदिकुचरभूचरा श्चखेचराभूताःपिशाचाग्रहाःस्तर्माःसुःअलभ्यकस्पविनःपानंसदी यंजगत् १७ सत्यंचेत्तरूवाक्यमेवपितरोदेवाश्चयोगिनीपित्राचत्परदेव तायचदिवेहेदाःप्रमाणंहितत शङ्कोयंयदिदर्शनंभवतिचेदादीप्यमेथा वपिचेत्ततांनश्चादिचकौलिकाश्चयदिचेत्स्यान्मेजयःसर्वदा १८ शिवाय रावपर्यंतवलादिसंभसंज्ञकं कालाग्न्यादिशिवायंचजगयज्ञेनतर्प्यत

ता०२० संरक्षकानांप्रतिपालकानांजितेंद्रियाणांचतपोधनानांदेशस्यराष्ट्रस्यपुरस्यरा
५० ज्ञःकरोतुशांतिंभगवान्कुलेंद्रः १९ शिवमस्तुसर्वजगतःपरहितनिरता
भवंतुभूतगणाःदोषाःप्रयांतुशांतिंसर्वत्रजनोनःसुखोसनोभवतु २० नं
दंतुसर्वयोगिन्योनंदंतुकुलपुत्रकाः नंदंतुचकुलाचार्यायेचान्येकुलपाल
काः २२ नंदंतुसाधकाःसर्वेविनश्यंतुविदूषकाः अवस्थाशांभवीमे
स्तुप्रसन्नोस्तुगुरुःसदा २३ अनेककोट्यःकुलयोगिनीनांमंत्रवेदिःकौ
लचक्रसंस्थाः पिपीयमानेनपरामृतेनप्रीताःप्रसन्नावरदाभवंतु येये
पापधियासुदूषणरतामन्निंदकाःपूजनेदेवाचारविमर्दनष्टहृदयाभ्र
ष्टाश्चयेसाधकाः दृष्ट्वाचक्रमपूर्वमर्चनविधौयेलौकिकादूषकास्तेते
यांतुविनाशमत्रसमयेश्रीभैरवस्याज्ञया २५ साधकानांचद्वेष्टारःसदे
वाम्नायदूषकाः डाकिनीनांमुखेयांतुतृप्यंतांपिशितैस्तुताः इदंस्तोत्रंप
ठन्ध्यानंगुरुध्यानपरायणः स्वात्मानंब्रह्मरूपंतुभावयेत्स्थिरमानसः २६ ५०

नाहंकर्त्ताकारयिताबानकार्यंनाहंभोक्ताभोजयिताबानभोज्यं नाहंदुःखीसुखीन
चहर्त्तीवानचदुःखसोहंप्रात्मकश्चित्स्वरूपोहमात्मा २७ नाहंविप्रादयोव
र्णीनाश्रमीनाक्षगोचरः एकमसंगमात्मानमेकंज्ञात्वासुखीभवेत् २८ अ
होमयिस्थितेविश्वंवस्तुतोनमयिस्थितं नमेबंधोस्तिमोक्षोवाभ्रांतिःशां
तानिरामया २९ नाहंदेवोनमेदेहोजीवोनाहमहंक्वचित् शांतोजनस्यसं
मोहोप्यहंयपश्यतोमम ३० अवशःपरवशात्क्वात्काशक्तिःकिंकरोम्यहं अहो
चिन्मात्रमेवाहमिंद्रजालोपमंजगत् अतोममकथंकुत्रहेयोपादेयकल्पना ३१
देहस्तिष्ठतुकल्पांतंयातत्वद्येववापुनः क्वाहानिःक्वाचवाबुद्धिर्ममचिन्मात्र
रूपिणः ३२ तज्जस्यभोगमेवापिनबंधायोपजायते दृष्टांतोत्रमहायोगीदत्ता
त्रेयोभवसागरः ३३ ॥ अथपानलक्षणंयथा सशाद्येयामर्त्येकुर्यात्कुलदेवा
स्तुतर्पणं रौरवंनरकंयातियावदाभूतसंप्लवः नस्थलंनचहस्तंचपात्रेकुर्यान्म
नोरमं स्वपात्रस्थितहेतेचनदद्याद्वैखायच देवेचास्तिविहानिःस्यात्कुर्याम

ता॰र॰ वतिचंडिका शक्त्युच्छिष्टं पिबेद्द्रव्यं वीरोच्छिष्टं तु चर्वणं शक्तिवीरप्रसादेन किं न
४१ सिध्यति भूतले नष्टैः पर्युषितैर्दुष्टैर्दुर्गन्धैर्गन्धवर्जितैः हीनैभिः परपात्रस्थैस्तर्प
णं स्यान्निष्फलं यावन्न चलते दृष्टिर्यावन्न चलते मनः तावत्पानं प्रकुर्वीत पशु
पानमतः परं अथाधिकारिभेदाद्विशेषमाह पूर्णाभिषेकयुक्तानां पानं स्मरण
वरानने कराभ्यां पात्रमुद्धृत्य आगत्यांते पिबेन्मधु पीत्वा पीत्वा पुनः पीत्वा याव
त्पतति भूतले उत्थाय च पुनः पीत्वा जीवन्मुक्तो भवेन्नरः एवं पानं समाचर्य
श्रीगुर्वाद्यर्पणपात्रकं स्वजीजयोरंतर्भूमौ ततः पुष्पं पिबेत्सुधीः तदग्रतः स्त्रिय
भूमौ मायाबीजं विलिख्य च कनिष्ठांगुलिना वामहस्तस्य तिलकं यथा अने
न मन्त्रनाम श्रीमूलोच्चेन समाहितैः यं यं स्पृशति पादेन यं यं पश्यति चक्षुषा
स एव दासतां याति यदि शक्रसमो भवेत् मातंगं चापि गच्छंतं कौलिकं न विचा
रयेत् वारिणा त्रिगुणा रुद्ध्वा ततो नाहानिस्तु जायते ततो हस्तं प्रक्षाल्य प्राणाया
मं कृत्वा आहृतिदेवतां देव्यंगे विलाप्य आत्मसमर्पणं कृत्वा तन्मस्त्वेजितेन ४१

सुषुम्णामार्गेण स्वहृदयमानीय पुनः प्राणायामं कृत्वा तन्मयमात्मानं विभाव्य
पेशान्यां निर्माल्यवासिन्यै नम इति निर्माल्यवासिनीमभ्यर्च्य शेषनिर्माल्यं शि
रसि धृत्वा नैवेद्यजातं स्वीकृत्य सिद्धसंकल्पः सुखं विहरेदिति ॥ इति गौड
भूमिनिवासश्रीशंकराचार्यविरचितायां तारारहस्यवृत्तौ नित्यपूजानिर्णयः
प्रथमः पटलः ॥ अथ दीक्षाविधिर्लिख्यते यदुक्तं मेहाप्रकल्पे कल्पे दृष्ट्वा
तु ताराद्यैर्ये गृह्णन्ति नराधमाः मन्वंतरसहस्रेषु निष्कृतिर्न विधीयते व्रतिनो
दीक्षी अन्यथा नैव सिद्धिः स्यादभिचाराय विद्यते विप्रेभ्यो भोजनं दद्याद्बहु
मानपुरःसरं अन्यापि विशेषसामान्यमपि कर्तव्यमिति इति दीक्षाविधानं
द्वितीयः पटलः ॥ एवं सद्गुरोराहितदीक्षः स्वसिद्धये पुरश्चरणमाचरेत्
यदुक्तं गांधर्वतंत्रे एवं कृत्वा हविष्याशी जपेल्लक्षमनन्यधीः सतः प्रयोगस्स
र्वेषां वश्यादीनां च कारयेत् वीरतंत्रे स्वेच्छाचारपरो मंत्री पुरश्चर्यादीनसिध्य
ति रहस्यमालामादाय लक्षमेकं सदा जपेत् फेत्कारीये जडोऽपि यदि सद्गुः

ना॰ ४२ स्याद्भावनावशात्परं लभते श्रीमत्तावाणीमंत्रस्य लब्धजापनः श्रीमत्ताव्या
सवसिष्ठादीनां विद्याप्रायकवयो भारतादीन् प्रचक्रिरे इत्युक्तत्वात् केचि
त्तु भावनाशक्तानां तन्मदाचारविरतानां वचनगुणजपमात्रमनंतिवदंति
यदुक्तमेकवीरकल्पे भावनाविरतानां वाद्यद्वारेणात्वद्वचेन संवत्नगु
णजपप्रोक्तसिद्धयेनान्यथाभवेत् एवंमहाचीनशक्तानां बालिणा
दीनामपि च वत्नगुणविधानेन जपः कार्यः जडोपियदि मूढः स्याद्भाव
नावशात्परइत्यादिश्रवणात् अन्यत्रापि रहस्यमार्गनिरताः सर्वेव
र्णाद्विजातयः तदनुष्ठानविरताः सर्वेवर्णाः पृथक्पृथक् इत्युक्तेसि
द्धिविद्यानयाचवत्नगुणगुणसेवापरिश्रमोनास्ति यदुक्तंफेत्कारीये वि
शेषतः कलियुगेमत्प्रसादाद्भविष्यति तंत्रचूडामणौ सिद्धिमंत्रतया
नात्रयुगसेवापरिश्रमइति नक्तभोजीहविष्याशीजपेद्विद्यांदिवाशु
चिः नक्तत्वासिद्धिमाप्नोतिजपेद्वमनसास्थिरं मंत्रकालंचसततंभा ४२

42

यं यत्नेन गोपयेत् वर्जयेद्धिंस्रकल्पं च वर्जयेत्तुलसीदलं वर्जयेन्माल
तीपुष्पं वर्जयेद्दन्तघर्षणं हस्तप्रक्षालनं शौचमाचामनं स्नानं नाचरेत्
देवीनां च तथा पुष्पं पृथग्भागे प्रस्थापयेत् एकीभावं न कर्तव्यं यदी
च्छेत्सिद्धिमात्मनः नैवेद्यादि फलैस्तोयैर्जातीयादिपक्वकैः हविर्नाना
विधैर्गन्धैः पायसैर्मोदकादिभिः एवं क्रमेण तं पूज्य यादवेन्द्रादिनादि
भिः रुद्रस्य मालाया यथा अकस्माद्धृतासिद्धिर्महाशाखस्य मालया पंचा
शन्मणिभिर्मालाभिर्मिलिता सर्वसिद्धये कोटिजन्मार्चितामालास्तया प्रोक्ता
ग्रन्थिकेनिजटानीलसरस्वतीमन्त्रः शीघ्रं मुक्तिप्रदो भवति नरपाला
स्याभावे बद्धतुलसीकाष्ठादहंनरसाप्यस्थिग्रावस्फटिकानि शिवदीक्षां न गतन्तीके
ति यत्र्यक्षशाम्भवीसंहितायां पीतस्त्रवबीरहोत्रश्राहमहिनयपुनः दि
वानिशाकरैः प्रोक्तोतस्माज्जे जपस्तथैव भा ईदृशपाविद्ययायस्तु उक्ते
जपमुत्तमं अपमृत्युकलिम्भां समुच्चानेनात्र संशयः गोपनीयमनिश

यदुक्तंतन्त्रराजेशिवे महाशुद्धैरेवप्रशस्तैस्तस्मात् स्फटिकैर्मालयाजपेत्

ना.२. जपमालेसितासये करमालानिर्णयोयथाहंपारमेश्वरे पर्वद्वयमनामा
४३ याः परिवर्तेनवैक्रमात् पर्वत्रयंमध्यमायास्तर्जन्येकंसमाचरेत् शक्तिमा
लासमाख्यातासर्वतन्त्रप्रदीपिका अथमालासंस्कारोयथानीलतन्त्रे
पञ्चैकंमणिमादायब्रह्मग्रन्थिंविनिर्दिशेत् अनुलोमविलोमाभ्यांमा
43 तृकापरितोजपेत् तेनसर्वगुणोपेतोजायतेसर्वसिद्धिभागिति अथ
वामहाशवाभावेनपञ्चाशन्मणिनिर्मितयास्फाटिक्यामालयाजपेत्
अथवापरयोगिनांरहस्यानिरहस्यमालालिख्यते यदुक्तंसिद्धेश्वरम
हार्णवेतन्त्रे कृपयासहपार्वत्याशंकरेणप्रकाशितं मालाविधानंप
रमंस्मरणपावनितत्त्वतः येनविज्ञानमात्रेणमन्त्राःसिध्यन्तितत्क्षणा
त् अनुलोमविलोमेनमन्त्रःपाठविभेदतः मन्त्रेणान्तरितोवर्णोवर्णै
नान्तरितोमनुः कृपयाहणमयीमालासर्वमन्त्रप्रदीपिका चरमाणंमेरुरू
पंलंघयेन्नचसर्वदा मेरुःशिवस्त्रसर्वेषांयथादेवस्तथाहरो नस्मात्तु १ ४३

स्थिरकालेन कर्म कुर्यादहर्निशं रुद्रयामले अवर्णादिक्षवर्णान्तं बिंदुयुक्तं
विभाव्य च वर्णमाला समाख्याता अनुलोमविलोमका सबिंदुवर्णमु
च्चार्य पश्चान्मंत्रं जपेत्सुधीः लक्षमेकं कल्पयित्वा जपेन्नाम सर्वका अथव्र
लयामले अंते बिंदुसमाभाषमानभुजंगी सुप्तोत्थवर्णोज्ज्वला आरोहप्र
तिरोहतः शतमयी वागष्टकाष्टोत्तरं इत्यागमांतरे क्रमोत्क्रमगतैर्मा
लामातृकार्णैः क्षमेरुकैः सबिंदुकैः साष्टवर्गैरंतर्यजनकर्मणि आदिकु
चडुवर्गास्तु पञ्चाशद्वोष्टौ प्रकीर्तिताः आगमांतरे वर्णानामष्टमिश्राच का
म्येमेवक्रमेण तु एतत्परमरहस्यं मयोक्तं महेश्वरि त्वया गुप्ततरं कार्यं न
देयं यस्य कस्यचित् ततः सिद्धये मंत्री गुरुभक्तिमंगीकृत्य तदुन्नशाभिमुख
शिरसि द्विदलकं ध्यात्वा यथाशक्तिं जपेत् तदुक्तं गुरुचरणसरोजे सर्वदा
भक्तिभावात्परिचरति विधेयश्चात्मसर्वात्मनास्यात् अनुदिनमनुमेनं
मानवेन्मानवो सो जगति भवति देवत्सिद्धान्तरं तेन यथा मत्स्यसूक्ते नजा

ना०र० ४४ नातिचयोमूर्खः उल्लुकांनाडिणीं जपेत् यावज्जीवं तज्जन्मनाशिवो मूर्खकोल
कः महामंत्रपवित्रमज्ञ श्रुजयेद्यस्तु नाडिणीं पंचत्वं जायते तस्य अथवा वातु
लो भवेत् पुनस्तद्वमत्रमतत्रके यथा एवं शर्वोक्तस्यानादिकमनुसंधेयं ज
प्त्वा तद्दशांशेन होमतर्पणाभिषेकब्राह्मणभोजनदक्षिणाक्रमेण चरेत् रा
त्रौ वलिः समादेयः सम सिद्धिमभीप्सुभिः नवके लक्षमेकं जपेद्धि याह वि
ष्याशी जितेंद्रियः उक्तस्थाने ध्रुवं मंत्री तन्मदा सनसंस्थितः एकैकं प्रजनं
कृत्वा विप्राराधनतत्परः अनेन तद्दशांशेन क्रमाद्धोमं समाचरेत् घृतस्वरेण
होमस्तु एवं क्रमस्तु होमयेत् नीलोत्पलविल्वपत्रे विधायैवं जपं यथा
विधिं कृत्वा दशांशेन दशांशमसितोत्पलैः आज्याक्तैर्जुहुयान्मंत्री तद्द
शांशेन तर्पयेत् कालागुरुद्रवोपेतैर्विमलैर्गंधवारिभिः तद्दशांशब्रा
ह्मणानां भोजनं सम्यगाचरेत् इत्येवं सिद्धमंत्रः सन् सर्वकर्माणि साधये
त् मत्स्यसूक्ते अदनं विल्वपत्रं च दशांशं जुहुयात्ततः केवलं तिलाज्यं च ४४

44

ति गुरवः गुरवे दक्षिणां सम्यग्गृहीत्वा क्रमपूजनं येऽस्मिंस्तंत्रे प्रवर्त्तेन्तत्र त
स्वपीडयैनेफलं इत्यादि मन्त्रस्तन्त्रवचनात् अत्र तु सर्वज्ञेश्वरे वेदान
सांख्यकार योगशास्त्रे सप्तवेदेन स्त्रीणास्थिस्पर्शे प्रायश्चित्तदर्शनात्
अत्र तु मंत्रविभावनात् प्रायश्चित्तप्रकाशनाप्रसंगात् मंत्रस्त्रीशवोप
रितांबूलं चर्वयन् जपः प्रदर्शितः वीरसाधनादावपि शवोपरि प्रति
ष्ठितः नत्र स्नानमात्रमपि प्रायश्चित्तं न प्रकाशितमाचार्येण महाचीन
व्यपदेशिनो त्वरूपव्यवहारात् सर्वासामपि मंत्राणां अविरुद्धचारेपि न
दूषणं मंत्रप्रभावात् धर्मार्थापवर्गप्रदायकमिति मंत्राणां बहूना
माचारेण सम्मन स्पृशति विरोधः रुद्रयामले स्वादन्मांसं पिबन्मद्यं
रमेद्दासामानदोषभाक् इहतन्त्राणां वामे सोत्रामण्यादि यज्ञेषु मद्यदो
षो न विद्यते इति वचनात् पतनेषु दूषणादिकं प्रायश्चित्तं च नास्ति
अत्रापि यागविधौ प्रायश्चित्तं नास्ति नपापि विप्राः द्रोणि भुजो विशास्त्र

ना०र०
४५

45

दितरेष्वीराज्यमध्यासवैवितिचतुर्णांवर्णानांभेदेनलिख्यते सर्व्वतत्त्वसवि
कल्पविविकल्पकबोधनबोद्धृत्वंदर्शनेच दत्तात्रेयेनमुनिनाश्चकेण
चमहात्मना धीमताबलिष्ठेनशुक्रापीनोत्थितार्णवात् यद्यपिनिर्वि
कल्पाणोनहृष्टणेनतथापिसंस्कारोलिख्यतेयथा संस्कारसंस्थितेहेतो
दत्तेनख्यातदेवता: आयु:श्रीकांतिसौभाग्यंज्ञानंसंस्कृतपानत: अ
ष्टैश्वर्यंखेचरत्वंपतनंविधिवर्जनात् रुद्रयामले यथासुरावह्निव
र्णामहापातकनाशिनी तथामंत्रविशुद्धासादिव्याश्रेस्वर्गमोक्षदा
तथाचश्रुति: आनंदोब्रह्मणोरूपंतच्चमोक्षेप्रतिष्ठितं तस्याभिव्यंजका:
पंचमकारास्तैरर्चनंगुप्त्याप्राकट्येननिरय: भावनादार्ढ्यादात्मसिद्धि:
सर्वदर्शनानामनिंदनमगणना कस्यापिसद्भिर्ष्यस्यरहस्यकथनंस
दाविद्यानुसंहतिसततशिवतासमावेशकामक्रोधलोभमदमात्स
र्यविहितहिंसालैयलोकविरुद्धस्त्रीविहेषवर्जनं एकमेवगुरूपास्ति ४५

आस्तिक्यमसंशयः सर्वत्रानिष्परिग्रहता फलं सक्ता कर्मकरणं अनिसक
मलोपः सपंचकालाभे नित्यंकर्महस्यविसदृष्टिः निर्भयता सर्वत्र सर्ववस्तु
हवं इंद्रियाणि शुचीनि स्वात्मा शिवः पावकः स्वयमेव होता निर्विषय
श्रद्धिमदृष्टिः एतन्महायोगीन्द्राणामप्याचारदर्शितं तेन तत्र न दोषः
तथाहकालीतंत्रे यस्मिन्देशे य आचारस्तत्र धर्मस्तु तादृशः तेन धर्मे
णजायेत स्वर्गो वा मोक्ष एव वा अतिरहस्यनकर्तव्या सिद्धिहानिः प्रजाय
ते विघ्नश्च विलोपश्च भवेत्सिद्धिः स्यादपवर्गदेति पापप्रसक्तस्य सिद्धिर्न
भवति पापप्रसक्तस्य नस्यात्संभवः अत्र च पापं न भवेदिति अनेन
विधिना अग्राम्यकव्यवहारदर्शनात् साधकशरीरे निष्कलत्वे लब्ध
तेव्यवहारे विधेरनिष्ठासिद्धिस्तद्वचनोच्चेति लंबोदरस्य पुत्रेण पंडितेन
महीयसा महादेवेन लिखितः पुरश्चरणनिर्णयः ॥ इति श्रीकगाचा
र्यविरचितायां तारारहस्यवृत्तौ पुरश्चरणनिर्णयः पटलः ३ ॥

ना॰र
८९

अथनैमित्तिकानुष्ठाननियमोयथा यदुक्तंस्वतंत्रतंत्रे - किंचनैमित्तिकंका
म्यसाधनंसर्वंपूर्ववत् : अन्यथाचिंतयेद्दिव्यंकुर्यादापत्सुसर्वदा नीलतंत्रे
नित्याचाररतोमंत्रीकुर्यान्नैमित्तिकार्चनं नैमित्तिकार्चनेसिद्धिः कुर्यात्का
म्यमखंतथा : मत्स्यसूक्ते अष्टम्यांवचनंदर्शेपूजयेद्यःसमाहितः य
थाशक्त्याजपतेमंत्रीनरमाप्नोतिनित्यशः : लभतेमंजुलांवाणींतदष्टम्यां
सदाजपेत् अष्टम्यांपूजनंदेव्याःसर्वकामफलप्रदं रंभाद्भुतबीजपूर
नारंगादिपरमिश्रितं मिश्रीकृत्यबलिंदद्यादष्टम्यांचविशेषतः : स्वर्णमा
लामहादेव्यैदद्याद्रंगेयैविशेषतः : फलपक्वंतथाजीरंगाविकंशर्करा
न्वितं तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसंपन्नोपूजयेच्छिवां दानंचान्यत्प्रसिद्ध्यर्थंद
द्याद्देव्यैप्रयत्नतः : उक्तंचनीलतंत्रे अष्टम्यांचचतुर्दश्यांपूजयेच्चय
थाविधि आत्मशुद्धिमवाप्नोतियथाभ्युदयंचपार्वति चंदनंचार्कदु
ग्धंचदद्याद्देवापराजिता अर्घ्यंदद्याद्विशेषेणनित्यमेवहिसर्वदा अष्टाद ८९

रशतंजाप्यंयावज्जीवितसंख्यया यस्तसंहृजयेद्दुर्गांमहृमांचविशे
षतः द्विजन्मार्जितपापंतत्क्षणादेवनाशयेत् दुर्गामितितारिणी
प्रकरणानुकूलत्वात् येजानंतिमहामायांतारांतत्वेनभैरवि आ
ज्ञासिद्धिमवाप्यंतेपरंयांतिशिवालयं तारिणीयत्रपृष्टेनशिलारु
पावतिष्ठते तत्रयत्नेनगंतव्यंडएएसख्यानविधाने लक्षद्वयंजपेत्त
त्रतारिणीयत्रतिष्ठति निःस्पृहः स्थिरचित्तेनसिद्धिर्भवतितत्क्षणात्
संख्याहृतांमरत्रिकोणचअनंतंचतथैवच मधुनापायसैश्चैवक्षीरमाज्य
चशर्करां वलिदानंचगोधावेश्यासवंचप्रशस्यते रंभाखंडशालिम
त्स्यजुहुयान्मंत्रवित्तमः सर्वासिद्धिमनुक्रम्यचांतेमोक्षमवाप्नुयात्
साद्यंतंविल्वपत्रैश्चजुहुयाच्चसहस्रकं लभतेमनुलोवाणीमहाष्टमी
चसाधकः उल्लकांचनजानातिममंत्रंजपेन्नरः पंचत्वंजायतेतस्यत्र

ता०र० यथावातुलोभवेत् तारणीकुल्लकायाश्चमंत्रः कुल्लुकवर्जितः मतिमान्
४८ सद्द्विजातीनांनोपासनीयः कदाचन कुल्लुकांचशिरोधृत्वासर्वयज्ञफलंल
भेत् नान्योविचारः सर्वत्रविद्रूपाद्यस्यसंमत कुल्लुकेवर्जितेपुंसांयद्दे
नोपस्थितिर्भवेत् ममपूजासदाव्यर्थाममयज्ञस्यैवच तारामंत्रस्य
47 कुल्लुकेत्यक्षरंमेत्रमुत्तमं तथाचतंत्रचूडामणौ कुजवारेतथाष्ट
म्यांचचतुर्दश्यांविशेषतः योगिनीपूजनेतत्रप्रधानकुलपूजनं यथाविस्तु
तिथौविस्तुः पूजितोवांछितप्रदः तथाकुलतिथौशक्तिः पूजितावरदा
यिनी तथाचमत्स्यसूक्ते अष्टम्यांचचतुर्दश्यांपूजयेच्चविशेषतः शरव
स्थितेनतोयपूर्णंजपापुष्पंचवर्वरं चंदनंचार्कजलसमश्चक्रोचैवपराजितो
अन्नदानेविशेषेणनित्यपूजाक्रमेस्मृतं अष्टोत्तरशतंजाप्यंयावज्जीवित
संख्यया सहस्रंवाजपेन्मंत्रंनित्यपूजाविधौमुने महोग्रायाः सदापूजा१ ४८

नैवेद्यकुलकापरा स्तोत्रमंत्रव्रतादीनामनुष्ठानेन सर्वदा अननुष्ठानतस्त
स्याः सर्वं तन्निष्फलं भवेत् मंत्रविद्यां च संधार्य वासुदेवे च योऽर्चयेत् प्रा
प्नोति तत्फलं सम्यक् कुहरिसायुज्यतां व्रजेत् वासुदेवो हरिर्ब्रह्मानारि
णी प्रकृतिः सदा एकमूर्त्तिः सदाचिंत्या एकमूर्त्तिः समास्थिताः स्व
र्गमोक्षप्रदा देवि जपविद्याप्रदायिनी धनविद्यायशोलक्ष्मीरायुरा
रोग्यवर्द्धिनी तस्मात्तां पूजयेद्देवीं गंधपुष्पैश्च धूपकैः नैवेद्यं पूजये
द्भक्त्या विविधैस्तारिणीं सदा अथ पीठार्चनं मूलमंत्रे पीठानां परमं
पीठं कामरूपं महाफलं तत्र यत् क्रियते पूजा सहस्राद्यधि महेश्वरि
विहाय सर्वपीठानि तस्य देहे वसाम्यहं तस्मात्कृतगुणं प्रोक्तं का
माख्यायोनिमंडलं तेषां फलं महादेव वक्तुं किं कथ्यतेऽथवा यत्र को
टिगुणैः सार्धमायाति पूतिनारणी यत्पीठं ब्रह्मणोवक्तं गुह्यं सर्व
सर्वोवहं तस्मात्कृतगुणं प्रोक्तं कामाख्यायोनिमंडलं तेषां फलं महा

ना॰र॰ (देवत्वं किं कथ्यते) यतो देवाश्च वेदाश्च मनयश्चैव भावज्ञाः सर्वे प्यावि
४८ र्भवंस्तत्र तेन गर्भस्सदारूढ हि विविधं चैव यत्पीठं गर्भं कामरूपं महेश्वरः अ
कामरूपं महाक्षेत्रं एवं राधसाधकोत्तमैः गर्भं सर्वत्र देवेश लभ्यते कु
लसुंदरैः तत्र चूडामणौ एकस्य कुलशास्त्रज्ञः पूर्णाहंतस्तत्र भैरव
48 सर्वपर्वसु राः पूज्याः स्वयं ब्रह्म शिवादयः एकाचेत् युवती तत्र पूजि
ताचावलोकिता सर्वा देवपरा देव्यः पूजिताः कुलभैरवः आदावं
ते च मध्ये च लक्ष पूर्णो विशेषतः न पूजयति चेत्कौलो नो नदा विघ्नैर्विल
प्यते पूर्वार्जितं फलं नास्तिका कथा परपूजने उरक्षरणा कौलं तत्य
दि स्यात् सीव दर्शने तदा तत्र पीठपूजा मनसापि न हीयते देवीकूटे म
हाभागा मुद्रीयाने च भैरवी योगनिद्रा कामरूपे महिषासुरमर्दिनी का
माख्यिनी कामभूमौ कामाख्या कामदायिनी जालंधरे च पूर्णेशी पूर्णशै
लेच चंडिका कामरूपेत तो देवी पूज्या दिक्करवासिनी अथवा कामरू ४८

यस्यदर्शनंयदिभाग्यतः तदाभाग्यादिदेवीनांपूजातत्रविधीयते कुजवारेकु
लाष्टम्यांचतुर्दश्यांविशेषतः योगिनीपूजनंतत्रप्रधानंकुलपूजनं य
थाविष्णुतिथौविष्णुः पूजितोवाञ्छितप्रदः तथाकुलतिथौशक्तिः पू
जितावरदायिनी मन्त्रस्यसङ्के द्वादश्यांपूजयेद्धिसंचतुर्दश्यान्नमा
पतिं अष्टम्यांपूजयेद्भक्तिंसर्वसिद्धिमभीप्सुभिः अथशिवाबलिः
यत्रकुत्रचतुरामणौ विल्वमूलेश्मशानेरेवाश्मशानेवापिसाधकः मांसप्र
धानैर्नैवेद्यैःसंध्याकालेनिवेदयेत् कालीकालीतिवक्तव्यंततोमाशि
वारूपिणी पशुरूपासमायातिपरिवारगणैःसह भक्षयतियदेशा
मंमुखमत्तोल्पतरस्वरं तदेवमङ्गलंतस्यनान्यथादेवभूषणं अव
श्यमन्नदानेननित्यंसंतोषयेच्छिवां नित्यश्राद्धंयथासंध्यावंदनेपितृ
तर्पणं तथेयंकुलदेवीनांनित्यताकुलपूजने पशुरूपाशिवादेवी
योनार्चयतिनिर्जने शिवाभावेनतस्याग्रेसर्वंनिष्फलंनिश्चितं ज

ता०र० यपूजाविधानानियानिचित्तस्तकृतानिच गृहीत्वाशापमादध्याच्छिवा
५० यैतिचनिर्जने एकयाभुञ्जते तत्रशिवयादेवभैरव तत्रैवसर्वदेवानां
प्रीतिःपरमदुर्लभा यच्छक्तिनेरशक्तिः यत्रशक्तिस्तुभैरवी तत्रै
वसर्वदेवानांप्रीतिःपरमदुर्लभा यच्छक्तिनेरशक्तिः पूजिता
विघ्नौघंकर्मसंघातंनाशयेद्ध्रुवं तेनसर्वप्रयत्नेनकर्तव्यंपूजनंमम
50 ह्रत् राज्ञादिगायमापत्रंदशान्तरमयादिकं शुभानिचकर्मा
णिविचित्रवलमाहरेत् गृहाणदेविमहाभागेशिवेकालाग्निरूपिणि शुभा
शुभफलव्यक्तिंब्रूहिगृहाणवलिंतव एवमुच्चार्यदातव्योबलिःकुलजन
प्रियः यदिनाभवतानेवस्नानदानेवशुभंमभवेत् शुभंयदिभवेत्तत्रभुञ्ज
तेतद्दशेषतः एवंज्ञात्वामहादेविशांतिंस्वस्त्ययनंचरेत् इतिशिवावलिः
अथशाक्तानांनियमोयथानीलतंत्रे स्नानकृत्यायमंत्रतः कुलवृक्षंप्रण
म्यच शिरसिचगुरुंध्यात्वानत्वाथात्मविनःस्मरेत् स्नानमेरूपचौरस्नामारा ५८

रूपनिधनताशयः मूलादिब्रह्मरंध्रांतां मूलविद्यां विभावयेत् सूर्यकोटिप्र
तीकाशः सुधाप्लावितविग्रहः कुलवृक्षनियमस्तु रुद्रयामले पादाद
वनादशोकावदनमदिरया केशवः कर्णिकारः सूनेहृदानहस्ताभ्यां
तिलकनखनमेरुप्रियालुस्पर्शान्मा संलापात्कर्णिकारः कुरवकन
रुः पराल्लिंगनाद्बालकदंबः कादंबः कामिनीनां मदयतिनियतं स्पर्शना
द्यस्य शाखी तथा चक्रातिः दश कुलवृक्षाणामनुस्मरेत् अथ समाया
स्त्रगुत्ररहस्यमेसमयाचारसंभवं येनहीनानसिध्यंति जपमंत्राः स
हस्रशः मनवः कुलशास्त्राणां कुलाचारानुचारिणां सिद्धाः स्युर्नात्र सं
देहो वैसमयाचाररतस्मरः परनिंदासहिष्णुः स्पर्द्धः स्वकार्यरतः सदा पर्वणि
विपिने चैव यदि देवाकृतिर्भवेत् तत्क्षणात्तामनुज्ञप्यानतागच्छेद्यथासुखं
गृध्रं वीक्ष्य महाकालीं नमस्कुर्यात्कुलेशितॄन् देमंकरीं तथा वीक्ष्य जंबुकीय
महतिंकां कृशोदरि महागंडे स्वस्य केशिवाललिप्रिये कुलाचारप्रसन्नासे

ना०र० नमस्तेशंकरीप्रिये श्मशानेचशवंदृष्ट्वाप्रदक्षिणमनुस्मरेत् प्रणम्यजेननमं
५१ त्रेणमंत्रीमंत्रफलंलभेत् घोरदंष्ट्रेकठोराद्विकटेशहप्रसाधिनि गुरुघो
ररवास्फालेनमस्तेचितिवासिनि रक्तवस्त्रांरक्तपुष्पांविलोक्यत्रिपुरांविको
प्रणम्यदंडवद्भूमाविमंमंत्रमुदीरयेत् बंधूकपुष्पसंकाशेत्रिपुरेभय
नाशिनि भाग्योदयसमुत्पन्नेनमस्तेवरवर्णिनि कुलस्त्रवर्णंतथादृष्ट्वार
51 जानंराजछत्रकं हस्त्यश्वरथशस्त्राणिफलकांवीरशस्त्रवान् महिषं
कुलनाथंचदृष्ट्वामहिषमर्दिनी प्रणम्यजपठेद्गीचसर्वविघ्नैर्नलिप्यते
जयदेविजगद्धात्रित्रिपुरेत्र्यंबिदेवते भक्तेभ्योवरदेदेविमहिषघ्निन
मोस्तुते मयमंडसमालोक्यमत्स्यमांसंवरस्त्रियं दृष्ट्वानमेद्रवीदेवीं
प्रणम्यविमस्तकन्मने घोरविघ्नविनाशायकुलाचारसमृद्धये नमामिव
रदेदेविमुंडमालाविभूषिते रक्तादरसमाकीर्णवदनेधारयाम्यहं प
तेषांदर्शनादेवयदिनेवप्रकुर्वते शक्तिमंत्रंपुरस्कृत्यतस्यसिद्धिर्नजाय ५१

ते ॥ इति श्रीनारदरहस्ये हंसो नैमित्तिकविधिश्चतुर्थः पटलः ॥ अथ
काम्यानुष्ठानविधिर्मन्त्रस्यास्य के होमतर्पणपूजा च भावना जप एव च
मंत्रस्य धारणं चैव मारणोत्सादने तथा एतानि काम्यकर्माणि प्रयो
गान्यस्य मार्चनात् यद्यकोपेरवीये विद्याकामेन होतव्यं तिलाज्यं मधु
संमिश्रितं मधुसंयुक्तं त्रिमधुसंयुक्तमिति अथ कालनिर्णयः सो
मभुजगावल्यां शान्तिकं शरदि ज्ञेयं हेमन्ते पौष्टिकं तथा आकर्षणं व
सन्ते च ग्रीष्मे विद्वेषणं तथा प्रावृट्सूच्चाटनं ज्ञेयं शिशिरे मारणं त
था षट्कालेषु चैतानि कुर्वीत साधकः सदा अर्धरात्रः शरत्कालो हेमं
तस्तु प्रभातकः पूर्वाह्णस्तु वसन्तः स्यान्मध्याह्ने ग्रीष्म एव च प्रावृडपरा
पराह्णस्तु प्रदोषः शिशिरं तथा अथवा कथायोगेषु हेमन्ते प्रभाते
शिशिरोदयः प्रहरार्धं वसन्ते च ग्रीष्मे मध्यं दिनान्तरे तदर्धयामे च व
र्षाः खे शरद्यं नगे तु रवौ युक्तामित्याशयः हिरण्यसारस्वतेऽपि वेधकत्र

ष्पहोमेन दासवत् कुरुते नरपान् सर्पिर्लवणहोमेन आकर्षयति का
मिनीं वकुलप्रसवैर्होमात् सौभाग्यं लभते नरः मल्लिकाजातिपुन्ना
गकदम्बैः पुष्टिमाप्नुयात् सहस्रमूलमन्त्रेण बिल्वपत्रैर्हुतात्त्विजैः
सहस्रं प्रसहस्रं जप्त्वा प्राप्नोति परमां गतिं हुत्वा कमलनीपुष्पहोमा
दुनकविधवेत् अत्र होमस्य सर्वत्र नियमाच्युतसंख्यया इति होमप्र
52
करणं ततस्तर्पणमस्य सत्के मधुना तर्पणं देव्याः सर्वकामप्रदर्पणं
अष्टसिद्धिकरं साक्षान्महापातकनाशनं तत्रैव जपप्रकारः हवि
ष्याशी मुक्तकेशो जपमाद्युतमादरात् ध्यानं तत्रैव उच्चाटति पि
गाक्षी संत्रासयति केकरा विद्रावयति मुक्ताः सासंभ्रामयति धूम्रिता
विदोभयति संदृष्टा संपातयति सन्नता संकोचयति संहृष्टा विष
बुद्धा विरोधयेत् फेरवीये अत्र सर्वस्य कर्तृत्वभावनामात्रचिंतनं अ
त्रोच्चाटनादेः सर्वत्राच्युतो जपः यदुक्तं सिद्धसारस्वते शान्ताभिर्जप

मात्रेण रोचनातिलकं नरः कृत्वा पश्यति यं स्त्रीजनं कुर्याद्दासवद्वशं ।
फेत्कारीये षष्ठकारिणी जलेगाथेयष्टिकाष्टतमोग्रहः दंतेनानीयत
मूर्णं कीलकं तेन कारयेत् तेनैव मधुघृताक्तेन पद्मिनीपत्रमात्रकं लि
खेत् सूत्रावलीमध्ये मूलमंत्रस्य दर्भितं तत्कुंडे च तत्स्थेतन्निखिप्य
जुहुयादपि सहस्रं दीरनीराकं पद्मानां रोहितत्विषां अस्यायम
र्थः नमो ग्रहेराहुयस्ते दिवाकरे निशाकरे वा मूलमंत्रविदर्भितनामित
मिति मंत्रस्तत्पूरे लेखा रेफमध्ये मम अमुकं कवि तत्सिद्धिं कुरु इत्यारभ्यास
हितं लिखेत् ततः प्रयोगांतरं पद्मावतीमंत्रेण बलिं दद्यात् तद्यथा
ॐ णं वं सर्वमनुहृत्य पद्मसु गमनथैव च महापद्मपदं स्त्रयात्मावति
पदं तथा मायो स्वाहेति मंत्रेण यथा शुद्धं बलिं हरेत् एतत्यः कुरुते
कर्म तस्याकुतकविघ्नं ॐ पद्मे पद्मे महापद्मे पद्मावति मायास्वाहा
इति मंत्रेण यथा पूर्वं नैमित्तिकपटलं वद्दद्यात् अथ सकलसिद्धये

वक्ष्यमाणबलिमंत्रेणराज्ञोचतुष्पथेचबलिंदद्यात् यदुक्तंफेत्कारीये उप
चारविशेषेणराजपुत्रंवशंनयेत् राजानंजपमात्रेणवशमावश्यकंज
गत् यदुक्तंमत्स्यसूक्ते रंभानानीवीजपूरंस्वगंधिपरिमिश्रितं मंत्रोक्त
त्वबलिंदद्यादष्टम्यांविशेषतइति राजानंजपमात्रेणतिष्ठ्नादिरहि
तेनेतियावत् मंत्रसंहितायोगपल्लवादिप्रयोगेराजावश्योभवति
बलिनासकलंजगदितिमत्स्यसूक्तेनैमित्तिकपटलान्तेसंस्थानेनाव
गन्तव्यं यदुक्तंनीलतन्त्रे प्रयोगेबलिमंत्रीयंप्रयोगात्स्नापयेद्यदि
अर्धरात्रेगतेनित्यंबलिंदद्याच्चतुष्पथे परसैन्यग्रहारिष्टरोगकृत्यादि
वारणः प्रणवंपूर्वमुच्चार्यउग्रतारेततःपरं विकटदंष्ट्रेपरपक्ष
क्षोभयद्वयमुच्चरेत् खादयपचमततयाद्वयंद्वयंततथावदेत् येमांहिं
सितुंप्रयतंतांनिंदितुमघता योगिनीचक्रैस्त्रात्राशयद्वौहुंफट्स्वा
हाततःपरं परविद्यामावर्षेतिच्छेदयद्वन्तिवर्हिजा कपालेरक्तलेर ५३

स्त्राभ्यांस्वाहेतिमंत्रनद्वयं बलिमंत्रेणप्यथबलिंदयात् उग्रतारेवि
कटदंष्ट्रेपरपदंतंत्रोभय २ खादय २ पच २ मथ २ येमाहिंसितुमुयता
निंदितमुयतायोगिनीचक्रेस्तान्नाशय २ हूंफटस्वाहा परविद्यामा
कर्षय २ छेदय २ कपालेश्वह्ल्ह्ल्ल्र २ स्वाहा यथाविधि पशुपाशाय
प्रकीर्णं विद्महेविश्वकर्माय धीमहितन्नोजीवः प्रचोदयात् फ्रींकालि २
वज्रेश्वरिलोहदंडायनमः इतिसप्तगतनःछेदनं अथानिग्रहायुप
यःवीरतंत्रे श्मशानांगारमादायमंगलेवासरेनिशि कृत्स्नवस्त्रेण
संवेष्ट्यवध्नीयाद्रक्ततंतुना शतानिमंत्रितेनस्त्रनिदिपेद्वैरिवेश्म
नि सप्ताहान्नेनरंतेषामुच्चाटनमिदंमहत् फेत्कारीये नराप्युनि
लिखेन्मंत्रंताराबीजंहरिद्रया सहस्त्रपरिसंजप्यनिशायारविवासरे
दिप्यतेयस्यगेहेतुमरणंतस्यविमामतः देवेनसस्यहानिःस्याऊ

ना.र. वह्नानिलरंगमे धनह्नानिर्धनागारेग्राममध्येनतान्नयः द्वेषाद्वेषकयो
५४ र्नाम्निनस्येद्वेषोमहान्भवेत् लिखेन्मंत्रमिति मंत्रंलिखित्वाहृल्लेखा
रेफमध्येऽमुकंमारयेति साध्यसहितमुद्दिष्टं अथ साध्यंलिखित्वा
नदंतेमंत्रंलिखेदित्यर्थः सहस्रंपरिजप्येति अमुकंमारयेतिमंत्रजा
५५ पः द्वेषेनत्वमुकायविद्वेषंकुरुकुरुहरति अस्यांतेमंत्रमुच्चार्यसहस्रं
जपेत् अथ शांतिकादौ धारणयंत्रंलिख्यते फेत्कारीये योनियुग्मं
लिखेन्मूलमंत्रं हेमशलाकया क्लींवमितिभिन्नान्दीर्घवर्णान्षट्
कोणेविलिखेत्ततः अष्टपत्रेष्वष्टवर्गान्नवहिर्भूः पुनर्द्वयं अष्टव
ज्रंभूपुरेचविलिखेत्साध्यकोन्नमः स्वर्णेपट्टेचभूर्जेवारूप्येवाप्यथ
स्त्रवतः विलिखेद्देमलेखिन्यागंधाष्टकसमन्वितं हूर्वाकांडेनवा
लिख्यात् जलमूलेनवाथवा पुनः वेष्टितंसितवस्त्रेणयंत्रेनपरिवेष्टयेत् ५४

वश्रीयास्त्रीनवसूत्रेणशिखानांकंठभूषणं स्त्रीणांवामभुजेचैवमन्येषांदक्षि
णेभुजे वंध्यानलभतेपुत्रंनिर्धनोधनवान्भवेत् इयंरक्षापुराब्रह्मास्त्रा
नार्थेगौतमादिभिः जपार्थंपार्थिवैस्त्राम्येः संग्रामेदयकादिभिः अ
स्यार्थः योनिपुण्येषट्कोणंतन्मध्येहेमशलाकयाः भूर्जपत्रादौऊंऊ
मं गोरोचनचंदनैर्मंषींविधायपंक्तिक्रमेणमूलमंत्रंलिखित्वा तस्यह
ल्लेखारेफमध्येअमुकंरक्ष २ अमुकानीसुपुत्रमुत्पादयइति साध्यस
हितंमूलमंत्रंलिखित्वा अस्यज्ञानसिद्धिंकुरु २ इत्यादिसाध्यसहितंवि
लिख्य षट्कोणंज्ञीवभिन्नवर्णान्ऋॠऌॡरहितान् तदङ्कंस्वराणां
मध्यमंयन्त्रंतच्चतदङ्कंनष्टमस्तकमितिदीर्घवत् आईऊऐऔअः इत्येवंवि
लिखेत् अष्टवर्गेअष्टवर्णान्यथा ऐंक्लींईंऐंक्लींफट्स्वाहेति तदङ्क
वाग्भवंकमलेदेवीचतारकंवाग्भवंतथा हल्लेखाचास्यमंत्राणांनावाक्षिजा
याविधिमनुः अष्टाक्षरमनुःमोक्षोमंत्राणांसारश्रितः अस्यप्रयो

ना·र· गाः कालिकातंत्रोक्ता अत्र कार्याः एतेपि प्रयोगास्तत्र कार्याः यदुक्तं फेत्का
५५ रीये कालिकामुखतंत्रोक्तान् प्रयोगानिहाचरेत् अथ बालसंस्कारो यथा
मधुलाजाभ्यां नाडीछेदात्पूर्वं हेमशलाकया स्वतहूर्वया वा यज्ञदारु
लेखिन्या वा बालस्य जिह्वायां मोक्षं वा लिखेत् एतन्नैमित्तिकं लिखि
तं ननु नैमित्तिकसंस्कारानंतरं एकादशाहे हानिरिति केचित् एतदा
दौ तद्देवतां संपूज्य मंत्रं लिखेदिति गुरवः महोग्रताराकल्पे पश्चा
देवतां पूजयेत् यदि पिता दूरस्थो भवति तदा मातुलो वा पितृव्यो वा लि
खेत् यदुक्तं मत्स्यसूक्ते अथवा मधुलाजाभ्यां जिह्वायां बालकस्य तु
नाडीछेदाद्यथा पूर्वं लिखेत् स्वर्णशलाकया मूलमंत्रं लिखेन्मंत्री
यस्योष्ठास्वतहूर्वया वाक्योच्चारणमात्रेण बालोपि सुकविर्भवेत् ।
महोग्रताराकल्पे जन्मसंस्कारकं नाम पुत्रे जाते प्रशस्यते जिह्वायां
तु लिखेन्मंत्रं यज्ञदारुशिफेन वा वारत्रयं तु समाप्यादक्षिणेनैव या त्रिनु ५५

मंत्रमुच्चार्यप्रत्येकं पाठं कुर्यान्नसुशोभिनी आदौ संस्कारकर्तव्यस्तदं
नेविलिखेन्मंत्रं गंधचंदनपुष्पैश्च पूजयेन्नारिएणीशिवां उत्तराभिमु
खोभूत्वा स्थापयेत्सौवर्णमासनम् पूजयेन्नारिएणी देवीनानाभक्ष्यैः सुशो
भनैः कविर्वाग्मी भवेत्सत्यः सत्यवादी जितेंद्रियः पितृभ्रातालिखे
न्मंत्रं मातुर्लोप्य वा पुनः पितृभ्रात्रा लिखेन्मंत्रं नान्य एव कदाचन
मातृक्रोडे न संस्थाप्य कुर्याच्चांडीं प्रयत्नतः शांतिं कुर्याद्बालके सप्ताष्ट
कैः सह संयुतः यथा इमं पुत्रं कामयन्त कामं जानामि हे देवि देवेभ्यः
पुत्राणि सर्वमिदं जनैः शिवशांतिभ्यस्त्वाराधये हृद्येभ्यस्त्वाराधये शिवाय २
शास्वसे इति मंत्रहृद्येन शांतिं कुर्यात् तस्य मातुः कर्णे शांतिस्तोत्रं पठेद्यथा
मातुः सर्वेषु कर्णे पुनः स्तोत्रं समाचरेत् मातर्देवि नमस्ते स्तु बालं
रूपधरे नेत्रे कृपया हर विघ्नमेनं त्वमिति सिद्धिं प्रयच्छ मे वराहि वरदे देवि दं
ष्ट्राहतनवसुंधरे शक्ररूपधरे देवि शक्रादिसुरपूजिते कृपया हर वा

ता०र० मुंडेमुंडमालासक्तचर्विने विघ्ननाशिनि कृपयाहर महालक्ष्मि महोत्साहे
५९ महाद्भोभवविनाशिनि कृपया स्मितिमात्रमयेदेवि स्मितिमात्रव्यवस्थिते
एकैकवक्त्रवियेदेवि विश्वरूपेण नमोस्तुते एतत्स्तोत्रं पठेद्यस्तु कुमारभ
स्मसंयुतः विद्गणंवा समालोक्य तस्य विघ्नं न जायते कुलीनः स्या
58 द्धाग्निदेवाः कथितास्तव सुव्रतः संध्याकाले नित्यपूजासमयेनार्च
येयदि तस्य पूजाफलं वक्तुं नीयते यक्षराक्षसैः ॥ इतिश्रीताराह
साहस्रैकाम्यानुष्ठाननिर्णयः पंचमः पटलः ॥ अथमहाचीनभाव
नाच महाचीनक्रमं नाथ सूचितं न प्रकाशितं कथयेति तदेदर्शनीय
दिस्नेहोस्ति माप्रति श्रीभगवानुवाच महाचीनक्रमं देवि सूचितं न प्र
काशितं नवक्त्रं त्रिभुवने मध्ये गुप्तं न भाविनि केचिद्देवा नराः के
चिद्दानवा यक्षराक्षसाः नागलोकाः किंनराश्च गंधर्वाप्सरसां गणाः
येवायक्षगणाः पक्षायेकेचिज्जगतीमताः एते जडनराः सर्वे पर ५९

स्परवलात्मनः कुत्सितेनिरताः सर्वज्ञमार्गादर्शिनोत्सुकाः एतेषांत्वत्वि
ज्ञानमानंदब्रह्मविलग्रावे नजानातिमहादेविकथंतत्कथयामितेनित्य
मुक्तस्वभावोथनसैतह्यविशिरिता द्वमस्वदेविचार्वंगिनवक्तंत्वयान
घे श्रीदेव्युवाच नमस्तेवरदस्वामिन्करुणानिधयेनमः अस्मदेव
दत्तायेचतेचतत्मादकालिणः तेषामेवाधिकफलंमज्ञानांत्वव
स्थितं सिंहव्याघ्रादयोयेचयेनविघ्नानुकारिणः रिपवश्चतथापापाये
चान्येउग्रजंतवः तेसर्वेविलयंयातिपतंगाइवपावके गेहेदीपशिखाका
रंयेचान्येउग्रजंतवः तेसर्वेविलयंयातिपतंगाइवपावके गेहेदी
पशिखाकारंयेचान्येउग्रजन्मभिः केवलंप्रेमभावेनत्वयैवविभुना
प्रभो किंवाशवभयोभूत्वाज्ञासनेनपचेदता पृथिवीयातिजडतांज
उंतेजोभयंभवेत् तेजोवायुस्तथावायुराकाशंतत्प्रकाशकं दानवारा
क्षसामंदायेचान्येदेवतागणाः राजानश्चतथाचान्येसर्वेतत्मादव

ता०र र्तिनः आत्माभजंति गंधर्वाः किंपुनर्नरकिन्नराः यक्षयक्षमवेद्धाख्याननन्
५७ सिद्धिकरेस्थिता सदाभंगामिनीवाणीभजेतत्त्वातिनिश्चये हृद्दभावप
रितस्याः किमन्यद्धऊजल्पितैः मोक्षार्थीलभतेमोक्षं धनार्थीधनमाप्नु
यात् अनेनैवजायतेगौरीलोकेशिवइवापरः सिद्धाभवंतिमंत्राःकाक
च्यपस्समयाच्चतः नवकन्यमभक्तायपरभक्तायपालने श्रीभगवानु
वाच महाचीनक्रमंदेविकथितंविविधंपुरेति यच्चक्रंवीरतंत्रे स्नाना
दिमानसंशौचंमानसंप्रवरोजपः इज्जनमानसंदिव्यमानसः प्रवरो
जपः मानसंतर्पणादिकंसर्वपवश्चुभः कालोनात्रभंविद्यतेक्वचित्
नविशेषोदिवारात्रौनसंध्यायांमहानिशि वस्त्रासनमानवशौचवल
स्पर्शादिवारिणा शुद्धिंनचर्चयेदत्रनिर्विकल्पमनश्चरेत् नात्रशुद्धेप
रेक्षाचनचामेध्यादिदूषणं यएवंचिंतयेन्मंत्रंसर्वकामसमृद्धिदं ग
द्यपद्यमयीवाणीसभायांतस्यजायते तस्यदर्शनमात्रेणवादिनोनिःप्र ५७

भावतः राज्ञानोपिहिदासत्वं लभन्ते किं परे जनाः सर्वदा पूजयेद्देवीं स्ना
नः सुकृतभोजनः महानिशि पशुचोद्देशे बलिमन्त्रेण दापयेत् स्त्री
द्वेषो नैव कर्तव्यो विशेषात्पूजयेत्स्त्रियः जपस्थानमहाशंखे
निवेशयार्थं जपं चरेत् स्त्रियं गायन् स्पर्शयं पश्य यत्र क्वापि चेद्ङ्के
भक्ष्यं तांबूलमन्यांश्च भक्ष्यद्रव्यान् यथारुचि मांसमत्स्यदधिक्षौ
द्रभक्ष्यद्रव्याण्यथारुचि भुक्त्वान्नशेषद्रव्याणि भुक्त्वा सर्वं चरेज्जपं
दिनकालनियमो नात्र स्नानादिनियमो न च न जपे कालनियमो
नार्चादिषु बलिष्वपि स्वेच्छानियम उक्तोत्र महामन्त्रस्य साधने व
स्त्रासनस्थानगेहदेहस्पर्शादिवारिणां शुद्धिर्न चार्चयेदत्र निर्वि
कल्पमनश्चरेत् सुगन्धिपुष्पनलोहित्यं कुङ्कुमैरर्चयेद्दलेः बिल्वैर्म
रुवकाद्यैश्च तुलसीवर्जितैः शुभैः नाधर्मो विद्यते सत्यं किंचिदु
र्मो महान् भवेत् स्वेच्छाचारोऽत्र गदितः प्रवरे हसमानसः कृतार्थ

ना.२. मन्यमानस्तु संतुष्टो जितमानसः इत्याचारपरः श्रीमान् जपपूजादितत्प
५८ रः पालकः कुलतत्त्वानां परतत्त्वप्रलीयते उदितानुक्रतत्त्वानंदमयः
संसारमोचनः अणिमाद्यष्टसिद्धीनामाश्रयः साधकोभवेत् इतिमहा
चीनक्रमसारस्यां तंत्रगांधर्वाख्ये पृथ्वीरत्नमंतीचीनसहस्रपदाति
58 त्वशः नदावादीस्वसिद्धांतहतः क्षितिनलविशेत् निःश्वासशपको
नपंचाशद्दिनं जपेदित्यर्थः पृथ्वीरत्नमतीमित्यादिगुरुकृत्वादव
गंतव्यं पर्वतं हस्तमारोप्यनिर्भयोयतमानसः कवितां लभते सो
पि श्रमनं वचगच्छति अथनीलतंत्रे पंचमपटले तथाविल्वं विजनं श्मशा
नं तथा चामरं रविविंबं तिलवृक्षं सरोवरं त्रिसहस्रंवीरोजपेत्स्वाच
शतशोगुरुभावतः सभवेत्कुलवृक्षकुलवृक्षमागतः शुचिः
वृक्षतरोर्महापद्मे देवीध्यात्वाय यथाविधि नत्सुधापारसारेण त
र्पयेन्मातृकानेन सभवेत्साधकश्रेष्ठो मातृणांचभवेत्प्रियः म ५८

हाचीनद्रुमलतावेष्टितः साधकोत्तमः । राज्ञो यदि जपेन्मंत्रं सैव कल्प
लता भवेत् त्रिपक्षमेण संख्याभिर्लताभिर्वेष्टितो यदि तदा मासे
न सिद्धिः स्यात् सहस्रजपमानसः अष्टम्याच चतुर्दश्यां द्विगुणं यदि द
श्यते (तदैव महती सिद्धिः स्यात् सहस्रजपमानसः अष्टम्याच चतुर्द)
(श्यां द्विगुणं यदि दृश्यते) तदैव महती सिद्धिर्देवानामपि दुर्लभा महाची
नद्रुमे बीजं लिखित्वा क्रमक्रमेण च तत्पार्श्वे सार्धमालिख्य ताडयेहाष्ट
यष्टिभिः तत्र गच्छति कामार्त्ताय चैतत्वोपलभ्यते महाचीनद्रुमरसे
नात्मपिण्डं विधायच यन्त्राभ्यन्तरीयते देवि सोचिरान्नरत्वमर्हति महाची
नद्रुममूलमज्जाभिर्बिल्वपत्रकैः सहस्रं देवीमभ्यर्चयन् श्मशाने सा
धकोत्तमः तदा राज्यमवाप्नोति यदि स्नानपलायते तस्माद्विषोडशांशि
न कलां नार्हति षोडशी शवासनाधिकफलं लतागेहप्रवेशेन एवं न
नः सदा देवि साधको भवितुर्लभः एतत्प्रकाशनादेव मरत्वं भवतिना

ता॰र॰
५९

न्यथा यत्र साधकनिंदा वा पतनं मंत्रस्य वा भवेत्ः महाभूतगणैः सार्धं नश्यत
र्वेहमाम्यहं योगिनीचक्रसहितां च न श्यकारिणी अथ प्रयोगा त
रुद्रमारीतंत्रे पवित्रं सकलं भद्रं वासना या प्रकाशिता वासना ज्ञानिता या
वत्रना देवताप्रियः वासनाया विमुञ्चार्थं दिव्यगंधसमाश्रयेत् दिव्य
दर्शनमात्रेण तत्क्षणात् तन्मयो भवेत् अथवा वाचा परं स्पृष्ट्वा अथवा
स्तनमंडले अथवा योनिमध्ये च हस्तं दत्वा जपेन्मंत्रं अस्तकालात्समा
रभ्य यावदस्तं तत्र भवेत् तावज्जप्त्वा निरातंक सर्वसिद्धीश्वरो भवेत्
अथ सारस्वतप्रयोगः फेत्कारीये जिह्वायां स्मरनादेवमूकोपि स्व
कविर्भवेत् अस्यायमर्थः जिह्वाबुद्ध्या मुखे हस्तमारोप्य जपेदिति
ध्येः अथवा लत्सत्कारे मध्यनाड्या भंगालिखेदिति केचित् वस्तुतस्तु
तेजोरूपां विद्यां जिह्वायां भावनादीनि स्मर्यात् यदुक्तं वीरतंत्रे जिह्वा
यां भावयेद्यस्तु तारिणीं दीपरूपिणीं हहस्पति समसत्यसकविता ५९

59

स्कन्निर्जिता नीलतंत्रे ब्राह्ममुहूर्तेत्थाय कृतावश्यकसंयतः जिह्वा

यांभावयन्विद्यानेजोरूपांजपेत्सुधी अष्टत्रसंदिनीजस्ववाणीसर्वविि

5 त्रि याभवेत् एकवीरकल्पे मानविद्यांप्रभावेवजिह्वाप्रदीपरूपिणी

मातृकासहितांविद्यांत्रिराहूजलंपिवेत् जलपानविधानेनमूको

पिस्तकविर्भवेत् अजस्त्रभावनाभ्यासात्साधकः सुकविर्भवेत् अ

जस्रभावनाभ्यासात्साधकः सुकविः कृती कविवाग्मीमहायोगीमुक्ति

भागीनसंशयः अन्यथापि चतुर्विधंचतत्रैवपांडित्यमुपजायते विना

ऽःखैर्विनानापैर्विनासरसनादिभि सिद्धमन्त्रंप्रवक्ष्यामिशृणुपार्वति

सादरं येनानुष्ठानमात्रेणसाधकोमोक्षमाप्नुयात् नवकंमचिंतलो

केनवस्त्रेहात्मयोगात्मने अत्रान्तरस्थानतरे. एतकवीरतंत्रे शिवशिवरगन

भानुपंचमात्रसाध्यहिनीयमिदमर्थवजीवमुग्रप्रभाषाः तणमविम

लिनीनामडलानर्विभांकदपयतिरमणीनांचित्तचोरश्रीराद्युः कवय

ना॰र॰ ६

तिकविराजेरम्यहृष्टहृदिवाकं मधुपतिरपि हेयः के पुनः सिद्धसंघाः कुलपु
वनिसृयोनामन्त्रवर्णा विलिख्य निखिलनिगममंत्रानुपृष्टदोषादिहृष्ट
नू विदितगुरुकुलाचारपंचकात्मा विधिज्ञो मन्त्रहितप्रदीपात्स्वाथये
ज्ञानवेत्ताः कुलपथमनुसंधाय यामितायाः स्वभूमौ नवजननियतो
यस्तर्पयेत्तीर्थनायैः रुचिरतरकुसुमधूपगंधमाल्यानुलेपैरचितश्चवति
वेशास्तद्वियाध्यायनेसः परिचरति समस्तैन्येसमूर्वैः प्रसिद्धैः स्तव
परिजनजालैर्योगिनीचक्रैः प्रपूज्यः सुविमलकुलजातानां कीदृगेवार्जि
तोयः स्वयमपि विजितस्तः क्षोभकान्ताकामिनीनां प्रपुरितकुलचक्र
संस्पृशामथप्रागेवसुरतरकस्तरनाथः शापभ्रष्टस्तवेशः कुलपति
कुलनाथस्तहृदये योजयित्वा मन्त्रदृतिनविमस्तये योजयेत्सद्धहृदयः जन
नितवकलानां कोविदः कामरूपः कुमतिरहितचित्तः संलिखेत्ता
म्रिमूले विगतभयविवादोध्यातजालः सुधाप्तुस्तवचरणतलानर्निः ६

सरेइलिजाले ः परिचरतिसविलोमोतत्पर्यायिपेशोमदनमदवश्रूनांवीज
मङ्गलयशक्तिं तदनुककरिनवीजंलोकथाङ्गीतदंतर्यदिजपतिप्रभृतवभाव
मासाद्यसद्यः सरमपदगनसैनेः क्षितुहंदैः सप्तस्यः शिवभगुमदपष्ठी
शक्तियुक्तंकलिलंं हरिहरचनरासैः स्वस्वभूतिप्रस्तूतंपरमरसरस
त्तः दोभक्तःकामिनीनां रतिपतिरपिवाचाश्रीपतिः सार्वभोमोमग
मदकविनाथः कामवीजंतदग्रे भवनमयविनाशः द्वाभिर्लीयोजयित्वा
जपतियदिसकृद्वाचिंत्यतेवीरसिंहः मदमदनलताप्तः शक्तिवीजंति
योज्यरविहरवरत्नपीकामत्नपः कुवेरः दिङ्कलहरिएादीलोचनाभो
जविज्ञोनिखिलशएनिषेकातविडितंचापतद्यः शिवभगभगमूल
मीज्यलोलंभमूलंभजतियदिगुरूणांवर्ममंलविमग्यः निधिपतिर
पिनाथः स्वपतिः त्वद्वेतायदिभवतितदेतन्नगमवीतलंत वरुण
रणाविवर्जमाणमेवविवर्जतद्भपरिमगविक्तंदहमेनतज्ज्वान्याः हितव

ला०२० मपरिमाणंवक्तुमीशोमहेशः किमित्रकमलजन्माजन्मथीरसहस्रैः ३
६१ त्रिजगतिसकलंमंत्रचर्यास्वभाग्यैर्भवतिजननिगुप्तस्मात्वदुग्रेमात्यभ
क्त्या त्यजतियद्दुमासोटशंकापिकालेनचावलुयदिचर्यानस्माका
चित्कदाचित् विहितगुरुमनुस्वाराशाप्यमंत्रपेशांकालिविनमपि
स्ववुद्धानत्रयस्माद्धकस्मात् स्वरतिडावरपारेमोद्वयांथिपारेपर
मपदविलीनः सूर्वसोभाग्यभाग्यैः अनलपुरविभागकालिकारस्य
वीजंनदपियदिविद्ध्याद्दिगुतंमंत्रवर्णे नयनयुतभुवीजांतमस्तके
नामयुक्तं तदनुचपरिदंष्टासोत्कटंवीजयुक्तं यदिभजतिसमस्तगु
ह्यगुह्यातिगुह्यंत्रिजगतिकिमालिल्लेकशालभ्यंकयाचित् क्रमपठित
मपूर्वपूर्वसेवानुमथ्यंमनुवरयपरंव्यस्तमव्यस्तमथ्यंभजतियदि
चिदानंदात्मकःकेवलोसौविपिनभविमनुष्यः विजनशावचितायाः
श्मसगेहेर्धरात्रेऽजलयुवतिपुचात्मात्मानवाग्जायतेसौ इतिगयवीखे ६१

संकेततंत्रे द्वाविंशत्पटलः ॥ अथ सिद्धानन्दकल्पमहारहस्ये विशुद्धेश्व
महा रतंत्रे श्रीदेव्युवाच भगवन्नसमीदसर्वेषांसर्वप्राणहितेरत येनावश्यं
भवेत्सिद्धिरुपायंवदशंकर ईश्वरउवाच शृणुदेविपरंज्ञानंसर्वज्ञा
नोत्तमोत्तमं येनविज्ञानमात्रेणाद्धिप्रंविद्याप्रसीदति मूलकंदेभुया
शक्तिर्भुजगाकाररूपिणी तन्मूमावर्तवातेयंप्राणइत्युच्यतेबुधैः कि
लीशाद्याव्यक्तनरामधुरामततेनोत्थिता गच्छंतीब्रह्मरंध्रेणप्रविशंतीस्व
केतनं यातायातक्रमेणैवतत्रऊर्ध्वांतनेनालयं नेनमंत्रशिखायातिस
र्वतंत्रेषुगोपिता अथरहस्यांतरनीलतंत्रे नमः शृणुशृणु यहत्रांकिंचि
त्परिभावयेत् शिखाहीनास्तथामंत्रान्सिद्धांतिकरार्चन शिखोपदेशः
सर्वत्रगोपितः परमेश्वरि विनोतेननसिद्धिः स्यादृषिकोटिशतैरपि त
स्मात्त्वयापिगिरिजेगोपनीयंप्रयत्नतः उनमलहनीलतंत्रे सुषुम्नानिद्रापि
नामनाविद्रावणरताः परा समस्तदोषजालेनरहितायेनसदा नि

ता०र० शाचारो दिवाचारः संध्याचारः सपल्लवः दुर्लभं बीजसंकेतं भावस्केन मे
६२ वच ज्ञात्वा प्रबोधयेद्वीरः गुरुस्तत्रैव कारणं स्वापप्रहरे महानिशाचारो
वामनाड्या वायोरुदयः तथैव दक्षिणनाड्या वायोरुदये दिवाचार
संध्याचारस्तूभयचनाडीप्रवाहः उक्तं च विरूपसंहितायां स्वापका
ले तु मंत्राणां जपोनर्थप्रदायकः स्वापकाले वामवाहः प्रबोधे दक्षि
62 णावहः आग्नेयमस्य मनोः सौम्या मंत्रस्य तद्विपर्ययः प्रबोधकालं जानीयादु
भयोरुभयोरपि वर्णगो वह्निजायां सविसर्गायः समीरता आग्नेयस्या
द्रिमंत्रस्य पुनजितमस्ताद्वराः एवं मंत्रास्य आग्नेया विद्या सौम्याः प्रकीर्ति
ताः वामवाहे यदा वायुर्दीर्णामुदयस्तथा दक्षिणे सौम्य यदा वायु
स्तदाग्नेः स्वफलप्रदः उभयस्यां यदा वायुर्दोलायामुदयस्तथा स्तूभय ल
स्तदाः अथ विज्ञानभट्टारकवचनात् एवं वामभागे जीवोदयस्तु वीरसं
योगात्सर्वाविद्याः फलप्रदाः स्युः एवं दक्षिणभागे सर्वे मंत्राः दीर्घयोगादि ६२

ध्यानजपः सततवाससवतः एवं ज्ञः स्वयोगात् हृत्सेणगाः पल्लवोयथा स्वतंत्रतंत्रे ९३
आदौ योगो भवेदंते पल्लवः संपुटो द्वयोः एकांतरितं ग्रथितं विदर्भो ऽथांतरी
कृतः अयमर्थः आदौ योग इत्यादिश्लोकेन मंत्रेषु साध्यकर्मयोजनप्रका
रमुपदिशति एतदुक्तं भवति मंत्रविषययोरंतः पूर्वोक्तयोजना पल्लवेति संज्ञा
मंत्रविषययोराद्यंतयोः पूर्वोक्तयोजना संपुटेति संज्ञा मात्राविषययोः प्राग्युक्तानां
चैकैकाक्षरमेकं योजयेदित्येवमेकः प्रकारः साध्यवर्णाणां द्वयोरंतरे सम
ग्रोक्षरं योजयेत्परः मंत्रादीनामंतरद्वयांतरे साध्यादीनामंतरद्वयं योजये
देवाष्टः एवं मंत्रैर्विषयमिति बीजसंयोगाय यथा यदुक्तं विमलातंत्रे प्रणवो मा
त्रकादेवी हृल्लेखात्यमनंतत्रयं अमनंतत्रयसंयोगाद् दुष्टमंत्रोपि सिध्यति अथ
रहस्यान्तरे तच्चक्रमणे नियमः गुरुषष्ठी योनयोषित्स्व कथंचन यह्रात
९३ ह्रायेनकेन सर्वथा सर्वतोपि वा योषितां ध्यानयोगेन नास्ति जयस्तु नसंशो
यः यथा यत्कांतमात्रेण गूढविदर्शितोऽत्राध्ययः स्वयमेव वहित्यो नियषाणां

तिष्यापोजाय तेयथा ध्याकर्मणा मात्रेणा शिवत्वप्रजायते । योबिन्दुं रत मात्रेणा

ता॰र सौरतेजसा सूर्यकांतिः स्फुटं रौतिय यथा वा चंद्रतेजसा चंद्रकांतिद्रवा भातिय
६२ था वर्षा सवाविदेः जलसेकाभिनमाभूरसम्पूर्णा प्रवर्तते तथा तोदीरदानेन
यथा तृप्ताभिजायते फलपुष्पप्रदानेन तथा प्रीतिस्तु जायते गुरुसेवैक
मात्रेण मंत्रसिद्धिर्यथा भवेत् विष्णुराध्यानमात्रेण भुक्तिर्मुक्तिर्यथा भवेत्
महागंगाप्रसादेन यथा सिद्धीश्वरो भवेत् गंगास्मरणमात्रेण तथैव वर
63 दायिनी तस्मात्सर्वप्रयत्नेन दीक्षां कुर्याच्च कौलिकी ॥ इति श्रीतारारह
स्यवृत्तौ रहस्यनिर्णयः षष्ठः पटलः ॥ अथ कुमारिकाकल्पः रुद्रयामले
कथयामि न संदेहो कुमार्याः पूजनं प्रभुं यस्याः पूजनमात्रेण त्रैलोक्यपू
जनं भवेत् सा कुमारी त्वहं नाथ त्रिधा मूर्तिव्यवस्थिता परा चैवापरा चैव
तृतीया च परापरा यत्र कालेन किंचित्स्याद् रमते हारगाः त्रैलोक्यं न त्व
याहं च तदा जाता कुमारिका आद्यसृष्टिकरी पातु प्रपन्ना मा भवत्त्विया उ
मा कलात्मजा जाता सृष्टिरूपा भवांतरे एकवर्षा भवेत् संध्या द्विवर्षा तु सरस्वती ६२

त्रिवर्षात्तु त्रिधामूर्त्तिश्चतुर्वर्षात्तु कालिका सुभगा पंचवर्षात्तु षड्वर्षात्तु उ
मा भवेत् सप्तभिर्मालिनी साक्षादष्टवर्षात्तु कुब्जिका नवभिः काल
संदर्भा दशभिश्चापराजिता एकादशे तु रुद्राणी द्वादशाब्दे तु भैरवी
त्रयोदशे महालक्ष्मीर्द्विसप्ता पीठमालिका क्षेत्रज्ञा पंचदशभिः षोडशे
चर्चिका मता एवं क्रमेण संपूज्या यावत्पुष्पं न विद्यते प्रतिपदादि तु
र्णी तावद्वृद्धिभेदेन पूजयेत् महापर्वेषु सर्वेषु विशेषाच्च पवित्रके महान
वम्यां देवेशि कुमारीषु प्रपूजयेत् पिंगलां पूजयेद्यस्तु षोडशे चैक भ
क्तिमान् पूजयित्वा तु भक्ष्यानः सर्वसंपत्तिमान् भवेत् पूजयेत्कुल
विद्यानामेकपानं च भैरवी एवं प्रणवयोगेन चैतन्यमनुमर्चयेत्
ऐं क्लीं श्रीं ह्रूं ह्रूं प्रणवाः सेद्देति चैतन्यबीजं उ भौ बीजान्तरे एकं द्वाभ्यां
त्रिभिश्चैव समाष्टावपि वा पुनः नित्यक्रमेण देवेशि पूजयेद्विधिपूर्व
कं चेत्तिविज्ञान् पूजिताश्च तथा शत्रून्महोत्कटान् बाधयः सर्वेर

ना॰र॰
६४

65

स्थानि दुर्निमित्तानि संशयं ग्रहाः सर्वे लयं यांति भूतवेतालपन्नगाः अप्सरा
गुह्यकाः प्रेतायोगिनीगुह्यडाकिनी महाभयानि दुर्भिक्षउत्पातानि क्लेश
गाः दुःस्वप्नमपमृत्युश्चश्चान्येपि च मन्त्रजाः कुमारीपूजनादेवननस्य
प्रभवंति अणिमादीनि चिह्नानि पातालगुटिकांजनं तुष्यन्ति दिव्यवे
तालाः सर्वे कुमारिकार्चनात् ऐंकारेण जलं देयं क्लींकारेण पादशौचनं
श्रीकारेणार्घ्यं दद्यात् तुर्यबीजेन चंदनं शक्तिबीजेन पुष्पाणि षष्ठेन धू
पाश्चदापयेत् ऐंश्रींक्लींह्लंह्लं सहसौः कुलकुमारिके हृदयाय नमः ह्सैं
स्ह्लंह्लंश्रींक्लींऐं स्वाहा शिरसे स्वाहा ऐंश्रींक्लीं सौः शिखायै वषट् ऐंक्लींश्रीं
ऐं कुलवागीश्वरी कवचाय हुं क्लीं ऐं अस्त्राय फट् ऐं सिद्धपथाय पूर्व
वक्त्राय नमः ऐं ऐं जयाय उत्तरवक्त्राय नमः ऐं क्लीं श्रीं कुब्जिके पश्चिमव
क्त्राय नमः ऐं कालिके दक्षिवक्त्राय नमः वाग्भवेन पुरदोभं मायावी
जगुणेन सकं श्रियोबीजं स्त्रियेनाथ क्लींबीजेनारिसंक्षयः भैरवेणनवी ६४

जेनखङ्गत्वमपराजितं कुमारिकायाः फलाध्यतयावच्चक्रमालिका ह्यष्टोत्त
रशतं वापि एककन्यां प्रपूजयेत् पूजिताः प्रतिपूज्यन्ते निर्दहन्त्येव मानि
ताः कुमारी योगिनी साक्षात्कुमारी सर्वदेवता भूर्भुवोमहर्जनाद्येकाकुमा
रीत्वेकपूजिता असुराद्दुष्टनागाश्च पतेङ्गाश्च महायापि भूतवेतालगंधर्वा
डाकिनीयक्षराक्षसाः हृदयदेवताः सर्वे भूर्भुवस्त्वैव भैरवि पृथिव्यादी
नि सर्वाणि ब्रह्माण्डं सचराचरं ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः
पनेन तुष्टाः सर्वे तु एषा एककन्यां प्रपूजयेत् कालाग्निशिवपर्यन्तं तथा
चर्यादि संस्थिताः सप्तद्वीपाः समुद्राश्च भुवनानि चतुर्दश विधियुक्तां
कुमारीं तु भोजयेत्सैव भैरवी पायसं घृतयुक्तं तथा धूपं कुङ्कुमचंदनं शुभं भ
क्तिभावेन संपूज्य तत्पादौ निवेदयेत् प्रदक्षिणत्रयं कुर्यात्पादादि मध्ये शु
भं भवेत् पश्चाद्दक्षिणा देया रजतं स्वर्णमौक्तिकैः विवाहयेत स्व
यं कन्या ब्रह्महत्यां विनश्यति गोस्त्रीहत्यादिकं पापं सर्वपापप्रणश्यति

ना॰र॰
६५

65

माताच पितरौ चैव भ्रातरश्चैव सर्वतः येचैयेन तुनः सर्वे कन्यादानं प्रकल्प
येत् भुक्तिमुक्तिफलं तस्य सौभाग्यं सर्वसंपदः इह लोके वसेन्नित्यं निय
तो भगवान् हरिः षष्टिकोटिसहस्राणि अश्वमेधफलं लभेत् एतत्फ
लं लभेन्मर्त्यः कन्यां यो वै विवाहयेत् बालकां सागरीं सेयां तावद्देह
महेश्वरः एकैकतस्य तु तन्त्र तस्य कल्पगतोपि वा तावद्भुंजति भो
गांस्तावद्भु दिवि दैवकः कन्यादानं महादानं सर्वदानेषु चोत्तमं दे
भोग्यं नश्यति त्रिप्र सौभाग्यं च प्रवर्तते राजद्वारे लभेत् पूजां राजमानः
स्वयंवरः सर्वेषां च कुमारीं च पूजयेच्च प्रयत्नतः महदयेस मृतन्त्रे कन्या
श्चाष्टौ प्रपूजयेत् तत्फलं लभते मोदं सन्ने मसंतते भैरवि इति ताराग
रहस्ये हरगौरी कुमारीपूजानिर्णयः सप्तमः पटलः॥ अथेदानीं रहस्यानि
रहस्यं परम्परागं लिख्यते गांधर्वतंत्रे श्रीदेव्युवाच महानीलकुमंदे
वस्तुचिंतनप्रकाशिनि कथयस्व महादेव सर्वसिद्धिप्रदं महत् भैर ६५

वउवाच ॥ सर्वसिद्धिप्रदं साक्षात्सर्वदेवनमस्कृतं सर्वपापहरं देवि सर्वरो
गविनाशनं ब्रह्मविष्णुमहेशानादिकानां चैव भामिनि भैरवाणां च
सर्वेषां गंधर्वाणां च योगिनां स्वस्वसिद्धिप्रदं देवि सर्वेषामालयं मह
त् नान्यसिद्धिप्रदं देवि वीरसाधनवर्जितं महाकालो महाबुद्धिर्महा
साहसिकः शुचिः महास्त्वस्यो दयावांश्च सर्वभूतहिते रतः तेषां कृते
महादेवि कथितं वीरसाधनं शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि
कृष्णपक्षे विशेषाच्च साधयेद्दृढयाचितं भौमवारेण मिश्रायां यामे जाते च
भामिनि तदर्थं मंत्ररसमुपकुजपोपकरणं वलिं मासि षात्रं गुडं छागं
सुरापिष्टकपायसं नानाफलं च नैवेद्यं स्वस्वकल्पोक्तकल्पितं चितास्था
ने समानीय सुहृद्भिः शस्त्रपाणिभिः समानवयसंपन्नैः साधकैर्गत
भीः स्वयं वीरं तत्रापि शवं वापि चितां वापि नीलां गत्वा यथास्थवं चिता
लक्षणं यथा असंस्काराचितायाश्चानन्तसंस्कारसंस्कृता चांडालादि

ता.र. शुभंभाषाकेवलंश्रीविद्यासिद्धिदा स्मृत्वागुरुंसहस्रारेदेवताध्यानतत्परा
९९ धीनश्चेत्साधकस्तत्रमर्दित्तुचसाधकः नोचेत्स्वयंकेवलोसौभैरवःप
रिकीर्तितः वस्त्रालंकारभूषाभिर्भूषितःपरिकीर्तितः वस्त्रालंका
रभूषाभिर्भूषितःसर्वसन्मुखः अस्त्रानमूलमन्त्रेणप्रोक्षणेयागभू
६६ मिषु गुरुपादद्वन्द्वोध्यात्वागणेशंवटुकांस्तथा योगिनीमातृकांश्चै
ववाममार्गेचतत्परः येचात्रसंस्थितादेवाराक्षसाश्चभयानकाः पि
शाचाःसिद्धयक्षाश्चगंधर्वाप्सरसांगणाः योगिन्योमातरोभूत्वासर्वा
श्चैववरस्त्रियः सिद्धिदास्ताभवन्त्वेवतथाचममरक्षकाः प्रणम्याम
नुनानेनपुष्पाञ्जलित्रयंक्षिपेत् श्मशानाधिपतिंपश्चाद्रुद्रंचकाल
भैरवं महाकालंजपेद्धत्वातस्यांदिक्षुचतुष्टये पाद्यार्घ्यादिभिर्मन्त्र
तोबलिंपश्चान्निवेदयेत् शङ्खबीजंततःपश्चात्श्मशानाधिपतिःपरं
रूमंमन्त्रमामिषान्नंबलिंगृह्णन्ततःपरं गृह्णगृह्णपयदंहंसर्वविघ्न ९९

निवारणं कुरु सिद्धिमेतां मातः प्रथक्कलाहयाभुतं प्रणवाद्येन मनुना
प्रथमो बलिरीरितः मायांते भैरवात्यक्षाङ्ग्यानक ततः परं पूर्वव
न्मनुमुच्चरन् दक्षिणे बलिमाहरेत् होमांते च महाकालात् पश्चात्
र्वेमम उद्धरेत् पश्चिमे कालदेवाय प्रणवाद्येन दापयेत् शाहांते का
लशाहांते भैरवेति ततः परं श्मशानाधिप इमं वं शर्वं बध्नाति रेहोत
चिन्तामध्ये ततो द्याहल्लि त्रय मनुन्नमं कालि कालि महाकालिका
लिके घोरूनिःस्वने गृहाण बलिमानन्दे हि सिद्धिमनुन्नमां कालि
कायै बलिं दत्त्वा भूतनाथाय दापयेत् शाहान्ते भूतनाथांते श्मशाना
धिपइत्यपि प्रणवाद्येन मनुना दापयेद्हल्लिमनुन्नम कुर्वीत सर्वग
णनाथांते चाप्यधिपस्य च श्मशाने मस्तके दत्त्वा शर्वं बध्नसमुच्चर
न् नाराद्येन बलिं दत्त्वा पञ्चगव्येन संदरि प्राज्ञैः संप्रोक्षणं कु
त्वा पीठमंत्रं लिखेन्मन्त्रः पीठमास्तीर्य तस्मिन्नेव कुर्वीत आसनं ततः

ता वीरार्चनेन देवेशि रक्तादिन्नं च कल्पयेत् । कृत्वेत्थं महद्यं देवि मायायाः
६८ गमादनंतरं हिरण्यवर्मेश शस्त्राता वीरार्गलमनुस्मृतः । अनेन मंत्रितं तैलं
खे दशादिनं समाचरेत् । तन्मध्ये भैरवो देवो न विघ्नैः परिभूयते । य
दि प्रमादाद्देवेशि साधको भयविह्वलः । ततस्तैलैः सुहृद्यैर्गैरवल्लि
तोनाभिभूयते । अर्कैडशिंतवाघालतले निर्मितवर्तिका प्रदीप
67 तत्र संस्थाप्य प्रसूतं तत्र प्रपूजयेत् । हते तस्मिन्महादीपे विघ्नैः स परिभू
यते । तदर्थं प्राग्यमंत्रेण लिखनेत्कुलदीपनी तत्र कल्याणविधिना ।
भूतन्यासादिकं चरेत् । गोफांवा तारिकां वापि विन्यस्य प्रपूजयेत्ततः स
त्र्यध्यानपरो भूत्वा जपेन्मंत्रमनन्यधीः । एकाक्षरं यदि भवेद्दिकसहस्रं
ततो जपेत् । यक्षरे वाष्टसाहस्रं त्र्यक्षरेऽयुतार्थकं । ततः परं तु मंत्र
तोगजांते च सहस्रकं । निशायां जपमारभ्य उदयांतं समाचरेत्
जपांते जपमध्ये च देहे दीप्तिं भावयेत् । तदापि च बलिं दद्यान्मो ६८

हिंषं वापिकागलं नदित्तुवीक्षणं किंचिन्नचर्वं धुम्रमागमः जलादिदु
र्गो सर्पाणां गजानां दंष्ट्रिणां तथा यक्षकीटपिशाचानां यद्यदामन
सि स्थितं तत्सर्वं स्वयमेव ज्ञात्वा भेर्यं सर्वत्र वर्जयेत् सम्प्राप्य स्नाथ नं देवि
द्रव्याणां विभवावधि गुरवे गुरुपुत्राय तत्पत्न्यै वापि दापयेत् सम्यक्
सिद्धैकमंत्रस्य नामसांख्यं विद्यते क्वचित् वक्ष्ये तत्त्वतः शृणु सः काकथाहट
पवमः यतः सर्वत्र देवेशि गुरुस्वजागरीयसी तदेश्रमंत्रतंत्राणां पिता
सोऽहं सदाशिवः अन्यदेवसपर्यां वा अन्यदेवस्य कीर्तनं गुरुदेवं विना देवि
तदेश्रनरकं व्रजेत् शवान् स्पृष्ट्वा यदि भवेत् हि शोषद्द्रोच्यते अस्नागारेवि
ल्वमूलेनदीतीरे वत्सुच्छ्रेथ ऊर्ध्वहि वर्णादीथकेशावोप्यच्चतकं यदि स
प्रमाद्रमसमासीयगर्भं वा यदि वा शवं चांडालाद्यधिभूतं वाशीघ्रं सिद्धि
फलप्रदं आनीय स्नापयेत्सादौ न्यासजालं समाचरेत् पीठमंत्रं समा
लिख्य गंधपुष्पादिभिस्ततः आमेभ्य आसनं दत्वा रक्तामात्मनि कारयेत्

ता॰ ६८

ततः समाप्य विधिवद्देवताध्यानतत्परं । ततो जप्त्वा सर्वमंत्रं सर्वसिद्धीश्व
रो भवेत् । तारं शाहं हूं हूं जनकाय नमोंते मंत्रमुच्चरेत् । शवस्नापनमंत्रोयं श
वासनमतः परं ततः । मंत्रांते भुवनेशी स्यात् फडंतो मंत्र ईरितः । महानीलक्रु
मं देवि सर्वसिद्धिप्रदायकं । नकस्यापि त्वया वक्तव्यो गोप्यमंत्र्यशीतेयमम स
र्वेषां जीवहीनानां जंतूनां विधिसाधने । ब्राह्मणं गोमयं त्यक्त्वा साधये
द्वीरसाधनं । त्वत्रः प्रयोगकर्तॄणां शस्ताः स्युः सर्वसिद्धयः । भूतभैरवे
पि शवलक्षणमाह । वीरसिद्धिप्रधानं तु देवदेवेन शंभुना । अस्य विज्ञान
मात्रेण मंदभाग्योपि सिध्यति । अहोरात्रेण कालेन हेलया साधकोत्तमः
मंत्रनीतात्गुरोः पार्श्वे गुरुभक्तिपरायणः । मंत्रस्यार्थोत्तरं हृत्वेत्रप्राणा
न्विज्ञाय यत्नतः । मंत्रं च कृत्वा कीलकं जप्यान्मंत्रं पुरस्सरं । गुरुसंस्मरणं सं
पन्नो वीरसिद्धिं समाचरेत् । गुरुदारधनस्नेहलोभमोहविवर्जितः । मंत्रं
वा साधयिष्यामि बलिद्रव्याणि विन्यसेत् । यस्मिन्मंत्रे यत्रकेचक्रयोक्षे ६८

68

च साधकः स्त्रीवैश्यपतितास्पृश्यमपवर्ज्यहतं नरं अव्यक्तलिंगं निर्दिष्टं शवं
विशेनरं हरेत् नत्वभिज्ञमरणं तं हृष्टं न पर्युषितमेव च स्त्रीजनेश्च परिहितं सर्व
यापरिवर्जयेत् इति शवलक्षणं श्मशानागारे त्वानेतव्यं शवं नीत्वा रविशुध्येत्
संस्थाप्य शवं शय्यायां यामुहर्षं हृदि मन्त्ररूपिणं मत्स्यस्तके ततः शवं नालयि
त्वा स्नापयेच्च प्रयत्नतः यदि विकालिकि संति हि द्वैरवात्वभयं भवेत् पेलाले
वंगकर्पूरजातीखदिरसार्द्रकैः तांबूलं च मुखे कृत्वा शवं कुर्यादधोमुखं
मध्ये पद्मं च तत्र हीरं दत्वा पृष्ठकसमर्चितं ततः श्लेजमजिनं केवलं तत्रलं
नमेन इत्याद्यं सन्निधौ च देवं चौमरसाधकं संस्थाप्य शवमध्यर्घं
ततश्चारोहणं व्रजेत् कुशान् पादतले दत्वा शवकेशान् प्रसार्य च दृढं
नि बद्ध्वा जटिकं ततो देवस्वरूपिणी तस्य देवं संस्पृश्य पठेदुच्चानमन्त्रं
रेव ॐ वशो भव देवेश सिद्धिं सिद्धिं कुरु तावरे पद्मस्तव रज्जने वचरणाबं
धयेदिति ॐ भीम भीरुभयाभाव भाव्यलोचन भावुका त्राहि मां देव दे

ता.
६९ वेशिशवानामथिपाधिप इतिपादतलेतस्य त्रिकोणंरक्तमालिखेत् ततो
ध्यानेनशङ्कोनिशवस्त्रनिश्चलोभवेत् उपविश्यततस्तत्रवाहूनिःसार्ये
पादयोः हस्तयोःकृशमास्तीर्यपादोत्तत्रनिधापयेत् ओष्ठौचसंपुटौकृ
त्वास्थिरचित्तःस्थिरेंद्रियः सदादेवींहृदिध्यायमंत्रीजपंसमाचरेत् च
लासनेभयंनास्तिभयेजातेचलेत्ततः यत्प्रार्थ्यसिबलिंदेविदातव्य
69 मितिवादिने दिनांतरेतदास्याभिस्वनामकथयस्वमे इत्युक्त्वासंस्कृतो
क्ताचनिर्भयस्तत्पुनर्जपेत् ततस्त्वमधुरवाक्यैकमव्यलीलयानरः ततः
संस्कारयित्वावरयत्प्रार्थयेन्नरः यदिसंत्पनकरोतिवरंचनप्रयच्छति त
दापुनर्जपेद्धीमानेकाग्रयतमानसः सम्यक्कृतेवरंलब्ध्वासंतपयेनजपादि
कं फलंजातमितिज्ञात्वाजटिकामोचयेत्ततः शवंप्रक्षाल्यसंस्थाप्यमोच
येत्पदवंधनं पादवंधंमोचयित्वारज्जौद्रव्यजलेक्षिपेत् ततस्तत्रवरंदेग
त्वावलिंदत्वादिनांतरे आगमिष्यामी यजमानोमहेशहकृमयादत्तमि ६९

मेवलिं ग्रथयेद्योविनानर्थान्मरकंजसूकरान् दत्त्वापि हेमपाकेनक
लेव्यं समकोषणं पेरहिनिसमाचरेत् पंचगव्यंपिवेत्ततः ब्राह्मणान्भो
जयेत्तत्र पंचविंशतिसंख्यकान् पंचपंचविहीनान्वाक्रमेणैव दशाव
धि ततः स्नात्वाचभुक्तानिनिवसेत्तुतमेमस्थले यदिनस्याद्विशभोज्य
निर्धनेधनन्तावज्जेत् तेनचैवविधनत्वंस्यात्तदादेवः प्रकुप्यति विप्रत्व
वाच्यषड्रात्रंनवरात्रंतुगापयेत् स्त्रीशय्यांयदिगच्छेद्वैतदावार्षिकंवि
निर्दिशेत् गीतंश्रुत्वातुबधिरोनित्र्यदर्हेतदर्शनात् यदिवक्तिवि
नावाक्यंतदास्यमूलतांभवेत् पंचदशदिनेयावद्देवदेवस्यसंस्थितिः
नारीकुर्यान्नेत्रथशुंछंवहिर्यातियदातदा गोब्राह्मणविनिंदांचनकुर्या
त्क्वकदाचन देवगोब्राह्मणांहिंसांपरमहंसंस्पर्शंशुचिः प्रातःकृत्यं
ततः कृत्वाबिल्वपत्रोदकंपिवेत् ततः स्नात्वानगंगायांग्रामेषोडशवा
रे स्नात्वानेमंत्रमेनुत्राव्यंतर्पणेनेनमः परे पंचशतंत्रयाहंधेदेवा

ता॰ ८॰

नैवतर्पयेज्जलैः स्नानतर्पणमन्यस्य तस्य देवस्य तर्पणं इत्यनेन विधाने
न सिद्धिमाप्नोति मानवः इह भुक्त्वा वरान्भोगानन्ते याति हरेः पदं स
भवेत्सर्वसिद्धीशो नात्र कार्या विचारणा अथवान्यप्रकारेण पुरश्च
रणमिष्यते गजेवाशनिवारे वानरे मुञ्चे समस्थिते पंचगव्यं च मिलि
तं चेद्दनाद्यैर्विशेषतः निक्षिप्य भस्मोहस्ताधंमानतः कानेनवने
नत्वनाद्द्विसहस्रात्रौ सहस्रं यदि मानवः एकाकी प्रजपेन्मंत्रं स भवेत्क
ल्पपादपः अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते अष्टम्यां च चतुर्द
श्यां पक्षयोरुभयोरपि सूर्योदयात्समारभ्य यावत्सूर्योदयान्तरं ता
वत्कालं जपेन्मंत्रं सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् अथवान्यप्रकारेण पुरश्च
रणमिष्यते चंद्रसूर्यग्रहे वापि ग्रासावधिविमुक्तिदः तावत्संख्यम
नेजपेत्तावद्धोमादिकं चरेत् सूर्यग्रहणकालात्तु नान्यः कालः प्र
शस्यते तत्र यद्यत्कृतं सर्वमनन्तफलदं भवेत् अथवान्यप्रकारेण ८॰

70

गुरुस्मरणमिच्छते शरत्काले चतुर्थ्यादिनवम्यंतं विशेषतः भक्तितः पूज
यित्वा नवरात्रौ नवसहस्रकं जपेदेकाकी विजनेरण्येकं बलवान् भवेत्
अष्टम्यादिनवम्यांतमुपवासपरो भवेत् अथवान्यप्रकारेण गुरुस्मरण
मिच्छते अमावगुरुमार्गस्थलेयनेनैव कारयेत् अष्टमीसंधिवेलाया
मष्टोत्तरलतागृहे प्रविश्य मंत्री विधिवत्ततः समभ्यर्च्य यत्नतः पूर्वोक्त
कल्पमासादिपूजादिकं समाचरेत् केवलं कामदेवोपि सा जपेदष्टोत्तरं शतं
नाभ्यां च पद्मसूलेन प्रकाशं तं शरदमस्तके महासिद्धिर्भवेत् बलं नादर्शनं शु
जनात् अथवान्यप्रकारेण गुरुस्मरणमिच्छते गुरुमानीय संस्थाप्य देव
वत्पूजनेविभोः वस्त्रालंकारहेमाद्यैः संतोष्य गुरुमेव च नतैतेन तत्तो
चैव समानीय विशेषतः पूजयित्वा मंत्रं जप्त्वा स्वयं सिद्धीश्वरो भवेत् अथ
वान्यप्रकारेण गुरुस्मरणमिच्छते सहस्रारे गुरोः पादपद्मध्यानात् प्रपूज
य केवलं देवताभावो जप्त्वा सिद्धीश्वरो भवेत् गुरुध्यानेन तथा येषु पूजयि

ना॰ ७१ त्वाकुलांतरे सहस्रदलपंकजे सकलशीतरश्मिप्रभं वराभयकरांबुजं विम
लगंधमाल्यांबरं प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणं स्मरेच्छिरसि हंसगं
तदभिधानपूर्वं गुरुं गुर्वे दक्षिणां दद्याद्यथाविभवविस्तरैः गुरोरनुज्ञया मं
71 त्रेणानुष्ठानेनापि सिध्यति गुरुं विलंघ्य शास्त्रेऽस्मिन्नाधिकारः स्मृतेरपि यथा च
मंत्रतंत्राणां प्रयोगः क्रियते यदि गुरुवक्त्रं विना देवि सिद्धिहानिस्तु जायते
एतत्तंत्रं च मंत्रं च शिष्येभ्यो न प्रकाशयेत् अन्यथा शतराजसंभवं न याति
निष्कृतिं ॥ इति नागार्जुनसंहितायां वीरसाधने नामाष्टमः पटलः ॥ अथ म
न्त्रोद्धारमंत्रस्य संज्ञके अथ भेदान्प्रवक्ष्यामि तारिण्याः सर्वसिद्धिदान् येषां वि
ज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तस्तु साधकः न चादौ संप्रदायस्य अर्घ्यं सर्वविद्यापंचा
क्षरीं लिखेत्तु मायाबीजं समुद्धृत्य तारकं वह्निसंयुतं मायाबिंदुस्वरयुतं द्वि
तीयं बीजमुत्तमं कूर्चबीजं तृतीयं तु फट्कारं तदनंतरं संपूर्णसिद्धमंत्रं
तु रश्मिपंचकसंयुतं रश्मिपंचकमिति एकजटापदे रश्मिपंचकं वर्णपंच ७१

कस्मिन्नर्थः नीलसरस्वतीपदेनरश्मिपंचकंप्रणवमिति तथाचफेत्कारीये
ग्रन्थेगोप्योमहामंत्रः फट्कारोनाहृदिस्थितः पंचरश्मिसमायुक्तोप्यज्ञानेंध
नदाहकः तस्योद्धारमहंवक्ष्येममसाक्षात्सकारणः प्रथमंसुपदंदत्वाचतुर्थ
स्वरभूषितं रेफाक्रान्तलसद्दीप्तनमालेविंदुसंयुतं हकारंचततोदद्याच्चतु
र्थस्वरभूषितं दीर्घौकारसमायुक्तंहकारंयोजयेत्ततः फट्कारंचततो
दद्यात्त्र्यक्षरीसिद्धिमंत्रकं लीलयावाक्प्रदाचेतिनीलसारस्वतीमता ता
रकत्वात्सदातारा भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी उग्रापितारिणीयस्मादुग्रताराप्र
कीर्तिता बीजाच्चैकजटाचैषामहाभुक्तिकरीमता ताराध्यरहिताग्रणोम
हानीलसरस्वती सर्वभाषामयीशुद्धासर्वाम्नायैर्नमस्कृता श्रीबीजाद्या
महाविद्यानदाश्रीः सर्वतोमुखी एषैवाहमहाविद्यामयायासकलेष्टदा
वाग्भवाद्यामहाविद्यास्वरूपासर्ववाङ्मयी एषाक्रमगतायोगामानतदेव
जगन्मयी एकवीरकल्पे लज्जाबीजेवधूबीजेकूर्चबीजेतथाहिफट् ए

ना॰ वंपंचाक्षरी विद्या पंचभूतप्रकाशिनी वधूबीजं कूर्चबीजं यकारं केवलं
७२ ततः यथा कविकल्पलतादौ तत्र स्तत्रमिति तथा च भगवत्पादाचार्येणो
क्तं मध्ये षोडशदललितेषु ठं केवलं तकारं विशेषस्त्वत्र मध्यबीजे गु
72 प्तभूतबीजमस्ति श्रीलिंगप्रमाणावाचोङ्गतं तेन सर्वं द्रष्टमिति सिद्धे ज्ञेयमेत
च्छिववीजानां मीकाक्षरकारोः नारायणे वैष्णुक्तं वसिष्ठाराधिताचोग्रा नत्वंश्री
त्रफलप्रदा अतस्तेनापि मुनिनाशापोदत्तः स्वकरुणः ततः प्रभृ
ति विद्येयं फलदा जीनकस्यचित् शक्तिबीजं तत्र एतावच्च बीजोपरि नि
योजितं ततः प्रभृति विद्यासा वधूरिव यशस्विनी फलिनी सर्वविद्या
नां जयिनी जयकांक्षिणी विषलयकरी विद्या अमृतत्वप्रदायिनी मंत्र
स्य ज्ञानमात्रेण विजयी भविजायते इति एतत्तु न केवलमेकजटायां
नीलसरस्वतीमपि विद्ययोरेकतानत ॥ तत्र कूर्मपुराणेऽपि स्कंदस्तवं
तत्त्वहृत्प्रमायोपरमतः परं पंचपंचसमायुक्तं पंचरश्मिप्रकीर्तितं जी ७२

वनीमध्यमंयपश्चादेकादीनदनंतरं उग्रेदर्पनतनमस्त्रादस्त्वदेवप्रश्रितमिति
एकवीरकल्पेपि लिखितत्वेहूंटसंयुक्तंरौद्रंत्रैगुण्यमेवच विधिवि
ग्रमहेशानांस्वशक्त्याक्रमयोगतः एषामातामहाविद्यास्त्वसिद्धि
प्रदासती सर्वमंत्रमयीविद्यासर्वतंत्रेषुगोपिता सिद्धविद्याभगवती
तारुण्यसिद्धिदायावतः ध्यानार्चनप्रयोगाद्युतारिण्याइवेवउग्रवेत्
नीलतंत्रेपि प्रथात्तःसंप्रवक्ष्यामितारांभुवनतारिणीं स्मरणात्सर्वम
त्रानांभयमाशुविनाशयेत् प्रणवंपूर्वमुद्धृत्यमहालेख्यांबीजमुद्धरेत्
गगनंशेषसंयुक्तंबिंदुनादविभूषितं कूर्चबीजंचहृदयंतारायेनसमु
द्धरेत् सकलाइल्लगंतारहृदयेतिनिषपायुनः तारायुग्मंवह्निजा
यामंत्रोयंस्मरणादनः षड्युयमयीवाणीकण्ठयाम्भोभयाचिकी चतुर्लक्षजपे
नास्यास्याः सिद्धयोष्टौभवतिहि ध्यानपूजादिकंसर्वंसर्वतत्समुपाचरे
त् गांधर्वेजडापक्कमनोतारावदेवनाश्यणेनत्ववतः यस्याःस्मरणमात्र

ता॰ ७३

73

गाभयमाशुविनाशयेत् प्रणवं शर्वमुद्धृत्य तारेण तारेण याथ पुनः तन्त्रात्स्वाहेति मंत्रो
ऽयं दशाक्षरः कीर्तितः ध्यानं वक्ष्ये स्मरणमात्रेण समस्तपापनिराकृतं तस्मात्स
र्वज्ञनोयेषु बाधा न भवति स्मरेत् श्यामवर्णां त्रिनयनां द्विभुजां वरपंकजां द
धानां वक्त्रवर्णाभिर्विकाररूपाभिराहृतां शक्तिभिः स्मेरवदनां स्मेरमौक्तिक
भूषितां रत्नपादुकयोर्न्यस्तपादांबुजयुगं स्मरेत् वर्णलक्षं जपेद्धीमान
ध्येनयथाविधि दशांशं जुहुयान्मन्त्री हुताशे रक्तपुष्पकैः इति सिद्धाम
हाविद्या दद्यात्सर्वमनोरथान् ॥ मातृकार्णवे ॥ विद्यान्तरं प्रवक्ष्यामि स्मरणान्न
वह्नितानन्वे वाग्भवं कमलं देवी चनान्तं वाग्भवं तथा हृल्लेखा चापि मंत्रेण वाकि
जायावधिर्मन्त्रः अष्टाक्षरो मन्त्रः प्रोक्तो वेदमातरत्नमम पंचांगं चास्य मन्त्र
स्य पंचबीजैः प्रकल्पयेत् अन्यैः शेषादैर्न्यासं कृत्वा कृतो भवेन्नरः ध्या
नरजादिकं सर्वं पूर्ववत्समाचरेत् कालिकासिद्धविद्यायां महाका
लीपरा मता तस्मात्सर्वेश्वर्यं विद्याविद्यासाधकोत्तमैः ॥ मातृस्तुके ॥ ७३

कुलकामाविरिणीप्रोक्ताशर्वस्यैश्वमयाद्विधा सर्वदेवमयीविद्यासर्वाम्नायनम
स्कृता रत्नाकरीचसंप्रोक्तायदापरमसाधकः प्रणवंशर्वमुद्धार्यपदयुग्मंन
यैवच महाशर्ववङ्गुहिष्टाग्रधुराश्वेचतत्वथे इयमस्याक्षरैर्यस्तुसमागु
नकविर्भवेत् वीजमंत्राः स्वतंत्राः सकलारिणः सर्वसिद्धिदाः एतेभदाम
हेग्रायाः पुरुषार्थप्रवर्तकाः अथस्वकंदशैवशेह शिववीजमहेशाति
शक्तिवीजंततःपरं सर्वविद्वसमायुक्तंवदायंतदथःक्रमात् मायाबीजंत्वम
वीजंतेहंसजीवमदीरितं एषाषष्ठात्तरीविद्यानवरत्नेहात्म्यकाशिना अ
ह्नासिद्धिमवाप्नोतित्रैलोक्यंवशमानयेत् वशमायांतिसहसावेदविद्याप्र
नदेश हंसतारामहाविद्यानवरत्नेहात्मकाशिना कवितामावहेत्संसाधना
थीधनमाप्नुयात् मोक्षार्थीलभतेमोक्षंनात्रकार्याविचारणा उग्रताराम
हाविद्याकथ्यतेममपार्वति पंचादशीचयाविद्याहंसाघनामहोदया के
वलेनमहात्मेनतवरत्नेहात्मकाशिना अनयोजपमात्रादीतपचादशीवदा

ता॰
७४
74

वरेन बीजखं ऊमहाविद्यात्रिराद्याच पृथक्पृथक् त्रैलोक्यंकविना सिद्धिंदा
स्यन्महनमनुःपूषिता षष्टीव्रियामायया चषडंगंसमनुपाचरेत् शृजाश्चैवतस्यक्र
ष्णप्रयोगाश्च प्रपितस्सया ॥ एकवीरकल्पे शिवशक्तिस्ततो मायाफट्कारां
तउदाहृतः सार्धअक्षरमंत्रोयंलानव्यापीकविनतः तारामायाशिवश
क्तिः फट्कारांतोऽउदाहृता एतयोः कल्पमुदितं महोग्रा कल्पमन्नतं ॥ अ
थवा नीलसरस्वतीयथा यद्रूक्ष्मसिद्धसरस्वते वाग्भायाकमलावीजमी
शोभृगुतिषेवनः चन्द्रदेशेंदुसंयुक्तः पराभृगुमहेश्वरो चन्द्रदेशविसर्गा
ध्यावरदंदुचवाकांद वादिनीतिपदंपश्चात्रीलुदंचितयास्ततः नीलसा
रस्वतिपदंतथाहनिद्वावाद्यनोः काहिशहदयपश्चात्कलयेदशिवह्नि
भा चतुस्त्रिंशदर्णयुतो नीलसारस्वतो मनुः ब्रह्मकौशिको सोवितेयः
षड्भिर्मत्रैर्युतो ह्यतः ऋषिश्छंदो देवतानां विभागम्प्रणपावति गंगाश्र
वाहानामऋषिर्मत्सरूपीजनार्दनः अतिशयवानकविनाच्छंदोदेवीनी

लसरस्वती सर्ववागीश्वर्यमयी समस्ताभीष्टदायिनी ऐं बीजं कीलकं स्त्रे
यं हूं स्त्रैं शक्तिः समीरिता ह्स्रेत्वयाषडंगानि कल्पयानषड्दीर्घयुक्तयानी
लांस्तकमणिमयीचक्रेत्रुवीणांमुद्रांचपात्रमथश्रेणीसन्धार्यत्थानां उ
पात्रवत्समुखवहत्सविनाशवाहांनीलांभजामिहृदयेन सरस्वतीनां ॥
अथमातृकार्णवे नीलांभोधरसन्निभांत्रिनयनांकीरस्फुरद्हलकांन
द्रापात्रकरांचनम्मुखवहद्धांगंभगकेलालिनी नीलाक्राथमरालवाह
चतुराट्दवी विमानेस्थितांश्रीअंगगत्नभोरमेगुरतनुंनीलांगिरांपातु
वः लक्षमात्रंजपेद्विद्यांदशांशंमसिनामलैः त्रिदयाञ्चमहाविद्याबीजा
ख्यापरिकल्पयेत् ध्यानंश्रजाप्तरश्मयोमवेलीलामसमंभवेत् ॥ इतिता
रारहस्ये हृन्मन्त्रोद्धारनिर्णयोनाम नवमः पटलः ॥ अथेदानीं
ताराख्यनिर्णयोलिख्यते ब्रलन्तहृन्नेयनागेरेणाग्रकेब्रलविस्त्राशि
वशाख्यायुक्ते मोक्षफलंफलमनुत्तमन्तारमेतन्निमाणंदमयंत्रहृवृष्टं

ता॰ ७५

75

चिन्तामणिरत्नभागावतितारे योगीन्द्राणां हृदयाधारे सहस्रसिमोहृध्यानमधी
रेमामतिदीपयतमसालीनं कामधेनुवरदामृतसारे वेदवनहृष्यपयमोङ्कारे
श्रावयमधुपतिपालयमङ्गयं शीलयभवदावानलदग्धं संसारोदधिनिधिर
सिमग्नं विगतोपाधिसमाधिसुहृद्यं विविधमहाहिमसृष्टिरहिमतिधन
दायिनिताराय भद्रं मातारकललनानामनुगायाञ्जाहि सिद्धिफलिनीगुणलुब्धा
लीलाभवभ्रमयविहारकायामसुरविभूमिसुरविभोगोपाया एकोवेदहेयोपायः
प्रधानपुरुषः सांख्येभ्यः कैरपिगीतोसद्गुणपुरुषः सदसत्त्वं न तु वा
गवपुरुषः निर्गुणनिःरूपविकाररहितानेंद्रियगम्या समासहिता हरि
हरबहमानहृदि वेद्या किमिहनिरीहनिराकृतवेद्या प्रदीप्तमतमसुधायाः
पिंडेस्मिन्मंजुलकलिकाषंडे नहत्वसरलितहृहिमलंहारिहरसंख्य भवने
सकले व्यापिनिगगनतलेयनगणिकापकारविशशिनोमलकलिका
नत्रस्थितिसमयेयतपिनारेतिशृतिभुवनेभवभयहारि अग्निकेयसतादी

पः सागरश्रीरेखनिंदनदीपः निष्कलनभसियथाङ्गनागगंनवयिनाशिशिलय
मेघ्यतिभुवने गर्भजन्ममरणेरतिदीर्घंयमश्टहजालमग्नमतिहीने पाकंभु
वनंलक्ष्याम्नतिः परडिंरविस्फविदीर्णप्राह्लतिः ग्रः कारोपरिपद्मरक्तेनउपरि
टंकाराङ्कुसुलंके मध्येग्रहणमलेह्लकारेध्यायेयोगीयोगविहारं हंकारो
परिदेवीध्यानावानसमहंत्वंवेदेनाना शुद्धस्फटिकशैवापरिनागाग्रमाली
फपदर्पितेहारे नीलजटारविपिंगलजटेवङ्करदेभ्पालिखतिहरे श्रवे
नचक्रीमंडितमंडे शोणितभोजनरक्तसंडे मदिरानंदविधूर्णितनयने
प्रचंडहासितकंपितभुवने सूर्यचंद्रशिखिलोचनखंडे फणपतिकुंडलमं
डितगंडे प्रकटितनरशिरमालाभरणे गजकृत्तनजटिलाहरणे सूर्य
कोटिकिरणादिकरालेखमेदीवरकर्त्रिकपालं नीलानीलकरोन्त्रलेका
पालेवोदरजयमोदापाया व्याघ्रचर्मवसनेसमचंवडहफतनरूवासहकिर
ज्वलितवहे अमरशिरोमणिमंडितपादे जयजयजयकामयवादे पांडुरांक

ना॰ उल्लसद्धकिरीटेनानारत्नविमंडितमुकुटे पंकजदलनयने त्रिविष्टपुरेमा
७६ नंनीलरत्नवतिमुकुटे महाश्रियधारिणिसमुन्नतमुद्दे भस्मविभूषित
चूर्णितभद्रे श्मशानचारिणि चित्तविहारे स्फुटजपसिद्धिकरेतपतारे
सपदस्थतस्थस्वरयननीशंभसंपूजितदेशदेशमध्येषोडशदलिते
पुंड्यस्थते हुं फट्कारनिबद्धे अयमिह मंत्रो विमलेषु येयः तारिणि
नवहृदि सकलेज्ञेयः वदिंग दुन्दुभे भव भव वांछा ननो योवि
नापननेच्छा येषां तारिणि मातं हृदये नेत्ववमेज्ञा बुद्धा योनित्यं येषांत्व
यापितव प्रभदीता तेषां कल्पतरोः क ॰ ॰ ता येसेवं नेतवपदस
कलं तेषांवश्यं भुवनं सकलं प्रज्ञाकीर्तिवांछाविजयस्फुटनरस्खल
मस्तापिवरतिचयः वेदेनवचरणंभयहरणं वांछासागरमाला
भरणं मातलं बुलामहमीडे जयजय कटितिकृतासितपीडे तावच
विशेषणानिर्णयनी मा नवदंतवेदसंज्ञे भीमा विरुद्धषट्पदस ७६

76

नित्यं हृदयं महानवाप्स्यति हृषितविङ्ढं येस्तवकचरणं परमं ध्येयं ब्रह्मस्पदम
पि विज्ञस्तेय ये स्तवतेन च पदकमलमष्टमासि हिमुभालयमकलं स
कृद पि मंत्रमुग्धं वाणी ग्रंकिहैफनरश्मोबंधनमुक्तिः नश्यति जन्म जा
ड्डितितिहिमालिमिरोरध्वरवरविशशिदीप्सा उमा नीला काली तारा प्र
ज्ञापारमिता भवसारा लक्ष्मी गौरी वाणी गंगा पद्मनाम्नायैः कृतसंगा
नौ तीर्हम भवसागरपारे मतिरेव ममेमा नत्वारे प्रज्ञापारमितागारल लक्ष
लंतस्या गुरुकमांगारे एतं मन्त्रं टिकामुमिद्धिकानां श्रुण्वतो नित्यं ठिकां पश्यति एव
नित्यं स्तुतिदेव विड् षद्यताधारि स्तुवन्ति ये तेषां मातृफलं करास्थितं नत्वदेवाक्ष
ते मंगलं भोगाः क्षिप्रं लक्ष्मी विजयते कर्माचविज्ञाय ॥ इति श्रीभगवच्छं
कराचार्यविरचिता पापकञ्चुटिका समाप्ता ॥ विश्वपाल उवाच जय
जय तारे देवि नमस्ते प्रभवति भवनीयदहसमले संसारोद्दीपितवरेणित
रणिहीनमनुस्मरणं नमनसमरणिः प्रज्ञापारमिते मित चरिते प्रणतज

ना॰ नानंदरीतिव्रणिहीनमनुसरंतोसुरगणासरणिः प्राप्तापारमितेश्मितचरितेश्र
७८ णांतजनानांदरीतिवर्तिते कल्याणांकुरममनितेमातस्त्वेनियंत्रकत्व
करुणामृतरसस्त्रोतस्तनस्त्वेवतसियदिविजितोवितनुः निखिलसमी
हितमपिममसिद्धं भगवतितवतनुरज्जनिबद्धं नारघनानिरिणमामिह
पापानस्मरणाग्रमनानस्तद्धृदिपिजापान् विविधमनोहरपादाभावा
गद्वा पकजेटनं[illegible]सभावा मणिमयरविकिरणिरंजितनोररहदलभयतो
भयतोरमे वदस्यानिहृदवितत्वेमानः स्वाहा बलिभुक्कुमाय्यानः दय
नीनेत्रत्रितयरमणुरमदोभ्रजरासमक नीलाखवोममर्मसुनागाशाव
हदिदनपद्मशमिशाणा करचलघ्नेनापिविशालेविधृतासुमलकलंक
पाले नरमुंडोस्थलमालाकलितेनवयौवनममवपुषालालिते दयिवा
ग्राजिनमपिवसनंकुर्चं पट्टश्चोरहसने दिव्यालकृतनिकराभरणेलंबो
दरहरवंदितचरणे मामैर्मामैरितिजल्पतीपिरवनधृमावपिनिवसंती वि ७८

वसितमखिलंऽकल्पमनस्याख्यमदंतंगतानाकल्पात् सिद्धैर्हृत्कनिवीजसंघाते
श्रीमिति श्रीमितिद्व्यनसंघाते फट्कारं हृदि कुमाराख्यायवषडंतरंस्वविधे
या त्वं हिमस्वरसहितकलिकालेखशाशासमेयमहविशाले दधनीय ह्ल निम्ना
मतिशयतीदलेगकविनामयातिरस्मभरस्मदलेगा योगिनियोगसमागम
रेम्यश्रोत्रजनजनतिंतजयरम्ये निर्लेपानलगगनाकाराक्षसैकल्पलता
नगा परमज्योतिर्मयिपरसिद्धविविधमेनामलानिवहावहा श्रद्धयभावा
नाविणिकलेकविधाविश्यभिकृतकल्प मानिनिलानसितचिंतामणिमे
मधुमतित्रपेजयसिद्धिरिभे लोनिनिंदायः सोम्यातिथयः सहितविवृधोभ
विनिश्रणयमः कुलोपदसहेश्ववलनविदशेनापिनतामितुखेन मायां
देवीवरदानेदातंतवभवहेशनेनचंवया अन्नावृतिः अन्नागोपिकीतस्वसंगा
निः दंतविः ९षिः कर्मसमानेफलैमिह ९ रूपप्रगाननविमोवेहितमिह
रूपे त्रिभुवनजनानां स्थिरसवरेतभवजननवारिधिकरणमेतः ममदी

ता॰ न स्यभयमस्य यदस्मिन् कलत्वंनाशाययायस्मिन् लोकेत्वस्यहृत्ताप्यमानावा
७८ लाहृदाकालीमेवता स्वाहाकारस्वधामभिधेयानारयत्त्वंजगतोजेया हूंकारो
न्याशैवीशक्तियोगमपित्वनन्मेभक्तिः विदधानेयाजगतोवशंपशुक्तिग्र
किंजरुतेवशंप मध्यास्थागोचरखेरता दलवलवनिता नयमेवासिता त्वा
नाचाहूय तेवहंसामोहधातोत्वयविधेया वज्रोग्रादिसदन्वयनामास्त्वो
78 ताले सहजेनचनाम्ना अष्टरूपे रागमयरहेतारेकाजयमावोत्कृष्ट डगे
भालंतारयसीतितितारानाम्नातवेकीर्तिः अंगावुद्धिपुष्करोविसमंतादेकज
टेत्वंभास्यपशोनां दुःखशोकभयमारितदंविमालजाविवियामंत्री
स्वेवगम्यामपितानभजंतियेतेनयगतिंतिवमेन सीतेवगौरस्तिगौरीमा
यागंगागौनम्यस्मरेतोपाया सर्वेवत्वभगवतितारेमामतिकं प [illegible] यप
तितमपरि नववरलभ्याअजरामरतामहरतामलभाग्येचरता किम
पिकमथवासिद्धातिमुक्तिस्तचेवास्तेसहदृष्ट्याशुक्तिः अंजनपादुकगुटि ७८

कान्तिर्द्दरणिमादिभिरपि भवति समृद्धिः सोऽयं राजन्नवरसभोगास्तव
भक्तेस्तेनापि नियोगाः वश्याकर्षणमोहनमारणस्तवमेयमस्यच महिमा
भारः करुणामरनवरमवाणीनेयमेदेविनमल्लेनंच विजयसे योजयति
त्वामापन्नमयेनस्मरसदाशुभकारिणभेयं नवचरणेहपतितोनित्य
मङ्गमचेतनि शोभनह्नत्वं ॥ इति विद्यापतिरचितश्रीमच्छ्यामास्तवः
समाप्तः ॥ प्रकटविकटदंष्ट्राघोररूपाट्टहासा नरशिरःकृतमाला मेघव
र्णातिखर्वा त्रिभुवनजयदात्रीहस्तविन्यस्तकर्त्रीकरनिहितकपालापा
तु मा उग्रतारा खर्वा गीनीलरूपा प्रकटनरथमानागचूडातिबद्धा वैका
पमहस्ताशवहृदयपदा व्याघ्रचर्माभिभूता सानन्दा लोललज्जिका सहास्ति
नवदनावह्निनेत्रा विशाला सादेवी तव सारा सकललहितकरा पातु नित्यं स
चताराः १ वंदे मलज्जिततलयमवकपोलस्मनेत्रत्रया मोदार्तामोहनकारि
णी सुहृदरुणीमाला रूपा या नित्यो वेदाजहयममंताक्रनमते गौंदउण्ण

ता. स्यंलीबालबाऊलेदेहभागसुभगांतारांविभ्रंध्यायतां तारांनागेंद्रहारांशवहृ
७९ दयतलेकंठविन्यस्तपंद्रिह्रींकारांमारमारांविभुवनेभुवनोद्दीपनीकर्तृरूपां
भूर्भुर्भुवःपालेलोकेस्वरलगणगुणैर्येद्दणादभविदांमस्तरैः श्रीमदोद्दटविक
टाटोपभीमांभजेहं ४ त्रिभुवनववल्लीस्वर्गमोक्षप्रथानैरनलफलविलाने
स्यूतनारालसंती सकलजनविहंगैः प्रार्थ्यमानांभजेहंनवरवरञ्जसमभा
79 सांद्राहृदयपद्मकालां ५ तारेसंसारसारेसकलजननहितानेदंसदोहदवे
दताद्यैःसारभूतेःस्फुरहृदयहशालहानेकेजनेत्रे मातर्विश्वैककर्तारह
सिहरविनुतेसर्ववेदान्तवेद्यैःसाध्यैःसिद्धैःप्रसाध्यांप्रतिदिनचपलेपाहि
मामप्रबुद्धिं ६ तारांतारकहारिणीनरशिरोमालांसमालंकृतां प्रोद्यच्ची
रटमासमाप्तभजेतेयामतिर्वाग्गीश्रियं त्वत्पादेतुनचिंतनंप्रकुरुतेव
स्तुकमायंतथासंसेव्यः कविपुंगवैर्विजयतेदेवीसुतोभूतले ७
निसंभावितकानेनेमंगणपतिर्येयोगश्रेयोभवेत् ॥ ॥ ७९

मसाशपालनाय पवन्नियतंप्राप्नोति तत्साक्षिणं नागधाः खल्लु सेवनाय
सततं तस्याशु तस्येति भोगानंदाय विराक्षिना यदि परंसंगाहितहठते ८
तत्कालं कृतिमोक्षिकं यदि समुद्रतं समकादतस्मिन्तस्यां मा महतो म
हामतिज नेर्बुलादिभिः सेविनां नारायभावयशजयशतिदिनमोद
प्रतोलीसतां प्रोज्ज्वलनं देभास्वरविताम ध्यास्थितां भावयेत् ९
मीले दीवरदाम भूषितनवनुमापादपद्महृदयमद्यः कृतमहीनं लोत्र वज्र
नोलनगोत्रमांगावली मालाभूषण विग्रहामपि लम्बमासेक शशिरहा
मालामलकभूषितांशाव हृदि ज्वालम्बलीलोचना १० स्वर्वांनीलोत्प
लांभांशवनिदितप द्याखवर्मीहतां गीलोलो रकोत्पलांदी मदि
नलयगणकांकोणिवि स्तीर्णभूषा हं हं हं कार घोर स्वयंतकरजगस्य
रयंतीप्र[illegible] वंशवंशवंश हूत्समकारदिनदशानी भृग्नाराननमामि ११
नागेन्द्रैलोक साग समबलभयहंराजाग्रहश्रीत्रिनेत्रांनीलोलोलाकरा

ना० लंकपिलजटाधरंब्याघ्रचर्माम्बरीयं नागेन्द्राबद्धनीवीमसितनरशवारू
८० ढपादारविंदां वंदे हूंकारकाया त्रिभुवनजननीमुग्रतारां स्वभीमां ॥१२॥ शि
वहूंकारभूतेमहिषासुरहंतरि दिति त्रैलोक्यत्राणजननितारादेविनमोस्तु
ते ॥१३॥ कालिकेकपालिकेमहारवेमहाघोरे जाड्यनाशायदेवेशिकालिका
80 लिनमोस्तुते ॥१४॥ पिंगोग्रैकजटांनमामिसततंलंबोदरींचविकटांविद्युत्
ज्वलनिभांलसल्ललितांध्यानाष्टकेभूषितां टंकारार्पितश्वेतभाजनधरां
हूंकारबीजोद्भवांखर्वांनीलविशाललोलसमुदितांत्वामेकमायेत्रिया ॥ १५
वंदेसांकारमध्येस्तनतटनतरविसमरपंकजंजंगमाभां पञ्चपद्माकारमध्येत्रिभु
वनजननीनीलहूंकारजाता खर्वापद्महृद्माकपिलजटधरांनागमु
द्र्यैविशालांबिंबोष्ठींतांचवंदेशवगमनवतींतारणींमातृतत्त्वां ॥
इतिशिवशासनेतारास्तवः समाप्तः ॥ अष्टकोवाच किमर्थंसाधका
लोकेमंत्रसाधनमुद्यताः त्रियंतेसाधकाभूत्वानन्मेब्रूहिसमाहितः ॥ ८०

वसिष्ठ उवाच न जानेति पुरं भक्ताः कवचं ब्रह्मनिर्मितं श्रियंते साधकाय वे
नमस्ते हंकारसंयुताः न सिद्धिश्च प्रणिपातेन न परिश्रमेण नमसे वया उपदेशयंति
कवचं मंत्रिणः सर्वदर्शिनः मंत्रकवचयोर्मध्ये कवचं सारतरं मतं ते मंत्रे
णाम्नि यंते योगीश्वरस्तेन कवचं यतः तस्मात् कवचं दिव्यं मंत्राणां त्राणकार
णं महाभयात् सम भयं चौमारान् सर्व प्रपद्य यत्नतः नते मंत्राः समायत् फलभ
वंति नरपुंगवाः यस्मात्त्रायते सिद्धिमंत्रात्मकवचविधानात् तस्मात् हृद्य
मद्रे देव कवचं ब्रह्मनिर्मितं महायोगप्रसन्नादेव मंत्राणां सिद्धिदायकं
ब्रह्मोवाच शृणु वच्मि शिरसा देवी सुप्रसन्नाराम च श्रम वाचापि कर्मणा भ
क्त्या कवचं पूर्णनारद प्राञ्जलिः संयुतो भूत्वा शुचिस्तन्मनमानसः शृणु
वे सर्वमुद्राये कवचं प्रयत्नतः एवं संपादिशि कायेयंद दक्षिणे नैऋते न
तथा वारुणे चैव वायव्ये कौबेरे रुद्रगोचरे किं दृष्यानेष सर्वेषु वाहे
सर्वोदाहृदकेचव पाताले च तथाकाशे शृहन्त्रायत्नोपिवा पार्श्वयोः स

अक्षरे बुद्धा वादिनि। सिद्धानां सिद्धिदे देवि नमस्ते उग्रतारिणि। सर्वत्र रक्ष मां देवि

ता० ८१ र्वं कोणे ष ब लं रं भे षु च क्रमात् कर्तृकर्परभुजा देवी पातु मां उग्रतारिणी मू
र्ध्निदेशे ललाटे च लोचने कर्णनासिके मुखे कंठे च मां पातु भुजयोश्चोग्रता
रिणी हृदये चोदरे पार्श्वे ततः पृष्ठे सर्वसंधिषु शाक्तबीजसमुद्भूते लोललजिह्वि का
भयंकरि कर्तृकर्परधरे रौद्रे उग्रतारे नमस्कृते आकाशनिलये देवि भये
भ्ये उग्रतारिणि त्वत्प्रसादात् उग्रतारे न मां हिंसन्ति हिंसकाः ॥ अभेद्यं कवचं
ब्रह्मा विष्णु शिव महेशानेन ले प्रसादात्ते महेशानि न भयं मे किमुचिते वा
ग्रहनः कर्मभिर्ये मां क्रूरा हिंसन्ति हिंसकाः ते सर्वे विलयं यान्ति उग्रतारानि
वारिताः जले स्थले च पाताले नष्टानागां वरेन गे दिवारात्रो च संध्यायां पा
तु मां उग्रतारिणी गच्छन् तिष्ठन् स्वपन् वापि जाग्रतः स्वपतोपि वा उग्रतारा क्र
ताः गुप्तिः पाहि देवि नमोस्तु ते इति ते कवचं दिव्यं महार्द्धि मम नित्यं मम या
न्यात्कामानभिध्यायेत्तांस्तान्प्राप्नोति मानवः। रहस्यं त्वा नमस्कृत्य संप
ज्यते चोग्रतारिणी प्राप्नुवन्ति नरा राज्यं स्वर्गमोक्षं च दुर्लभं यं यं काममपेतध्याय ८१

नजपनेवाञ्जलागिंणी तेनंकामममवाप्नोतिनेरोग्नात्मत्रसंशयः तेजःसोऽङ्कन
शक्राःसुब्रह्मरुद्रादयःसुराः किंपुनर्मानवालोकाःसिद्धगंधर्वचारणाः
देवानमसरेशानंगंधर्वानंचमोहिजं यक्षविद्याधरानंचतथान्यानप्रयक्षेति
इतितेकथितंसम्यक्कवचंब्रह्मनिर्मितं नेनदेयममक्तायतनभक्तायचवड
जेने शिष्यभक्तमहाप्राज्ञयेमत्त्वादितिपंडितेन क्लीनेममगेमित्रेश्लिय
वर्णित्हृदूने मंत्रात्मनिसमदेयंवेद्मपारीलिने ॥इतिश्रीब्रह्मोपनि
षत्संहितायांगुप्तमातिगुप्तमनरुलाराकवचंसमाप्तं ॥ अथगुप्तमातिगुप्तनरे
कवचंलिख्यते कैलासशिखरासीनंमहेशंनारदादयः मुनयःपरिपप्रच्छु
भक्तिभावपरायणाः भगवन्सर्वधर्मज्ञदेवदेवजगद्गुरो नीलसारस्वती
यस्यापकजत्ताखेतासयोः साधकानांशीघ्रसिद्धिर्भवेत्केनप्रकारतः तद्वदस्व
महादेवलोकानांहितकारक महर्षीणांवचःश्रुत्वामहेशोभक्तिवत्सलः उ
वाचकृपयाविष्टःसर्वलोकहितेरतः महादेवउवाच श्रृणुध्वंमुनयःसु

ता॰ ८२ यं यन्तु ष्टोहं स्वयं भवा विस्तु नाम सहस्रकेण स्तोत्रा करेण भक्तितः तुष्टा तेभ्योय
त्कथितं तेन देव कथ्यते हि वः नो जपेन न ध्यानेन न तो विधिः पूजनादिषु तत्राभव
ति सा देवी यथा कवच पाठतः कवचेन विना स्तोत्रा फलदात्री कदाचन न
स्मात् कवच पाठेन सा देवी वरदा भवेत् सर्वतंत्रेषु विदितं कवचं सर्वदुर्लभं
82 सर्वसिद्धिप्रदं नृणां भक्तानां हृदये च न स्तो न्मलं देव वचनेशं भोगं न योनत्वम्
तेयः कवचं कीदृशं देव त्वं मे ब्रूहि जगत्पते श्रीभैरव उवाच ब्रह्मा ऋषिः
गायत्री छन्दः तारा देवता तारा कवचपाठे विनियोगः ॐ मंत्रेगे वेद मातः
रूपा मयि नमो स्तुते ब्रह्म विष्णु शिवादीनां सृष्टिकर्त्री वरप्रदे पाहि मां सर्व
तो देवि सर्व सौभाग्य दायिनि विश्व रूपा तु रा ष्ट्रा सी दुर्लभ धर्म मानकः कदा
चित् नैव सिद्धा भूत् सृष्टिकर्त्रीति मन्यते शरीर लीनता भूतानां दविहृम
वा शुरा देहिनीति त्रिनेत्रो वेदाश्रुति भय विकलाः शिवदेहा शक्तिरूपा
सापरा वरसंभवा पाहि सृष्टि विश्वरूपा रमो रूपा विमर्षिणी नमो रूपा वि ८२

नाशेनत्रयीमूर्त्तिर्मिनाभवत् शरीरिणांजनयित्रीसावित्रीवेदधारिणी वे
वपुः सर्वदात्रलमहेशत्रूपिणीसदा वर्णमयीवर्णकर्त्रीत्वमायापरमाक
ला कलाभेदप्रकर्त्रीण्यांकारध्वनिसंभवा शिरोमेकाशिकीपातुत्वं
पर्वतकन्यका जानुनीपातुकल्याणीऊर्ध्वरदनंखेचरी चन्द्रघंटातवा
लिका मेडाकर्णौरदनत्रिका नासापुटेविश्वरूपागंडेपायात्क्रियापरा ओष्ठौरद
नसावित्रीदंतपंक्तिंशिवप्रिया दंतान्हृदयसंध्याद्वौ निम्नरदनंचंडिका
पार्श्वौपायाद्विकालाद्यंशश्रीमूर्त्तिरीश्वरी नाभिंनारात्मिकाशक्तिर्हृद
यंब्रह्मरूपिणी हृदयेमानसोज्ञनामनोरूपाविरात्मिका श्रेष्ठहृयपृष्टि
कर्त्रीकठंदेवतेयक्षिवा सर्वगात्रेनारसिंहीवाचवागीतया सर्वरक्षा
प्रकर्त्रीणानानामूर्त्तिधरापरा सर्ववेदमयीदेवीसर्वमंत्रकलात्मिका सर्व
ज्ञानस्वरूपाहमहंकारासिस्वरूपतः कामकालमहानादक्रीरूपाक्रीत्व
रूपिणी हसरूपाहसोरूपाबिंदुनादसमन्विता वाग्भवादरूपात्वंविंदुर

ना॰ पाहस्यात्मिका वाग्भवाद्यामहाविद्यासर्वविद्याप्रदायिनी श्रीबीजाद्यामहा
८३ विद्यासर्वैश्वर्यफलप्रदा ॐकाराद्यायदाविद्यासर्ववांछितसाधनी एवं
ज्ञानस्वरूपात्वनामामूर्तिधरानघा सापदाग्निसमारूढावासनेशार्धवं
उभाकु विंदुमस्तशरीरालयोज्ञानातिचसाधकः शिवोविंदुसमायुक्त
83 स्तमेवार्तिसर्वगात् पश्चःक्लींहसः त्रिलिंगेनारामेत्रप्रकाशकः एतन्
मंत्रंबीजंमंत्रसिद्धिर्यतोभवेत् एकजटायास्तारायानीरसास्वतोनथा
सिद्धबीजमिदंप्रोक्तंब्रह्मादीनांसुदुर्लभं संध्ययोरर्धरात्रेवानिशायांजलम
ध्यगः चतुष्पथेत्रिपथेवागोष्ठेश्रीफलमूलतः तत्रस्थित्वापठेन्मंत्रंदृढ
भक्तिपरायणः देवीसन्निहितातत्रवरदाभवतिध्रुवं उपरागेव्यतीपातेत्व
क्रबीजलमध्यतः जपेल्लक्षमिमंमंत्रंजुहुयात्तद्दशांशतः बिल्वपत्रादितैर्न
राज्यैः शर्करातिलमिश्रितैः तर्पयेद्धोमविच्छांतंनीलोत्पलदलाकृता
ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्रततःसिद्धमनुर्भवेत् इदंशिवमुखोक्तंतावद्ब्रह्म ८३

विस्मराधिपाः पठित्वा कवचं यस्मात् सर्वसिद्धिभुजो भवन् ॥ अतो देवदे
वदेवस्य मननेयो नारदादयः मूर्तित्रयं विदधतीमेतज्ज्ञ च स्वभक्तितः क
वचमेत्रपाठेन मंत्रस्तेषां सुसिद्धिदः देवीवरप्रदा शीघ्रम मभजत्कामदायि
नी ॥ इति श्रीतारार्णवे शिववक्त्रविनिर्मितं कवचं ॥ अथ सहस्रनामा
नि लिख्यंते ॥ कैलासशिखरे देवं महादेवं महेश्वरं ॥ भवानी रहसि श्रीनाथ
प्रच्छ परमेश्वरं ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ कथमीशान सर्वज्ञ लभते सिद्धिमुत्तमां ॥ साध
काः सर्वदा येन तन्मे कथय सत्वरं प्रभो ॥ शंकर उवाच ॥ विनार्चनं विना न्यासं वि
ना जापं विना बलिं ॥ भजेन्नियेन कल्याणि तन्मे निगदितः शृणु ॥ नाम्नां स
हस्रं तारायाः कथयिष्यामि शेषतः ॥ शृणु देवि सदा भक्त्या भक्तानां च परं
हितं ॥ विनार्चनोपचारेण विना जाप्येन यत्फलं ॥ तत्फलं सकलं देवि कथयि
ष्यामि तच्छृणु ॥ अस्य श्रीतारादेव्या भक्तिफलसर्वस्वनामस्तोत्रस्य ॥ शिवऋ
षिः पंक्तिश्छंदः सहस्रनाम श्रीतारा श्रीतारा श्रीमदेकजटा श्रीनीलसरस्व

ता॰ ८४

84

नीदेवतासर्वकामप्राप्तयेजपेविनियोगः ॐनारात्रिर्महारात्रिःकालरात्रिः
कपालिनी कालिकाकामदामायामहामायामहोत्सवा महादानरतायज्ञाय
ज्ञोत्सवविभूषिता चंद्रवक्त्राचकोरादीऊंरुभाम्होमनोहरा ब्राह्मीनाराय
णीजयातन्वाचारुकेशीसुलोचना वाराहीवरुणीविद्यामहाविद्यामहेश्वरी
पिंगाक्षेचितकेशीचमहायज्ञस्वरूपिणी गौरीचंपकवर्णाचकृशांगीक
लहंजिता सर्वानंदस्वरूपाचसर्वसंकटतारिणी नित्यानित्यमयीनंदाभ
द्रानीलसरस्वती गायत्रीसुचरित्राचकौलव्रतपरायणा हिरण्यगर्भा
भूगर्भाविश्वगर्भायशस्विनी हिमवत्तनयादिव्यादिव्यांबरविभूषणा
जगन्माताजगद्धात्रीजगतामुपकारिणी ऐंद्रीसौम्यातथायाम्यावारु
णीवायवीतथा आग्नेयीनैरृतीचैव ईशानीचंडिकांबिका सुमेरुतनया
वंद्यासर्वेषामुपकारिणी ललज्जिह्वासरोजाक्षीमुंडस्रग्विभूषणा सर्वा
नंदमयीसर्वासर्वानंदस्वरूपिणी धृतिर्मेधातथालक्ष्मीःश्रद्धापन्नगशा ८४

पिनी रुक्मिणीजानकीदुर्गासत्यासत्यवतीरतिः कामाक्षामोक्षदानंदनामा
रसिंहीसरस्वती महादेवरतावैशीवेद्रदेदंडखंडिनी दीर्घकेशीसुकेशीच
पिंगकेशीमहत्कचा भवानीभवपत्नीचभवभीतिहराशची पौरंदरीतथा
विष्णोर्मायामाहेश्वरीपरा सर्वेषांजननीनित्याचार्वंगीदैत्यनाशिनी वाराह्
पामहेशानीकामिनीवरवर्णिनी महाविद्यामहामायामहामेधामहोत्स
वा विरूपाविश्वरूपामृडानीमृडवल्लभा कोटिचंद्रप्रतीकाशाशतसूर्यस
मप्रभा जन्हुकन्यामनोज्ञाचपार्वतीहरवल्लभा कामरूपामहेशानीनित्यो
त्साहामनस्विनी वैकुंठनाथपत्नीचतथाशंकरवल्लभा काश्यपीकमला
कान्ताकंजपत्रायतेक्षणा माहेश्वरीवृषारूढाशरच्चंद्रनिभानना मा
न्यामानवतीचैवकन्याहिमगिरेस्तथा अपर्णापद्मपत्राक्षीनागयज्ञोपवी
तिनी महाशंखधराकान्ताकमनीयानगात्मजा ब्रह्माणीवैसर्वदेवेषुभोजी
यागंगाजलेश्वरी भागीरथीमनोबुद्धिर्नित्यानंदमयीसदा हरप्रियागिरिस्

ना० ताहरपत्नीतपस्विनी महाव्याधिहरादेवीसंभासुरनिसूदिनी महाभुजएण्डप्रभा
८५ भीमाभमधुकैटभनाशिनी शंखिनीचक्रिणीधात्रीहस्तेमुसलकधारिणी चा
मुंडेशचपलातंगाभद्रादैत्यनिकृंतनी शांतिर्निद्रामहानिद्रायुगनिद्राचरेणुका
कौमारीकुलजाकांतिःकौलव्रतपरायणा वनदुर्गासर्वाचाराद्रौपदीद्रु
पदात्मजा यशस्विनीयशस्याचयशोधात्रीयशःप्रदा रक्षित्रीसुरगायकाली
85 चनिःसंभप्राणनाशिनी पद्मिनीवसुधापृथ्वीरोहिणीविंध्यवासिनी
शिवाशक्तिर्महाशक्तिःशंकरीदैत्यनाशिनी दैत्यप्राणहरादात्रीदयास
मोदरप्रिया कांतादेमंकरीबुद्धिर्वाञ्छाचारपरायणा श्रीविद्याभैरवीभ
व्याभारतीभयनाशिनी तापनीतारणीवीतानीतारादैत्यविनाशिनी
पद्मापद्मावतीकृष्णानष्टानष्टातथोर्वशी वज्रिणीवज्रहस्ताचतथाना
रायणीशिवा खड्गिनीखड्गहस्ताचकर्परखर्परधारिणी देवांगनादेवमाता
देवकन्याकुलोद्भजा स्वाविनीसुखदात्रीचसर्वसौख्यविवर्धिनी शीलाशील ८५

वतीरत्नमालारत्नाकारावरप्रदा वेरण्यावरदावाणीज्ञानिनीज्ञानदामला उग्र
कालीमहाकालीभद्रकालीचदक्षिणा भृगुवंशसमुद्भूताभार्गवीभृगुवल्ल
भा शूलिनीशूलहस्ताचमयूरवरवाहना महामांसरतारक्षारक्षःखर्परधा
रिणी रक्तांबरधरारामारमणीसुरनायका परमानंददाश्रेष्ठायोगि
नीगणसेविता अंबासत्यवतीसत्यासत्यभामानगात्मजा रौद्रारौद्रस्व
नारौद्रीरौद्रदैत्यविनाशिनी कौमारीकौशिकीविद्याकालदैत्यविनाशिनी
शंभुपत्नीशंभुरताशंभुजायामहोदरी शिवपत्नीशिवरताशिवजायांबिका
तथा हरपत्नीहररताहरजायाचशूलिनी मदनांतककांताचमदनांतक
वल्लभा गिरिजागिरिकन्याचगिरीशस्यचवल्लभा भूताभव्याभवासृष्टा
पावनीपरपालिनी अदृश्याप्रत्यक्षरूपाचदृश्याशेषप्रवर्धिनी अच्युताप्रद्युम्न
प्राणाप्राणदावामेश्वरी अपर्णानिधिसमुद्भूताधारणीचप्रतिष्ठिता उद्भवा
लोभणीदेमाश्रीगर्भापरमेश्वरी करालाश्वर्णदेहावकारणीकंबुलोचना

अष्ट

ना· ८६ शरण्या कमला श्रीनिर्विमलानंदवर्धिनी कपर्दी कल्पना रौद्रा सुमनानंदव
र्धिनी उदीर्णभूषणाभव्या सुरसेना सुरेश्वरी श्रीमती शिशिरानंदा शिशिरा
चलकन्यका सुरामा मात्रा सृगाश्रेष्ठाः षष्ठा प्राणेश्वरी स्थिता नमो ह्रीं धानसंह
र्षी प्रयता मा पवित्रा ता प्रद्योतिनी रथारूढा सर्वलोकप्रकाशिनी मेधावती म
हावीर्या हंसी संसारतारिणी प्रणतप्राणिनामार्तिहारिणी दैत्यहारिणी डा
किनी शाकिनी शीला वरखड्गगधारिणी कौमुदी कुमुदा कुंदा कौलिका कु
लजात्मिका गर्विला गणसंपन्ना नगजा खगवाहिनी चंद्रानना महोग्रा च चा
रुमूर्धजशोभिता मनोज्ञा माधवी माया मानिनी यामहद्गुणा चंडमुंडवि
हंत्री च चंडमुंडविनाशिनी ज्येष्ठा श्रेष्ठा महापुण्या पथनिष्ठा पूर्वफाल्गुनी
रक्तबीजनिहंत्री च रक्तबीजविनाशिनी चंडी हंत्री सुकंठी च विमला मलवा
हिनी निर्मला भास्करी भीमा महिषासुरघातिनी कालिंदी यमुना हृद्या पव
नी बालिका तथा कौसल्या कौमुदी माद्री संधनी चाप्यहंधनी पुरारिशिरोहरिणी ८६

86

शर्णी शर्णीत्राणयशस्विनी संशर्णीचंद्रवदनाबालचंद्रसमप्रभा रेवतीरमणी
चित्राचित्रांबरविभूषणा वीणावीणावतीविद्यायशोदाचयशस्विनी नर
मुंडसमुद्भूतानरमुंडासवोत्सवा नरमुंडस्रजामालामाल्यभूषणभूषिता
नरमुंडसमाश्रणानरमुंडसमन्तका नरमुंडालिकामुंडामुंडखस्वजनविभू
षणा नरमुंडगणोपेतानरमुंडोपशोभिता नरमुंडप्रियाप्रेताप्रेतमंड
लमध्यगा कुलशास्त्रप्रदीपाचकुलमार्गप्रवर्धिनी श्मशानभैरवीकाल
भैरवीभैरवप्रिया गुणानंदभैरवीध्यानभैरवीमुरभैरवी मायाचभैरवी
सौम्याभैरवीलोकभैरवी विद्याचभैरवीनीतिभैरवीगुणभैरवी पुंडरीका
त्तशरहिणीपुंडरीकाक्षवल्लभा ध्यानंदसुंदरीवीरसुंदरीस्थितिसुंदरी गुणानं
दसुंदरीकालसुंदरीमुरसुंदरी मायाचसुंदरीसौम्यासुंदरीलोकसुंदरी
विद्याचसुंदरीनीतिसुंदरीगुणसुंदरी मल्लिकाहाररसिका मल्लिकाहारशो
भिता नवपंचकवर्णाभानागकेसरशोभिता जपाकुसुमसंकाशाजपाकु

ना. समशोभिता नवपंचकवर्णाभा नागकेसरशोभिता जपाकुसुमसंकाशा जपा
८९ कुसुमशोभिता प्रियाप्रियकरी विस्मोर्दानवेंद्रविनाशिनी ज्ञानेश्वरी ज्ञानदा
त्री ज्ञानानंदप्रदायिनी गुणगौरवसंपन्ना गुणशीलसमन्विता रूपयौवन
संपन्ना रूपयौवनशोभिता गुणाश्रया गुणवती गुणगौरवसुंदरी लस
त्तारापतिख्याता ताटंकद्वयशोभिता हृत्कमलस्थिता देवी हृत्तत्त्वशाखोप
रिस्थिता हृत्कमलमध्याग्रनिलया हृत्कमलस्थानिवासिनी कुमुद्वती कुमुदिनी कुमु
दा कुमुदाकरा कौसुंभभूषणरुचिरा कौसुंभाहरणमस्तका स्वयंभूःपुष्पसंका
शा स्वयंभूःपुष्पधारिणी स्वयंभूःपुष्पसारस्तिमग्रा ध्यानवती सदा शुक्रप्रि
या शुक्ररतो शुक्रमज्जननतत्परा शर्णीपर्णी सुपर्णी च निर्वाणी पापनाशिनी
मदिरामोदसंपन्ना मदिरामोदधारिणी सर्वाश्रया सर्वगुणानंदकंदल
धारिणी नारीपुष्पसमुद्भूता नारीपुष्पसमुत्सुका नारीपुष्पोत्सवाना
रीपुष्पवती सगी चतुर्भुजा दशभुजा अष्टादशभुजा तथा द्विभुजा षड्भुजा ८९

87

श्रारपंकजोपरिसंस्थिता कौवेरीकौरवीकुल्लाऊरुकल्लाकपालिनी विशीनक
दलीजंघारंभोरूरामवल्लभा निशाचरीनिशान्नितिर्निशाचंद्रसमप्रभा स्रो
तस्विनी स्रोतवती सर्वदुर्गतिनिनाशिनी सर्वाधारा सर्वमयी सर्वानंदप्रवर्धिनी
सर्वचक्रेश्वरी सर्वा सर्वमंत्रमयी सदा सहस्रनयनप्राणा सहस्रनयनप्रिया
सहस्रशीर्षा सुसमा सदंभा सर्वभद्रिका षष्टिकाषष्टिचक्रस्था षड्वर्गफ
लदायिनी षट्त्रिंशपद्ममध्यस्था षट्त्रिंशज्जलमध्यगा हकारवर्णनिलया हका
रादरभूषिता हरिणीहारवलिताहारहारकभूषिता क्रींकारबीजसहिता
ह्रींकारैरुपशोभिता कंदर्पस्य कलाकल्पकौलिनीकुलतर्पिता
केतकीकुसुमप्राणा केतकीकृतभूषणा केतकीकुसुमासक्ता केत
कीपरिभूषिता कर्णस्वर्णावटनाकलानाथसमप्रभा कलाकेलि
प्रियाकीर्णाकदंबकुसुमोत्सुका कदंबिनीकरिगतिः कुंजरेश्वरगा

मिनी खर्वा च खंजननेत्रा हलोचना खगभूषिता खद्योत इव उल्लेखा खद्योत इव चं
ना॰ ८८ चला गया गदा गुणश्रीना गीतवाद्यप्रिया गतिः गणेश्वरी गणेशा च गणपू
ज्या गणप्रदा गुणाढ्या गुणसंपन्ना निर्गुणा दात्री गुणात्मिका गर्वी गुहजननी गौरी
गणपतफलप्रदा धर्माध्यक्षा धर्मिणी धर्मा धर्मसिंधुनिवासिनी घर्घरा घोरवदना
घोरदैत्यविनाशिनी घोषा घोषवती घोषा घोरपुष्पवनालया चर्चरा चारुनय
88 ना चारुचंद्रकावतंसिणी चतुर्वेदमयी चूर्णा चंद्रास्या चन्द्रानना चलच्चकोरन
यना चलत्खंजनलोचना चलदंभोजनयना चलदंभोजलोचना छत्री छत्र
प्रिया छत्रा छत्रचामरशोभिता छलाढ्या छलमंत्रस्था छलरूपा छलस्थिरा
छकारवर्णनिलया छकारस्था छलप्रिया छद्मिनी छद्मनिरता छद्मस्था छद्म
निवासिनी जगन्नाथप्रिया जीवा जगन्नाथरता जरा जीर्णा जीमूतवनिता जीमूत
नेत्ररूपशोभिता जामात्रवरदा जंभा यमलार्जुनधारिणी जराजरविहीना जंभा
जंभारातिवरप्रदा जिता जयश्री जयदा जयदात्री जयप्रदा फलिहीफिकांतिर्के

ठीकरी कर्करिका तथा टंकारकारिणी टीत्कारिणी टंकधारिणी ठक्काराली
ठमहकराज्ञा त्कारी डमरुप्रिया ढक्कारवादकत्री ढलसीतालमर्दिका ढला
ढोलनिक्वाणी णीर्णतारातारणिका तथा तंत्रविज्ञा तंत्ररता तंत्रज्ञाना च तंत्रदा
तंत्रिका तंत्रविद्या च तंत्रसाराव तंत्रपा तंत्रधारी तंत्रकारी तंत्रनारी तरावरा
तपःप्रभावा तंत्रस्ता तंत्रसारफलप्रदा तपस्या तोलिनी णीणीता णीयात्तलसी
ऊषा त्रयारकरस्पर्शा स्यात्त्रयारकरपंडिता त्रिहिंनाऽस्तु समानास्यात्त्रिहिंनोऽस्तु सम
प्रभा त्रयारकरस्पर्शा गीतत्वास्तानालवर्जिता नारखेरण सहिता नारसस्वरविभू
षिता थकारकूटनिलया थकारातरमालिनी दयावती दीनरता उष्टदारिद्र्यना
शिनी दोर्भोगपङ्कस्वरलिनी दोर्भाग्यपटनाशिनी उहिता दीनबंधुश्च दानेव द्रवि
मर्दिनी दानदात्री दानपरा दानसंमाननोपका दोमादिसेविता दाना दामोदरपरा
यणा दधीचिवरदा तृष्णादानेवेद्रविनाशिनी दीर्घनेत्रा दीर्घकचा दीर्घभालाच
दीर्घिका दारिद्र्यदुःखशमनी उष्टासुरनिसूदिनी दंभिका दंभरहिता दनुजेंद्र

ना° विनाशिनी धनधान्यप्रस्थन्वी धनेश्वरधनप्रदा धर्मिणी धर्मदा धन्या धर्मा धर्मप्रव
८९ र्धिनी धनेश्वरी धर्मधात्री धर्मानंदप्रवर्धिनी धनाध्यक्षा धनश्रीता धनाढ्या धन
तोषिका धीरा धैर्यवती धृत्या धवला भोजसन्निभा धरणी धारिणी धात्री धरेशा
धवलाम्बरा धार्मिका धर्मसहिता धर्मनिंदकवर्जिता नवीना भीरुनालिनालि
89 नाभी नगेश्वरी नूतना भोजनयना नवीनांभोजसुंदरी नागरी नागराजेष्टा
नागराजसुता नगा नागराजगतिर्नागा नागराजमाल्यविभूषिता नगेश्वरी नगा
त्मजा नगराजकुलेश्वरी नवीनेंदुकलानंदी नंदकेश्वरवल्लभा नीरजा नीरजा
क्षी नीरजद्वंद्वलोचना नीरप्रस्तुता नीरभवा नीरनिर्मलदेहिनी नागयज्ञो
पवीताढ्या नागयज्ञोपवीतिका नागकेसरसंतुष्टा नागकेसरमालिनी नवी
नकेतकीकुंदमकरंदस्रक्भूषिता नालिकानायकश्रीता नायकश्रीनतोषिता
नायकानंदनिलया नायकानंदकारिणी नर्मकर्मप्रिया नर्मा नर्मधर्मपराय
णा नर्मश्रीता नर्मरता नर्मध्यानपरायणा नर्मकर्मैकसहिता नर्मकर्मैकपालि ८९

का नरनारीगुणप्रीता नरनारीवरप्रदा नारायणप्रिया निष्का निष्कवर्णालिकावहा
पुष्पप्रिया पुष्परता पुष्पोन्मानपरायणा पौष्णी प्रिया पुष्पमाला पुष्पदामप्रभूष
णा पुष्पदार्पणीदा पुण्या पुण्यकोटिसमप्रदा पुराणागमवेद्या पुराणागमगो
पिता पुराणगोचरा पूर्वा पूर्वप्रोक्ता विलासिनी प्रफुल्लारहृदयाह्लादगेहिनी
पुण्यचारिणी फाल्गुनी फाल्गुनप्रीता फाल्गुनप्रेमधारिणी फल्गुफलप
दा चैव फलिराजविभूषिता फणीशकृतसर्वांगभूषणा फलचारिणी फणि
प्रीता फणिरत्ना फणांकंकणधारिणी फलदात्री फलसंज्ञा फलाभरणभूषिता
फकारकूटसर्वांगी फाल्गुणानंदवर्धिनी वासुदेवरता वित्ता वित्ता विज्ञान
कारिणी वाणी रतिर्विलासिनी वालपीयूषपोषिका वाला वसुमती विद्या वि
द्याहारविभूषिता विद्यावती वेदपदप्रीता वेदवती रतिः वाणीविलासक
रणी वागंगस्या वरानना विस्मार्वतस्थलस्था च वाग्वती विंध्यवासिनी वरुणी
तमःस्था वाहरुणी कुरुमोत्का भीतिप्रामपरा भानो रश्मिजालसमप्रभा भा

ना॰ गंवेश्या भृगोः शुभा भारद्वाजनमस्कृता भीतिहा भयसंपन्ना भीमाकारी च बंद
९॰ री मायाधरी मानवती मानसंमानतत्परा माधवानंददा माधी मदिरा मदिरेक्ष
णा महोत्साहगुणोपेता महती महदद्भुता मदिरामोदवल्लिना मदिरामञ्ज
नेरिता यशोधरी यशोविद्या यशोदानंदवर्धिनी यशःकर्पूरधवला यशो
90 दामविभूषिता यमराजस्वसा योगमार्गानंदप्रवर्धिनी यादवानंदकरणी
यादवानंदवर्धिनी यज्ञप्रीता यज्ञमयी यज्ञकर्मविभूषिता रामप्रिया राम
कान्ता राममनोक्षणतत्परा राज्ञी राजकुलेज्या च राजराजेश्वरी रमा रामणी
रमणी रम्या रामानंदप्रदायिनी रजनीकरपूर्णास्या रक्तोत्पलविलोच
ना लांगलीप्रेरसंनद्धा लांगलीप्रणयप्रिया लाक्षारुणा च ललना
लीलालोलावतीलया लंकेश्वरगणार्चिता लंकेशवरदायिनी लवंगी
कुसुमप्रीता लवंगीकुसुमस्रजा वाला विवशप्रशृङ्गिणी विम्बाउन्यमधा
रिणी शवला शरला शालाशरणा श्रीशरञ्जना षट्कोणचक्रमध्य ९॰

स्यात्संपदाहं विशेषाभिज्ञा हेमाद्वा कृचनत्याज्ञाचरुआईश्वरखलुभा उत्पास्यान
ष्याचोर्णीहकारार्ईश्वरोऽथवा ल्दकारवर्णीकृतस्याल्हकारस्वरभूषिता पे
षाचैषानध्याचोषाऊँकाराद्वरथाविणी ग्रंसाऽऽकारवलिनासर्वागमस्तुगो
पिता यश्चइंपठतिस्तोत्रंशतस्हभक्तिभावतः दिवारात्रौतत्यासंध्यासमये
समहेश्वरः स्तवराजस्यपाठेनराजाकिंकरतामियात् सर्वागमेषुशस्तः
स्यात्सर्वतन्त्रेष्वयंहरः शिवस्थानेवशय्यायांश्मशानागारेचबन्धने पठेद्यः
स्तृणुयाद्वापिसयोगीनात्रसंशयः यानिनामानिसंत्यस्मिन्शवस्यंगात्सुरवे
विणः यात्यानिनानिकल्याणिनान्यामितकराचन सिंहरकरवीराष्ट्रैः
पुष्पैर्लोहितकैः शिवं योर्चयेद्भक्तिभावेन तस्यसाध्यं नकिंचन वातस्तंभ
जलस्तंभं गतिस्तंभं विचक्षणः वह्नेः शैत्यंकरोत्येतत्स्तवस्यास्यकीर्त
नात् प्रियामाहर्षयेद्वर्णीहरीन्सर्वेप्यनेनवान् मोहयेद्राजदारांश्चदेवा
नपिवशानयेत् यः पठेच्छृणुयाद्वापिएकचित्तेनसर्वदा सदीर्घायुःसु

ना॰ ९१

श्रीवत्सगीवाणीतस्यवशंकरी सर्वतीर्थाभिषेकेण गंगायांस्नानेनयत्फलं तत्फ
लेनस्यसकलेयः पठेदेकचेतनः येवामाराधयेच्छ्रद्धायेचसाधितमघताः
तेषांकृतार्थंसर्वत्रगतिर्देवीपदालयं कलयुक्कालनामधेयस्यिवादेडेननाउय
न जम्बाल्लतानमस्कृत्यगलेहारतारिकापदं अश्रमणावाचनद्देशपानवमा
शनिवासरे संक्रान्तौमंगलेराजश्रमावास्याचयोर्बुधेयेन वर्षंचव्याप्यदेवे
शितस्याधीनास्रसिद्धयः मृतवत्साचयानारीदौर्भाग्यपदपीडिता वंध्या
वाकाकवंध्यावामृतपुत्राचयांगना धनधान्यविहीनाचरोगशोककुला
तया नामिरेतन्महादेविभूर्जपत्रेलिखापयेत् सत्यभुजेचबध्नीयात्सर्वं
सौख्यवतीभवेत् एवंप्रमानप्रयत्नोऽः रिवनपरिपीडिते सभायांव्यसने
चौरेविवादेसर्वसंकटे चतुरंगेनयापुद्धेसर्वत्रपरिपीडिते स्मरणादस्य
कल्याणिसहयंयांतिहरतः पूजनीयंप्रयत्नेनश्मशानेगोरेवालये वि
ल्वमूलेनदेदेविसर्वदाकुलमंडले शर्करासवसंयुक्तैर्भक्तैर्द्रव्यैःसमंतुलेः ९१

अस्मत्पत्निषु संयुक्तैर्नैवेद्यैस्त्रयणोचितैः निवेदितं च यद्द्रव्यं भोक्तव्यं सावधानतः
अन्यैश्च भुज्यते मोहाद्ब्रह्मराक्षसैर्नेच्छन्ति देवता अनेनैव विधानेन योर्चयेत्परमेश्वरीं
सम्यक्सिद्धलयेद्देवि स्नानाद्देशेन संशयः महाशैवेन कल्याणि सर्वकार्यं जपादि
कं क्लीं सर्वस्वकस्यैवं प्रभावो वर्णितो मया न शक्यते समाख्यातुं वर्षकोटि
शतैरपि किंचिन्मया च चापल्यात्कथितं परमेश्वरि जन्मान्तरसहस्रेण वर्णि
तेनैव शक्यते क्लीं नाथ प्रदातव्यं ताराभक्तिरताय च अन्यभक्ताय नो देयं वै
ष्णवाय विशेषतः क्लीं नाथ महेच्छाय भक्तिश्रद्धापराय च महात्मने सदा दे
यं परीक्षितगुणाय च नाभक्ताय प्रदातव्यं यथा नरपराय च नेदं देयं देवेशि
गोप्यं सर्वागमे सदा यः स्तोत्रं क्लीं नायक प्रतिदिने भक्त्या पठेन्मानवः सस्या
द्विनचेयर्थनेश्वरसमो विद्याभवेर्वाकृतिः सोऽदृश्यो च मृत्निमानन्नसिजः का
न्ताच शीलगुप्तिः शत्रुनाशकरप्रवर्णयविभवैर्भूमिष्यति नान्यथा इति श्रीता
रारहस्ये श्रीतारासहस्रनामस्तोत्रनिर्णयो नाम दशमः पटलः ॥

ता॰ ९२

अथविद्यामाहात्म्यंशिवागमे अथातःसंप्रवक्ष्यामितारारहस्यमुत्तमं येनानु
ष्ठितमात्रेणसिद्धयोगीभवेत्तिहि यस्याःस्मरणमात्रेणवाक्सिद्धिर्जायतेनृणा
षण्मात्वाचामरत्वंलभेन्नुकिंचनर्विधा कालीजलाणिवेपि येजपंतिपरादेवी
नियमेनवशेस्थिताः देवाःसर्वेनमस्यंतिकिंपुनर्मानवादयः बृहस्पतिसमो
वाग्मीधनेधनपतिर्भवेत् कामतुल्यश्चनारीणांतिशत्रूणांयमोपमः तस्य
पादाम्बुजद्वंद्वेराज्ञांकिरीटभूषणं तस्यभूतिविलोकेवक्त्रेवरेपिनिरस्तुनः
यपंनाश्रजयेद्देवीनियमेपितकोनेन तस्यचाज्ञाकरालक्ष्मीवाक्सिद्धयोष्टौभवंतिहि
तस्यैवजननीधन्यापितातस्यसरोपमः संप्रदायविदांवक्त्राद्यपनावेत्तिनत्तः
मेत्रस्यज्ञानमात्रेणजलकोटिसमुद्भवेत् नंदंतिपितरःसर्वेगाथांगायंतिनेम
दाअपिनः सकुलेकश्चित्कुलज्ञानीभविष्यति सधन्यःसचविज्ञानीसकविः
सचपंडितः सब्रह्मचारीसयमीसोग्निहोत्रीसदीक्षितः सतोमपायीसव्रतीस
त्यागीचसदीक्षितः ससंन्यासीचयोगीचसचमंत्रज्ञः सब्रह्मवित् सवेदवक्त्र ९२

92

शैवश्चसौरःसचगाणपः सर्वविज्ञानवेत्ताचयएनंवेत्तिनन्दनः योगसंधार
णंसम्यक्ध्यानमस्यानसंशयः महापदिमहापापेमहाग्रहनिवारणे महाभ
येमहोत्पातेमहाशोकेमहाशये महामोहेमहासौख्येमहादारिद्र्यसंकटे
महारण्येमहाम्लेच्छेमहाज्ञानेमहागणे हृदाध्यानेहृदावासेदुर्भिक्षेदुर्नि
मित्तके समस्तक्लेशसंघातान्स्मरणादेवनाशयेत् अस्यज्ञानेज्ञानमेव
ध्यानमस्यात्मदर्शनं तस्मादस्मात्तमोमाराध्यंनास्तितेऽत्रनसंशयः फेत्कारी
येपि कैलासशिखरासीनंचंद्रखंडविभूषितं वदन्स्थैलसमासाद्यपृच्छति
स्मनगात्मजा कथमीशानसर्वज्ञभवतस्तेनयोधनाः कांविद्यांप्राप्यकव
घोभारतादीन्प्रचक्रिरे श्रुत्वानगात्मजावाक्यंरहस्यंपरमेश्वरः प्राहप्रि
यांपरिष्वज्यसाश्रुसाश्रुतिप्रजयन् शृणुसाध्विमहाविद्यामज्ञानेधनदाहि
नी यामवाप्यमहात्मानोधर्मकामार्थमुक्तिषु नासाध्यंमेनिरेकिंचित्कव
यःश्रुद्रबुधयः वादेसदसिद्यावाचःस्तंभनीप्रतिवादिनः विद्याहानिकरीच

ना·
९२
सांविड्भांवलिदानतः ह्रामायया सरस्यानामष्टद्रुमपि जल्पयेत् वादिनो वाच्य
गतौ चन स्तंभी वशमानयेत् जिह्वायां मम नादेवमष्टकोपि सकविर्भवेत् अथवा
स्तनाम निशास्वे विजयी वाक्येन रति भावनावशसंपन्नो भवेद्योगी महाक
विः जडोपि यदि स्मरस्यान्ज्ञावनावशतत्परः लभते श्रीमतो वाणीमेव स्फल
93 लजाघ्यतः स्वविमल नरवंदनपाणिपादो मुदितमनाः परहर्षणेषु मौनी
हरिहरकमलोद्भवाद्भिभक्तो भवति च साधुः सरस्वतीनिवासः कृतस्तुकृतनम
स्तस्यैकजन्मप्रभावे भवति यदि मनुष्यो गुर्वधीनश्च साधुः कथमपि मनुमे
नं प्राप्य शिष्याय कस्मै निजकुलतिलकाय स्वपुत्राय दद्यात् मन्त्रविस्पष्टदा
नयोग्ये ष्ठाय हितकारिणी पुत्राय किमुतान्यस्मै विगोप्याय स्वपोहर्षं मधुना
त्रिदिनादर्वाक् जिह्वायां विसमेदरं विनापाठेन मर्त्यो सिद्धिं स्वापि जायते उ
रुचरणसरोजे सर्वदा भक्तिभावात् सरित विधेया वश्य सर्वात्मनास्मात् अनु
दिनमनुमेनं मानवे न्मानवो सौ भवति जगति वादी देहे न सिद्धांतहन्ता सर्वयोगे ९२

यथेदंनैमंत्रंसङ्गृह्णेत्वच तेनवीर्यवतीविद्यानिर्वीजास्यात्प्रकाशनात् उमादृको
ब्रह्मराज्ञोगौरीयात्मंत्रदः पिता तस्मान्मंत्रमहाराजात्पितरस्यधिकंगुरुः नकदा
पिभवतिमूर्खोमंत्रमेनंवेत्तियोमनुष्यः चिरंगतिभवतिख्यातोनाविधायपूजा
ममधमेतस्य यस्मिन्दिनेमन्त्रमेनंलभतेतत्रलाभःस्यात्प्रियंतत् भवतिहि
प्रत्ययवेद्यनिसमर्पितमंत्रकर्मणोदृष्टेनः नचपापरतेदीयताज्ञाभक्तायकदा
चन गुरुभक्तायदांतायदद्यात्देवात्मयोगिने यद्यदृष्टस्वशालाभोमंत्रस्यास्यभवे दा
त्मे स्वगोचयेपोहत्वैनेतदनुगोत्रेनेयत्वमर्थीः विद्याब्राह्मणमितसाहसावयित्वेन
साधमा अस्त्यकायस्मादद्यादास्यानार्थेषुसप्तमे यमैवनेमंत्रद्यात्प्रियतेत्र
ह्मवादिनं तेभ्येमंत्रोऽहिहिसिद्धियतिष्यापायश्रमादिने अनास्यानाहितीयवनाकिं
चिद्विघ्नकारणं द्विषप्रसादजगंतासदानीलसरस्वती नीलसारस्वतेमंत्रकाव
ताविघ्नकारिणी विशेषतः कलियुगेमंत्रसादाज्ञविषाति अल्पत्वमपिविद्वा
संमानयिष्यतिवाक्यनः इहस्मतिवदाचार्यपश्पमंत्रस्तवमंम मत्रसज्ञानमारे

ता॰ ९४

95

एवमनुभावदृश्यं भवेत् तात्कालिनीचक्रविनापरैरनभिभाव्यता सिद्धमंत्रोप्यदा मंत्री
वालिशस्यापि मर्त्यति करंदयात्तत्क्षणादेव सोपि झोकानकरोतिहि विद्यावेदम
वाप्नोति कीर्तिमायुः सुभान्बहून् निवासः श्रीसरस्वत्योर्यत्र सारस्वतो मनुः
इति तारारहस्यवृत्तौ माहात्म्यनाम एकादशः पटलः ॥ अथ भावनिर्णयः
अथ भावनावशमापन्नो भवेद्योगी त्यादिर्यत्नश्रुतं तत्स्थिरं च कथ्यते यदुक्तं भा
वचूडामणौ भैरव उवाच समयाचारसंकेतं भावसंकेतमेव च सूचितं तन्म
हादेवि कथयस्वानुकंपया सर्वतंत्रेषु विद्यासु भावसंकेतमेव च तथापि श
क्तिमंत्रेषु विशेषात्सर्वसिद्धिदे श्रीदेव्युवाच भावस्त्रिविधो देवि दिव्यवी
रपशुक्रमात् गुरवश्च तथैवाद्यास्तथैव मंत्रदेवताः आद्यभावान्महादेव श्रे
यान्सर्वसमृद्धिदः द्वितीयो मध्यमश्चैव तृतीयः सर्वनिंदितः बहुजापात्तथा
होमात्कायक्लेशादिविस्तरैः न भावेन विना देवतंत्रमंत्राः फलप्रदाः किं वीरसा
धनैर्लब्धैः किं वा हृष्टजलाञ्जलैः किं पीठशजनेनैव किं कन्याभोजनादिभिः ९४

स्वयोषित्सीतिदानेन किं परेषां तथैव च किं जितेंद्रियभावेन किं कल्याचारकर्मणा
यदि भावविशुद्धात्मा नस्यात्कुलपरायणः भावेन लभते मुक्तिं भावेन कुलव
र्धनं भावेन गोत्रवृद्धिः स्याद्भावेन गोत्रशोधनं किं न्यासविस्तरेणैव किं ध्यानेन सु
द्धि विस्तरैः किं तथा पूजनेनैव यदि भावो न जायते केन वा श्रमते विद्या न च के
न श्रम्यते फलाभावाश्च देवेश भावाभावान्न जायते एतद्रहस्यं कथितं श
कितेयतमानसः त्रिलोकमत्सरी सर्वसर्वतेजसमागमः नावीक्षितनिर्जने देव
कथं तत्कथयामि ते श्रीभैरव उवाच त्वत्प्रसादान्महादेवि विद्या स्वप्नविरोधि
नी सर्वमायाप्रपंचानां दीक्षादद्यां महेश्वरी विद्या ते देवि सर्वेषां भक्तानां स्वापका
रणं करोमि कथय त्वं मां यदि पुत्रत्वमागतः श्रीदेव्युवाच प्रथमं दिव्यभाव
स्तु कथ्यते श्रृणु सादरं यद्ब्रह्मणा देवतानां च तत्तेजः श्रृणु शंकरं तेजोमयं जगत्स
र्वं विभाव्य मूर्तिकल्पना तत्तन्मूर्तिमयैर्मंत्रैः स्वेन स्वेनैव वाहनः आत्मानं तन्म
यं कृत्वा सर्वभावास्तथैव च तत्सर्वं योषितिनिध्यात्वा चिंतयेद्यतमानसः प्रशेषकल

ता॰ संपन्ना नानाजातिसमुद्भवा नानादेशोद्भवा वापि गुणलावण्यसंयुता द्वितीयवत्स
९५ राद्दूर्ध्वं यावत्स्याद्दशमाब्दकं तावत्कुमारी विज्ञेया यंत्रमंत्रफलप्रदा कुमारीपूज
नात्सैव कुमारीभोजनादथ एकद्विव्यादिवीजानां फलदा नात्र संशयः ताम्बू
लं फलं वापि प्रचुलेपादिकं तथा बालाप्रियं च नैवेद्यं दत्वा तत्रावशस्थितः द
95 त्वापितत्केनात्मानं बालभाव विचेष्टितः ताभिः प्रियकथालापः क्रीडा कौतूह
लादिकं यथाकथंचित्प्रियकृत्कृत्वा सिद्धीश्वरो भवेत् तस्मात्षोडशपर्यंत
युवतीति प्रचक्षते तत्र भाव प्रकाशश्च तत्स्वभावः परो मतः रहितं वा प्रय
त्नेन श्रद्धया तासां ततो भवेत् न विष्णुर्न हरिः शंभुर्न देवी नापि षोडशी न च म
स्त्रजया वापि नान्या सापि च भावना तत्समस्तं जयत्येव प्रभवंति हि देवताः शा
स्त्रेण शास्त्रयोगेन नागदंष्ट्रिविषेण च रोगेणातिज्वरेणैव महाव्याधिवशाद्वापि
म्रियते तेन पापेन समस्तं भवति निश्चितं भैरव उवाच चतुर्थी प्रमिणां देवि मो
तरं त्वं सदा कथं कुलभावविरोधित्वात्संशयो मम महत्तरः देव्युवाच मोहद्वार ९५

स्तुवकाकथयद्यपि कुलभैरव केवलं कुलयोगेन प्रसीदामि न संशयः चतुर्थाश्र
मिणं देवश्चाव श्रुताश्रमो महान् तथाहं कुलयोगेन प्रसन्ना मोहदायिनी य
दि न स्यात्तदा वत्स मरणं तत् कथयामि ते ज्ञानभावे स कृत्स्ने संसाप्य च तदा
त्वया तदा योगी विमुक्तः स्यात्तं सं स्मन्ये कुलान्तरे कुण्डली शक्ति विवेश यदा
योगं समभ्यसेत् निर्द्वन्द्वो निरहंकारः पञ्चनाडीगणो ध्वनी स्वद्वासनस
मासीनः खगसंयमनेरतः मेरुदण्डवहिःपार्श्वे चन्द्रसूर्यात्मिके शिवे मध्ये सु
षुम्नाणां दिष्टा तन्मध्ये चित्ररूपिणी तथैव तत्स्थितं पद्मं मूलादि ब्रह्मपर्यंतं के
कालिकाकाररूपेण उदकिन्याद्युपलक्षितं मूलद्वारं समासाद्य स्थिता नाग
स्वरूपिणी वायुनाभिघातेन तत्र हृत्कविद्रावयेत्ततः उद्धा सा त्कुलकामस्पशि
खा चा निसम्मुज्वला प्रतिचक्रं प्रबुध्यासौ जीवात्मानं तथा परे नियोजयति
तद्योगात् स्वतंत्रस्ते चिरं व्योमग्रासी भ्रमानैः गतो चन्द्रदिवाकरो अथ
वज्रमहापद्मकोटिकां समभ्रमाया वायुना नासिकामध्यगतां चिन्मात्रं त

ला॰ ९९ घ्या ऊर्ध्वं भित्वा तल्लिंगं वैरंध्रं तत्र सकलं ततः मद्विवोऽस्मन्नाकं दाकारि ।
णीमेव त्वदायिनी जीवेनाकृष्टं संबद्धा स्थिता परमसन्निधौ यतद्दं देवि ज्ञाना
ति भित्वा याति परं पदं अहट्यांतर्जीवो सौ बहिर्याति दिने दिने दित्ते शांगु
लिमानेन तदर्धं चोपवासतः द्विगुणं रतिकाले स्यात्त्रिगुणं भोजनादिहि:
अतऊर्ध्वं वहेद्देवि त्रिगुणं यदि देवतः नूनं वात्तदधः प्राणधारी रेभाविमुंचति
96 शरीरं समंतान्नीत्वान्नूनं वा वृद्धकेश्वरः कुंभयित्वाथवा पुं कुंडलीमुखे
वर्त्मनि योजयित्वा नेताजीवं नीत्वा नादावसायिनि गमागमं कारयित्वा सि
द्धो भवति नापरः पीयते स्रायते यश्च तत्सर्वं कुंडलीमुखे कृत्वा सिद्धिमवा
प्नोति न च वंधेन वध्यते भिक्षाकार्या न च स्नानार्थं कुंडलिन्याः कृते पुनः हे
यान्ते देहिमे भित्वा कुंडली तर्पयाम्यहं अवधूताश्रमे स्थित्वा भैरवानंदतत्परः
भैरवोहं न कामोऽस्मि न देवो मत्परः क्वचित् तत्र पंचजनं सर्वं यदि जातं नवा
मया शिवोहं भैरवानंद मन्त्रोहं कुलनायकः रक्तचंदनदिग्योगो रक्तको ९९

पीनतनस्तरः रक्तमाल्यांबरधरोहेतुकः सदाभवेत् एवंभिन्नांबुजन्मभिन्नभैर
वाचारतनस्तरः हीयतेनचपापेनवध्यतेनचजंतुना यत्रदेशेत्वयंयातिसदे
शःक्षितिनायकः अत्रनिंदापरायेत्वनश्यंतिततक्षणात्[illegible]ः तस्माद्यत्ना
त्पूजितव्योनतिरस्कार्यःकदाचिद्धि यत्रस्यावर्ततेयस्यतत्कार्यंप्रियमप्रियं न
दर्शयेद्देवदेवेशि दिनचर्याचारविस्तरं पूजयतिमहादेवी कुलांगहाक्षिमात्रकः
पुष्पंगंधंचतांबूलंनैवेद्यंयत्रयत्रदेवेन् मनसातत्समस्तस्यवाहनः कुलवा
सिना आत्मनिततःसमायोज्य देवीरूपकुलेश्वरः नमस्कारानपिंकुर्यात् आसनानि
स्नानवस्त्रादिकं पूर्णोहं भैरवश्चाहं नित्यानंदोहमव्ययः निरंजनस्वरूपो
हं निराकारस्त्वहंप्रभुः सर्वशास्त्रार्थयुक्तोहं सर्वमंत्रार्थपारगः नास्मात्प
रतरोदेवोनजातोनभविष्यति आनंदरूपवानहं[illegible]ः सर्वेषांप्रियकारकः
युक्त्तंगंधमत्स्यादिमांसंद्विजैर्बलिप्रियैः नानाहारादिसंयुक्तंमांसादि
भोजनंचचरेत् सुगंधामलतैलाद्यैर्नानागरागविस्तरैः स्नानंकार्यंवाति

ता॰ शुद्धं सूक्ष्मं वाससाभिधारयेत् सुगंधिपुष्पमालाभिः स्वर्णालंकारभूषितैः स्नि
९० गंधसमधरं देहकामरूपं मनोहरं कृतार्थमंगलं देहं सर्वभाषणतत्परं ना
म्नामधुमतीतत्रजायतेनात्रसंशयः मधुमत्याः फलं देवि कथयामि शृणुष्व
मे सुधाधारधरावाणी वक्त्रात्तस्य प्रजायते सर्वज्ञः सर्वशास्त्राणामधिपः कु
97 लनायकः चंद्रसूर्यावपिस्तंभ्याभुवनत्रिवकुलं सर्वं देवकन्याप्सरोभिस्तु
दिव्यांगैः पर्वचारणैः देवकन्याहस्तगतैरथमाहूय साधकः आयाति सा
धकाकांक्षी हृदयात्परमेश्वरी यत्र कामेश्वरो देवस्त्रितावशमण्पायतः तत्रैव
यांति सततं देवकन्याः सहस्रशः इंद्रियाणां पाशुरी गत्वा वसंति साधकैः सम
न्तेनापगतपापात्मा भुक्त्वा तं बहुधा सुखं चिरकालं भुवि स्थित्वा चांते मुक्ति
मवाप्नुयात् ब्रह्मांडभांडसंभेदान्ते न जीवति सिद्धियुक् एतत्ते कथितो देवि दि
व्यभावः सुखावहः न देयो यस्य कस्यापि पशुगोप्यः प्रयत्नतः वीरभावो
महादेव कथ्यते शृणु भैरव न च मारीभयं तत्र न च राजभयं तथा सुमंगलं ९०

सदानन्दधनपुत्रविवर्धनं लक्ष्मीस्तत्र महादेव गृहस्थिरा सर्वदा भवेत् योगिनी
भिर्न लभ्यं तत्र च पापं न बध्यते यत्र तत्र कुजे वारे श्मशाने गमने कृते यज्ञा
फलं भवेत्तत्र तस्मिन् वासरे संमिते चतुर्दश्यां गतेन तत्र पदं यज्ञाफलं लभेत् ना
गतेनार्चनस्थाने पशुरेव न संशयः नास्मात्स्मादधिको देव इति चिन्तापरा
यणः साधके लोभमापन्ने मम लोभः प्रजायते तस्माद्यत्नाद्देशगन्धुको
भवेद्वीरवरः सुधीः भोगेन मोक्षमाप्नोति भोगेन कुलसाधनं यद्यद्वदति
निद्राति यत्करोति यदर्चति तत्सर्वं कुलरूपं तं ध्यात्वा च विहरेत्सुधीः ए
काकी निर्जने देशे श्मशाने पर्वते वने शून्यगेहे नदीतीरे निःसंगो विहरेत्स्व
दा वीराणां जपकालस्तु सर्वकाले प्रशस्यते सर्वदेशं सर्वपीठं कर्तव्यं ना
त्र संशयः यदि विघ्नो भवेत्क्लेशः कुलद्रव्यपरायणः तत्र ज्ञानविधानेन कर्त
व्यं कुलतोषणं अपराधध्यानगर्भेत्तु कुलस्थानमनोहरं सर्वदेवमयं तत्तम
हाकामफलात्मकं त्वया विज्ञप्तितो देवः स्वयमस्मि सदाशिवः तन्मध्ये ल

ना॰ ९८

98

धूमावत्याश्च गुग्गुलं श्वेतचंदनं रक्तचंदनमागं वा दत्वानन्तशिवात्मकं योजयेच्छि
वशक्त्योरास्ये कं संभावयन्धिया तर्पणं विधिवत्कृत्वा यन्त्रं संचिन्त्य परमेश्वरी
यन्त्रापराजितं गुग्गुलं जपा गुग्गुलं च भैरवि करवीरं रक्तपुष्पं लक्षहोमं गुग्गुलं च निष्ठ
ति नवदेवीं वेसत्रिंशंन यंत्रे सृजयेन्नरो दत्वा चैकं जपे गुग्गुलं पदं वत्सफल
लभेत ब्रह्महत्यादिकं पापं ब्रह्मणान्नश्यति निश्चितं अपराधास्तु माहात्म्य
वक्तुं न हि महेश्वर वीरसाधनकार्यं तु कर्तव्यं वीरसङ्कुलैः दिव्यैरपि च क
र्तव्यं पञ्चभिर्मेचपानैः वरं पानं महाकार्यानंतन यशोभिः निश्चितं यद्यत्र
तत्पराधोक्तं संकेतमंत्रसाधनं पूजनं गुटिकादीनि कुर्याद्धीरो महाबलः
दिव्यवीरेन भेदोस्ति यदेवं न तु कथ्यते शान्तो विनीतो मधुरः कलालाव
ण्यसंयुतः दिव्यस्तु देववद्यो या वीरश्चोद्धतमानसः विभूतिभूषणैर्वापि
चंदनैर्वापि लेपितः आकाशे गोपनो वापि अक्षावाभैरवेश्वरः रक्तचंदन
दिग्धांगो वै सत्त्वो वा पश्चैवस्तवः अप्रसन्नः केशजालः संस्तुतो वा कुलेश्वरः ९८

अवमानेच निंदायां हृष्टः पुष्टः सदा भवेत् देवनिंदापरो वापि तत्सूनादिप
रोपि वा ष्टगारतत्स्वद्दृहितः कुलालापमनोस्थितः निजभावसमायुक्तो
देववद्विहरेत्ततो सकलं नेपुरस्कृत्य कार्यो राज्ञोनवान्यथा वेदहीनो हि
जो देवयथा मंत्रेन सिद्धियः विष्णुभक्तिं विना देवि भक्तिर्न प्रभवेद्यथा श
ब्दज्ञानं विना मुक्तिर्यथा हास्याय कल्पते गुरुं विना यथा तंत्रे नाधिकारः
कथंचन पतिहीना च यथा नारी सर्वकर्मविवर्जिता कुलं विना तथा देवी
वामनसाधकः नाधिकारीति कौलेया तस्मात्‌भावपरो भव अविनीतेङ्क
लेयस्य सकथं मम पूजकः तस्माद्यत्नात्तथा कार्यो यथास्याद्विनयान्वितः
भावाभावाकुलेशास्त्रे नाधिकारः कथंचन तेनाभावविष्णुदत्त साधकः
कौलिको भवेत् पशुभावं प्रवक्ष्यामि शृणु देवि समाहिता यथाविधि पशो
र्वियां शूद्रहीनाभावतत्परः प्रथमं सर्वसेवार्थं यत्नतः शुद्धिमाप्नुयात् नम
स्यभोजने कुलानाम्नियमनसा स्मरेत् न स्त्रियो द्रव्यलोभः स्यात्‌भोगमान

ला॰ संभवेन सिंधुतीरे पर्वते वा कानने चाप्यगालये बिल्वमूले विविक्ते तु पुण्यदे
९९ शे सुशोभने नम्रदृष्टिं तु कुर्यात् कौटिल्यं हृदि न स्पृशेत् देवतास्तु दृढभावेन
ध्यानध्यानसमाहितः त्रिसंध्यं देवपूजां च त्रिसंध्यं जपमाचरेत् रात्रौ मालां
यंत्रं च सुस्पृशेन्नैव कदाचन न मंत्रमुच्चरेद्धुन्कामिनीस्पात् सर्वकर्मसु पर्वका
ले स्त्रियं नैव गच्छेत् साधको नरः पुष्पगंधजलं चैव स्वयमानीय यत्नये
99 त् मैथुनं तत्कथालापं तद्गोष्ठीः परिवर्जयेत् ऋतुकालं विना गच्छेन्न च
स्वस्त्रियमादरात् पुराणश्रवणं श्रद्धा वेदवेदार्थतत्परः नराशौभोजयेद्धि
हानताम्बूलं परमेश्वरः गुरुणा यद्यदादिष्टं तत्सर्वं यत्नतश्चरेत् आपित
क्तसहमैचैववेरस्तु इख्येच भैरवि स्पृष्ट्वा त्रयं त्रिगात्रेण पंचगव्येन शुध्यति
रक्तवस्त्रं न शक्तिश्च या देवी भक्तिपरायणः विस्तृतेवोक्तकल्पान्नि न द्रष्टु
ष्टानमेव च कार्यवीरकथालापने कुर्याद्वीरनिंदने निमग्नाहं गवांग्रा
संशास्त्रावेदनमेव च तीर्थस्नाने पीठदेशागमने यमनन्तरः पशुसत्वहिवि ९९

योऽदेवि शर्वेण सह भैरवि अस्माधिकारः प्रजायां न गुरुत्वे कथंचन शर्वस्य
नाधिकारोऽस्ति शर्वो देवगणाग्रतो शर्वस्य सर्वकौलेयैर्वहिः कार्यः स्वदेशतः
शर्वदर्शनमात्रेण कुलदर्शनमात्रेण ब्रह्महत्यादिकं पापं परं तस्य न च
प्रभोः शर्वदर्शनमात्रेनुसंसर्गसंवदाम्यहं ममात्मा सोऽपि देवेशि विभ
दित्यपि तद्विभोः तथापि तत्र मे शंका जायते तत्परे पदे वीरं कुलपरित्या
ज्यं वीरं स्वकुलद्विसनं वीरं स्वकुलनिंदा सा स्याद्वीरं स्वकुलबंधनं वीरं स्वकुलनि
न्नवीरं स्वकुलकष्टनं कायेन मनसा वाचा वीरं स्वकुलपातनं तत्कुर्यात् पशु
संसर्गमन्मोगस्य कारणं कुलशास्त्रे द्वयपापकनिष्ठः कुलनायकः
स्वकुली महतीनिंदापरयोगकुलेश्वरः तस्मादपि च वर्ण्यापंपशुसंसर्गास्त्र
जायते सर्वत्र तत्रभावो हीनप्रकाशेणा कथंचन स्वभावश्च विभावश्चाप
शुद्धं धाम्रकीर्तितः स्वभावः पशुभावेन जन्मत्रयविभावनात् वीरस्या
वो भवेद्देव ततो देवः प्रजायते देवाश्च जायते वीरो वीरो देवः प्रजायते

ता॰ देवाच्च जायते वीरो वीराद्देवः प्रजायते देवे वीरे न संदेहः साम्यमित्यभिधीय
१०० ते भावस्तु मनसोऽथवा : शान्ते सहि कथं भवेत् तस्माच्छ्रावो न वक्रत्वादिस्वा
त्रैसमदाहृते यथेक्षुगुडमाधुर्यदर्शनेज्जायते प्रभो : तथा भावविभाव
स्तु मनसा परिभाव्यते एक एव महान्भावो नानानार्थं जपते प्रभुः उपाधिभे
दभावेन भावभेदन इष्यते अनेन दैव न संदेहः प्रभुः प्रकृतिरूपधृक्
रसरूपः स आत्मा स प्रभुः स परमो मतः श्रोतव्यः स च मन्तव्यो निदध्या
तव्य एव च साक्षात्कार्यश्च देवेश आगमैर्विविधैः प्रभुः श्रोतव्यः श्रुति
वाक्येभ्यो मन्तव्यो मननादिभिः सोपपत्तिभिरेवायं ध्यातव्यो गुरुदर्शितैः
तदा स एव धर्मात्मा प्रत्यक्षी भवति क्षणात् तस्मिन्देशे न देवेश प्रत्यक्षः
परमेश्वरः भावैर्बहुविधैर्देव भावस्तत्रापि लीयते भक्त्या नानाविधं प्राप्य सं
गविच्चैको यथा रसः उपाध्याद्यभावस्य योगेन नानात्वं लभते प्रभुः क्षणेन
जायते देव रसस्तस्मात्परो रसः तस्माद्भव्यस्तु तेनाहं ध्येयस्तस्मादपि रसोदयः १००

सएवकारणंतस्यतत्कार्यंसचलभ्यते दृश्यतेचमहादेवनकार्येणापिकार
णे नचैवायंसएवात्मानानाविग्रहयोनिषु जायतेजन्यतेज्ञातःकालभेदा
द्विभुज्यते सज्ञातःस्मरतोहृद्यःसद्यःशिवमहावीरोशुमान् सहस्रोशुमाद्रवंशु
सकेसाहानंदःसचएवच नानाध्यानसमायोगाज्ज्ञानानांतंभजतेप्रभुःएक
एवचसर्वात्माशिवरूपीसनातनः अव्यक्तेसर्वव्यक्तेस्यात्प्रकृत्याज्ञाय
तेऽखंडं तस्मात्प्रकृतियोगेनज्ञायतेनान्यथाक्वचित् विनाप्रकृतियोगेननच
यातिकदाचन नचमार्गैर्नप्रयोगैर्नज्ञानैर्नगुरुक्रमात् प्रकृत्याज्ञायतेह्याद्यः
प्रकृत्यालक्ष्यतेशुमान् प्रकृत्याधिष्ठितंसर्वंप्रकृत्यारहितंजगत् प्रकृत्या
भेदमाप्नोतिप्रकृत्याभेदमाप्नुयात् नचस्वप्रकृतिश्चैवनशुमान्परमेश्व
रः तयोःसमरसज्ञानंवस्तुतत्त्वंमहेश्वरः उभयोःसमवायस्तुवस्तुतत्त्वं
परंपदंज्ञानेनास्मिन्स्वयंप्रज्ञातःस्वस्वरूपंशुमानसौ निर्विकारःसर्वदेवःस्फु
तिस्मृत्यगोचरःशुमान् व्यक्तोभवतिदेवेशःस्वयमात्मास्वयंप्रभुः उपायाः

संनिबद्धधात्वान्वेषणमनानन्तं तथापिप्रकृतेर्योगानन्दिश्रेष्ठत्वतत्त्वभजेत् सो
ना॰ ९१ यात्रिकः कुलेसेतुर्यथानावं प्रगृह्य च नानादेशं समुत्तीर्य समुद्रं विशतेविरा
त् तमेतेनावमास्थाय चरणं यातिधियाप्रभोः विलम्बमन्यालभेद्गुरुलतदभावा
दपिप्रभोः वैजात्यनाम्निचेतत्रकथं तडितकारणं तस्मान्मयैषपराजातिस्त हि
कारणतोगता नकारणानतेवस्तुसाधनात् प्रकृतिकारणं स्त्रीभावः प्रकृति
र्नैयापुंभावः पुरुषोमतः तस्मिन्नेयविभागेन नत्रायता भैरवेश्वरः षट्प्रत्याय
यतायत्नश्चालोकषट्जकंतथा चत्वरादिनत किंचिदर्थिकेनापिकल्पके च
दत्वपुनरेतस्यभेदकारणमेवहि तथाहि तत्त्रिभावेनतत्वनैविजयतोगताः
सातात्कारणमेवतत्र्यतिभैरवेश्वरः दिव्यभावोवीरभावो यस्यचित्तेव्यव
स्थितः जीवन्मुक्तः सएवात्माभोगार्थमटतेमहीं देवीपुत्रः सएवात्माभैरवः
परिकल्पते भावत्रयाणांमध्ये तुद्वौभावौ नप्रतिष्ठितौ नवमंत्वामहादेवकु
लासारकुलोत्तमो ॥ इतिनागारहस्यहेमोत्तरद्वादशः पटलः ॥ ॥ ९१

अथ नित्यस्नानानुष्ठानविधिर्लिख्यते अथ ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय गुरुं स्वापविलोक
नं शिरसि सहस्रदलकर्णिकावस्थितं श्वेतवर्णं द्विभुजं वराभयकरं श्वेतमा
ल्यानुलेपनं स्वप्रकाशस्वरूपं स्ववामस्थितया शक्त्या स्वप्रकाशरूपया सहितं भा
वयन् मानसैरुपचारैर्विभाव्य अपि यथाशक्ति जप्त्वा पेंअखण्डमण्डलाकारं व्याप्तं
येन चराचरं तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः इति स्तुत्वा नमस्कृत्य
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं तरुणदिवाकरकोटिपाटलं मूलविद्यां विभाव्य तथा
श्वेतां रक्तां कृपासममभिह्वारेण विद्रुक्तत्सुधारया स्नातं यथाशक्ति मूल धा
मन्त्रं जप्त्वा उत्थाय आवश्यकं विधाय स्नानार्थं नद्यादिकं गत्वा देव्याः पूजार्थं
स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य यथानुष्ठानं स्नात्वा मन्त्रस्नानमाचरेत् य
था मूलविद्याजपान्ते त्रिर्निमज्ज्य उत्थाय मूलविद्यया त्रिवारं मन्त्रेणोदके
न कलशमुद्रया अञ्जलिना आत्मानं त्रिवारमभिषिच्य मूलविद्यया त्रिराचम्य
देवर्षिपितृतर्पणं विधाय मूलविद्यान्ते श्रीमदुग्रतारां एकजटां नीलसर

ता०
स्वंतीवातर्पयामीति पंचविंशतिवारान्विधायासंतर्प्यजलादुत्थाय धौतवाससी प
१०२ रिधाय मूलेनत्रिराचम्याघमर्षणंविधाय तद्यथा लवरहयान्तर्वर्णानविंद
स्था स्थानुयोजयेत् त्रिपाणिकरांगुल्यतस्समंतः समंत्रवित् वामानामिकांगु
ष्ठयोगेनघ्राणंरुद्ध्वा किरसितिविथा शिरंस्त्रोतिर्मयंवामनाड्यापूर्यचिंतांगकेम
नमोमयंदग्धंशिरस्थितिविद्धिपेदस्त्रमंत्रेणकर्मेतदघमर्षणं हुः अस्त्राय
102
फट् मूलेनात्मतत्त्वंशोधयामिस्वाहा मूलेनविद्यातत्त्वंशोधयामिस्वाहा
मूलेनशिवतत्त्वंशोधयामिस्वाहा आचम्यमूलेनदक्षिणहस्तेनजलगं
डूषंनीत्वामूलेनवामहस्तेनाच्छाद्यत्रिरभिमंत्र्यादित्यमुद्रयात्रिः सर्वांगम
भिषिच्य जलेनात्मानंसंवेष्ट्याग्निप्राकारंविभाव्य क्रांक्रींसः क्षलमातीं
उभैरवायप्रकाशशक्तिसहितायस्फुरणानंदयोगकरणसहितायइदमर्घ्यं
नमः इतित्रियार्घ्यंसूर्याभिमुखंदत्वा सूर्यमंडलेवागीश्वरींसंतर्प्यमूलम
स्वार्थउद्यदादित्यमंडलंवर्तिन्येनित्यचैतन्योदितायैश्रीमदेकजटायैस्वाहा १०२

तिताम्रपात्रे चंदनार्ककुसुमश्वेतापराजितापुष्पाणि निक्षिप्यार्घ्यं दद्यात् त
न्मंडले देवीं विभाव्य ॐ भगवत्यै कुब्जे विद्महे विकटदंष्ट्रे धीमहि तन्न
स्तारे प्रचोदयात् इति दशधा गायत्रीं संजप्य मूलं यथाशक्ति जप्त्वा संहार
मुद्रया स्वहृदि समानीय ॐमिति वचनो यागस्थानमागत्योपविश्य ॐ
वज्रोदके हूं फट् स्वाहा इति जलाभिमंत्रेण जलमभिषिच्य तज्जले सर्वस
पर्यार्थं निधाय तस्मात् किंचिदन्यजले निक्षिप्य तेनैव वारिणा ॐ ह्रीं स्वाहा
इति मंत्रेण पादौ प्रक्षाल्य जलकुशान् सुवर्णरजतमृद्दिकाद्यपात्रेण यथा
संख्येन हस्ते दत्वा ॐ ह्रीं विशुद्धधर्मिणो सर्वसर्वपापान्विशमयाशेष
विकल्पमपनय हूं फट् स्वाहा इति यथाविध्याचम्य तत्र पीठं चिंतयेत्
तद्यथा श्मशाने तत्र संचिंत्य तत्र कल्पद्रुमं स्मरेत् तन्मूले मणिपीठं च
नानामणिविभूषितं नानालंकारभूषाढ्यं मुनिदेवैश्च भूषितं शिवाभि
र्बहुमांसास्थिमोदमानभवत्ततः चतुर्दिक्षु शवामुंडं चिंतागारास्थिभूषि

ता० तन्मध्ये भावयेद्देवीं यथोक्तध्यानयोगतः इति ध्यात्वा ॐ मणिधरि वज्रिणि
१०३ सर्ववशंकरि निं स्वाहा इति शिखाबंधनं ॐ रक्ष २ हूं फट् स्वाहा इति जल
सेकाद्भूमिं शोधयेत् ततो मंत्रमुच्चरन् लेन मंडपं संप्रोक्ष्य चक्रद्वारे गणेशं
वटुकं देवेशं योगिनीं चैव पूजयेत् ॐ सर्वविघ्नानुत्सारय २ हूं फट् स्वा
हा इति रक्तचंदनगंधपुष्पाभ्यां नमः समभ्यर्च्य स्वस्तिकादिक्रमेण तामुपवि
शेत् तत्रानेन मंत्रेण भूमौ मंडलं विरच्य तत्रासनमास्थाय तत्रोपविशे
त् इति केचित् ॐ मणिधरि वज्रिणि महाप्रतिसरे रक्ष २ मां हूं फट् स्वाहा इ
ति वस्त्रान्तिके रक्षां ग्रंथिं बध्नीयात् ॐ आः हूं फट् स्वाहा इति व्यापकतया
कायवाक्चित्तशोधनं ॐ पुष्पे केतुराजार्हते सर्वगताय सम्यक्करताय
ॐ पुष्पे पुष्पे महापुष्पे पुष्पभूषिते पुष्पचयावकीर्णे हूं फट् स्वाहा इति पु
ष्पादिमंत्रमयं कृत्वा सुवर्णादिपीठे रक्तचंदनगोरोचनादिकैः क्रमवज्रपु
ष्पायन्तु लिखेन ॐ आः सुरेखे वज्ररेखे हूं फट् स्वाहा इति मंत्रेण विलिखेत् १०३

103

यथा त्रिकोणं तद्गतमष्टदलपद्मं चतुरस्रं चतुर्द्वारात्मकं तस्य त्रिकोणाग्रमा
ग्नेयाम्येव भूमौ रेखमस्त्राय पश्चिमे चास्त्रान्तं त्रिकोणमध्ये हूं चैव ममुद्गतक बिन्दु
पोरिस्थं ऊर्ध्वं विन्द्वादि साध्यसहितं लिखेत् एतद्यंत्रोपरि तारकं चंदनगंधमाल्यादि
पीठेऽर्चयेद्यथा मध्ये उपरि उपरिभावेन ॐ श्मशानाय नमः ॐ कल्पवृक्षा
य नमः तन्मूले मणिपीठाय नमः नानामणिभ्यो नानालंकारेभ्यो मुनि
भ्यो देवेभ्यो नमः वक्रमांसास्थिमोदमानशिवेभ्यो चतुर्दिक्षु शवमुण्डचितानगा
रास्थिभ्यो नमः ततोऽष्टदले दक्ष्यादिक्रमेण लक्ष्म्यै सरस्वत्यै रत्यै प्रीत्यै कीर्त्यै
शान्त्यै तुष्ट्यै पुष्ट्यै प्रणवादि नमोन्ताः सर्वे ह्सौः महाप्रेतासनाय नमः इत्यभ्य
र्च्य तदुपरि मूलमूर्तिं संकल्प्य भूतशुद्धिं कुर्यात् यथा प्राणायामक्रमेण कोका
रे रक्तवर्णे नाभौ ध्यातेनाग्निना स्वदेहं दग्धं विचिंत्य श्रीमतिबीजं पीतव
र्णं हृदि विचिंत्य उत्थितेन वायुना भस्मोत्सारयेत् ततो हूंकारं श्वेतवर्णं शिर
सि विचिंत्य उत्थितामृतेनाप्लावना तदस्थिश्मशानरूपं प्लावितं कृत्वा समस्तशरीरं

तदुपरि हुंकारात्समुत्पन्नां पद्मं विचिंत्य तदुपरि तीक्ष्णसन्निभं हुंकारं ध्यात्वा २

ता॰ द्रूपविश्वं ज्ञापयेत् ततस्तात्मानमपगतकायमपगतकार्यं तारिणीं ध्यायेत् यथा
१०४ तस्मिन् श्मशानरूपे विश्वव्यापके अमरतातु वारिणि अः कारं रक्तवर्णं ध्यात्वा
ह्रींकारबीजभूषितां कर्तृकां ध्यायेत् कर्तृपरिगतं ध्यायेत् आत्मानं तत्स्वरूपिणीम
यं प्रत्यालीढपदां घोरां मुण्डमालाविभूषितां चतुर्भुजां ललज्जिह्वां महाभीमां
वरप्रदां खड्गकर्तृसमायुक्तासव्येतरभुजद्वयां कपालोत्पलसंयुक्तासव्यपाणि
104 युगान्वितां पिंगोग्रैकजटां ध्यायेन्मूलवक्त्रोभूषितां एवंभूतस्तद्धिकर्यान्
अर्घस्थापनमाचरेत् त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलं कृत्वा तत्र साधारणकपाला
दिपात्रं निधाय तत्र मूलविद्यया विमलजलपूर्यां बिल्वपत्ररक्तचन्दनवस्त्रपुष्पा
क्षतानि निक्षिप्य पूर्ववत् संस्थाप्य सप्तम्याद्यैशान्तस्वागुणमध्ये दिक्चतुष्कद्या
दिषडंगानि विन्यस्य तत्र दशधा मूलविद्यां जप्त्वा तेजोमयेन जपेन जलेन सर्वं
विद्यामयं रूपीदित्यं विधाय सामान्यविशेषार्घद्वयस्थापनं प्राणायामं कुर्यात्
यथा वामनासापुटेन मूलविद्यया चतुर्धा जप्त्वा वायुमापूर्य तस्मादेव षोडशधा १०४

वारं जपेन्मध्यनाड्यां कुंभयित्वा तत्संख्यं वारं हयजपेन दक्षिणनासापुटेन रेचयेत्
एवं क्रमेण यथाशक्ति प्राणायामं कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि अक्षोभ्यऋ
षये नमः मुखे बृहतीछंदसे नमः हृदि श्रीमदेकजटायै नमः मूलाधारे हूं बी
जाय नमः पादयोः फट्शक्तये नमः शेषाद्वराण्युच्चार्य सर्वांगे कीलकाय नमः
पुनः स्वयैव ममाङ्गनकवित्वपांडित्यसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति विन्यस्य करांगन्या
सौ कुर्यात् ह्रां श्रीमदेकजटायै अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तारिण्यै तर्जनीभ्यां नमः
ह्रूं वज्रोदके मध्यमाभ्यां नमः ह्रैं उग्रतारायै अनामिकाभ्यां नमः ह्रौं महापरिस
रे कनिष्ठाभ्यां नमः ह्रः पिंगोग्रैकजटायै ~~अनामिकाभ्यां न~~ नमः करतलकरपृष्ठा
भ्यां नमः ॐ एवं हृदयादि अंगेषु तर्जनीमध्यमाभ्यां मूर्धोर्ध्वतालत्रयच्छोटिका
भिर्दशदिग्बंधनं कुर्यात् एवं षडंगविन्यस्य अंजलिं विरच्यात्मभेदेन ध्या
येत् प्रत्यालीढपदार्पितांघ्रिशवहृद्घोराट्टहासा परा खड्गेन्दीवरकर्त्रिकर्परभुजा
हुंकारबीजोद्भवा खर्वा नीलविशालपिंगलजटाजूटैकनागैर्युता जाड्यं न्यस्य कपा

लिकेत्रिजगतांहंसस्वरूपतामात्मनःस्वयं अथकरकलितदूर्वाक्षतरक्तचंदनवज्रपुष्पादिमि
लितदिनकरकिरणारुणाञ्जलिमांजलौमातृकायंत्रंध्यात्वा हृदयान्मूलमंत्रेणतेजो
मयंसुषुम्णावर्त्मनाचैतन्यरूपेणषट्चक्रभेदक्रमेणसहस्रदलकर्णिकान्तर्गतपरम
शंभुप्रापयित्वाधियासमभिहारेणतदमृतंबुधौविश्राम्यामृतलोलीभूतमात्मान
दमयीतोप्रवहन्नासापुटादानीयकल्पितमूर्तौसमवाहयेत् देवेशिभक्तसुलभे

परिवारसमन्विते यावत्त्वांपूजयिष्यामितावत्त्वंसुस्थिराभव श्रीमदमुकेइहावह
इहावहइत्यंजलिमुद्रापनेदर्शयेत् श्रीमदमुकेइहतिष्ठसेवाथोमूर्त्तिंसहत्रियेह्दि
२ इत्यर्धोगुह्यमुद्राभिर्भांइहसन्निधिंकुरुष्व २ सेवांगृह्णगर्भिणीमुद्राभिर्भांतरात्मव
हेवांगेषडंगंविन्यस्य आंह्रींक्रोंस्वाहा सर्वेंद्रियाणिवाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रघ्राणप्रा
णाइहागत्यसुखंचिरंतिष्ठंतुस्वाहा इतिप्राणप्रतिष्ठांकृत्वा ॐश्रीमदेकजटेवज्र
पुष्पंप्रतीच्छहूंफट्स्वाहा इत्यनेनपंचोपचारैरर्चयेत् ततोयोनिमुद्रांप्रदर्श्य
आत्मपार्श्वमर्चयेत् आंह्रींक्रोंएकजटायैहृदयायनमः ऐशान्यांह्रींतारिण्यै

शिरसि स्वाहा नेत्रत्रयं ह्रूं वज्रोदके शिखायै वषट् वायव्यां ह्रैं उग्रजटे कवचाय हुं
कर्णिकायां ह्रौं महापरिसरे नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु ह्रः पिंगोग्रकजटे अस्त्रा
य फट् अथ देव्या मौलौ ॐ स्वदोभ्यव वज्रपुष्पं ह्रूं फट् स्वाहा इति संपूज्य देव्यां दिशा
पर्ण्येन गुरुपंक्तिमर्चयेत ऊर्ध्वकेशानंदनाथ वज्रपुष्पं प्रतीच्छ ह्रूं फट् स्वाहा
ॐ व्योमकेशानंदनाथ वज्रपुष्पं प्रतीच्छ ह्रूं फट् स्वाहा ॐ वृषभध्वजानंदनाथ·
एते दिव्यौघाः ॐ वसिष्ठानंदनाथ· ॐ कूर्मानंदनाथ· मीनानंदनाथ·महे
श्वरानंदनाथ· ॐ हरिनाथानंद वज्रपुष्पं प्रतीच्छ ह्रूं फट् स्वाहा ताः सर्वे एते सि
द्धौघाः ॐ नावल्पवा· ॐ भानुमत्यवा· ॐ विद्यावा· ॐ महेश्वर्य्यवा ·ॐ स्वबोनं
दनाथ ॐ परानंदनाथ ॐ पारिजातानंद · ॐ लम्बरानंद· विरूपाक्षानंदनाथ· ॐ
नाथ भैरवानंद ·वज्रपुष्पं प्रतीच्छ ह्रूं फट् स्वाहा ताः सर्वे एते मानवौघाः एते दशोक्ता नाथ०
अदोभ्यमंत्रं देवी मौलौ शजयेदिति ततो वामावर्तेन सर्वदिग्दले ॐ वैरोचनव
ज्रपुष्पं प्रतीच्छ ह्रूं फट् स्वाहा ॐ शंखपांडुर· ॐ पद्मांतक· ॐ असितांग· ॐ पांडुर·

ता॰ ॐ तारः ॐ सरितांग ततो वामावर्तेनाग्न्यादिदले ॐ नामक ॐ मामक ततो वामाव
१०६ र्तेन शर्वादिद्वारचतुष्टये ॐ पद्मांतक ॐ नरकांतक वज्रद्वयेषु प्रतीच्छ हूं फट् स्वाहा
नाः सर्वे इत्येताद्दशांगुल्यादिभिरभ्यर्च्य स्ववामे त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमंडलं कृत्वा
पुष्पैः समभ्यर्च्य तत्र विहितबलिं द्रव्यं भावितमाधारेण निधाय तद्वामनासि
कांगुष्ठाभ्यां स्पृष्ट्वा ॐ क्रों एकजटे महायक्षाधिपतये ममोपनीतं बलिं गृह्ण २
106 गृह्णापय २ मम सर्वशान्तिं कुरु २ परविद्यामाकर्षय फट् २ सिद्धिं क्रों फट् स्वाहा
इति पठित्वा बलिं दद्यात् रहस्यमालया नियमेनोपांशुना मानसेन वा महत्तेन
श्रान्तेन तद्दिने जप्त्वा द्वाविंशत्याम्रं तेन जपेत् तत्र जपरहस्यं यथा मूलाधारस्वा
धिष्ठानमणिपूरके यथासंख्यं बीजत्रयव्यापकं ततः कोटिकटारबीजस्पर्शान्तु
स्यूतं विभाव्य आज्ञार्थं सर्वतेजो विंबं फट्कारं विधानतः तद्ध्यानार्चयेत् जपनिय
मस्तनं तेन विलंवितमेव एवं यथाशक्ति जप्त्वा अर्घोदकमादाय तेजोरूपं
गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्महेश्वरि

२०६

इतिदेव्यावामाधोहस्तेसमर्प्य तत्स्वीकृतंविभाव्यस्तुत्वाष्टांगपातंप्रणमेत स्व
निर्यथा घोररूपेमहारावेसर्वशत्रुभयंकरे भक्तेभ्योवरदेदेवित्राहिमांशरणा
गतं इत्यादिस्तुतिपाठंविधाय ततोमांमदीयपरदेवतायैदेव्याग्रेविलाप्यसं
हारमुद्रयापरतेजः स्वहृदिसमानीयप्राणायामषट्कंकृत्वापेशान्यांनिर्मा
ल्यवासिनीमभ्यर्च्यहविःशेषशिष्टैःसार्धंचिदग्रेकृत्वासिद्धसंकल्पोयथा
सुखंविहरेदितिनित्यसपर्या उरस्थ्यर्यायामपिएवमभ्यर्च्य लवंगमग्नादद्दशा
शेनासितेनाम्ललैर्विल्वपत्रेणावाचनरस्यंकुंडेयथाविधिकुंडसंस्कृत्याग्नौकृत्वा
कालागुरुद्रवोपेतैर्विमलैर्गंधवारिभिः तद्दशांशेनविमलवारिणायथो
पदेशंस्वमूर्धन्यभिषिच्य तद्दशांशेनब्राह्मणान्नमांसपंचवर्हीरखंडभोज्ये
र्यथाविधिमनवष्यगुरवेदक्षिणांदद्यात् ॥ इतितारारहस्यवृत्तौनित्यपूजानि
र्णयोनामत्रयोदशःपटलः अथातोहोमविधिंव्याख्यास्यामः तत्रहस्ताया
ममंगृहप्रागुत्तरेस्थंडिलंवास्तुकारमभिविरच्य तत्रकृत्वायागगेहागमोभयत्वाद्विर

सप्तहस्तोप्यथवा पुनः पंचहस्तप्रमाणं वा प

ना० १०७ ज्ञाथोमूर्त्तिलक्षणं नवसहस्रादिहोमेशतसाहस्रादिशोधितेपंचहस्तसप्तहस्तमंडपेस्त
र्वतोभद्रंचतुरस्रकुंडंकुर्यात् एतन्मंडपकरणंतुव्यामशर्वस्यामन्त्रनरस्यामेशा
न्यां यदुक्तंगणेश्वरविमर्शिन्यां वास्तोः संग्रहसर्वस्यामेशान्यामनरस्य
वा दिशिसंकल्पयेन्मंडपंमंडलंतुविभागशः नवहस्तप्रमाणं वा चतुरस्रंस
मन्ततः निष्ठिदंतुचतुर्द्वारवेदिकादिविभूषणं दर्भमालापराहमेनेतना
परिवेष्टितं एककुंडीपरीहेनपंचहस्तोपयुक्तकः यदुक्तंगणेश्वरविमर्शि
न्यां एककुंडीगृहेनाम्नपंचहस्तगृहंभवेत् नदेककुंडगृहस्यउत्तभागश
स्त यदुक्तंगणेश्वरविमर्शिन्यां अथवानेरकुंडमेकंवेदास्त्रचसमद्धरेत् ल
क्षहोमेतत्कुर्यान्महमथेनहृषणमिति चतुरस्रन्तुसर्वेषांकेचिदिच्छंति
तांत्रिकाः इतिशारदातिलके चतुरस्रमहेशानिसर्वकर्माणिसाधयेदि
ति कल्पसारोक्तत्वाच्चतुरस्रविलिख्य तत्रगृहादिमंडपकरणे हस्तनियमो
यथा कर्त्तुर्दक्षिणहस्तस्यमध्यमांगुलिपर्वणा मध्यस्यदीर्घमानेनमाना १०७

107

गुलिमितीरितं कर्तुर्यजमानस्य यत्कुण्डं वितस्तानलतितेस्म्वरे गृहपादिकुण्डक
रणे होमादिनियमे तथा यजमानस्य कर्तव्यं नानास्यैव कदाचन अथवा
ष्टभिर्यवैरेकाङ्गुलमिति ज्ञनस्तद्वहुलितेस्म्वरे अस्याङ्गुलयस्तस्याशेणाय
वोष्टमनुदाहृतः तिलस्तु तस्य च माशस्याष्टमाशस्तिलस्य च भवन्ति हा
यनीवालस्तस्य षष्टेन वोपि वा सर्वत्रैव हि यहृष्टं तदङ्गुलमथ्यमाङ्गुलेर्म
ध्यपर्वायाः प्रमाणं तत्र त्वविंशतिकारः आगमानन्तुमरसैवबक्किंसंस्कृतयेत्
यैः नैस्तदर्पिमानेन तङ्कुण्डान्यपि विधीयते तत्र चतुरस्रकुण्डे उद्धारो यथा प्रा
कृप्रत्यक् सूत्रमास्फाल्य तन्मध्ये लदयेत्सुधीः भागत्रयेण तन्मध्ये निधा
योत्तरकाम्ययोः दिशोर्मत्स्ययुगं कृत्वा त्सेमनत्यरयोः पुनः दक्षिणोत्तरतः
सूत्रं तथा मानेन निपातयेत् तत्सूत्राग्रेषु संस्थाप्य कोणेषु मकरान् लिखेत् को
णेषु मकरमध्याणि दिक्सूत्राणि पातयेत् एवं कृते चतुःकोष्टं चतुरस्रं त
जायते एवं कृते भवेत्कुण्डं चतुरस्रं सलक्षणं कुण्डविस्तारमानेन यदाकारं या

ना॰ हृदंशुतः तन्मानं मेकारं कुर्यात्तद्वद्धिपाचमेखला मेखलात्रितयं वाथ द्विनी
१०८ यं चैकमेव वा वेदाग्निनयनेभ्यस्तथ विस्तारादहस्तमात्रके कुंडे तरेन वांगुलोत्से
धमकमात्रेन वांगुलं तद्वाह्ये मेखलोत्सेधपंचांगुलमितोदितः तद्वाह्ये मे
द्वादशी खलोत्सेधं [illegible]गुलं कीर्तितं एकांगुलेन तथा पंच्या कुंडानां मेखला भवेत्
एकहस्ते तु कुंडे तु अन्यत्कुंडेन वर्धयेत् अर्धांगुलप्रमाणेन केवलं नेत्रवि
त्तमः सात्त्विकी मेखला पूर्वा द्वितीया राजसी स्मृता तृतीया तामसी प्रो
108 क्ता मेखलानां तु निर्णयः अथ योनिनिर्णयः प्रथमे मेखले योनि कुंडेशाद्वी हे
तु राग्रतः कुर्याद्गजोष्ठवक्त्रं तत्कुंडे विस्तारं वलक्षणं योनिः षडंगुलायामा चतु
रंगुलविस्तृता उन्नतिर्द्व्यंगुला प्रोक्ता कुंडे स्वष्टिमितेर्बुधैः नाभिं कुंडोदयः
कुर्यात्पद्माकारष्टदलान्वित् तत्कुंडानुरूपं वा नाभिं तत्र विचक्षणः नेत्रवेदाग्
लोत्सेधविस्तारेणाभिरत्र वै मुष्टिवेद्यामिते हस्ते त्रिमात्रे योग्य मंडले द्विह
स्तादिषु कुंडेषु योनिः शं वर्धयेत्क्रमात् एकैकांगुलिमानेन तथा नाभिं च व १०८

र्पयेत् कुण्डफलाद्बहिः स्थानं स्थलमित्यभिधीयते चतुरस्रस्थलानां तु ना
नामध्ये मेखलैका स्थूलसूक्ष्मा च सूक्ष्मा योनानां स्थानानां मनोहरान् बाह्यस्थ
मेखलाबाह्यस्थानमारभ्य कारयेत् सर्वकामिन्मभयत्रमेबध्यते पञ्चकेन्मा
स्कराचार्यैः योनौ नाभिसमं यकं रुद्रयामले योनिमध्ये विलकुण्ड्याश्रद्धाला
ग्राह्यं सन्तकं योन्यष्टावर्धपदिहान्नाभि हृन्नाकृतिं च सर्वकुण्डान्यनुपायाः कु
र्यात्साधकपुङ्गवः योनिकुण्डे तथा पद्मे योनिपद्मं न कारयेत् शान्तानि नवशा
न्त्यर्थं मध्ये कुण्डे तु होमयेत् हस्तमात्रं समुद्दिष्टं वा द्विहस्तमथ ते स्मृते चतुर्हस्त
लक्षमात्रं षट्करे दशलक्षके हस्तहस्तान्तरं निनेको द्वादशमध्ये वहि
दशहस्तान्तरे कुण्डे नान्ति होमो महीतले तत्रादिहस्तादिकुण्डे मेखला यत्कुं
शारदातिलके कुण्डे द्विहस्तादिरयारसवेदांगुलाङ्गुले चतुर्हस्ते तु कुण्डे तु
सतर्कं युगांगुला आयामोत्सेधनाभ्यासेयामेखलासर्वतो बुधैरिति द्विहस्तादि
कुण्डानां प्रमाणं यथा रुद्रयामले एकहस्तादिकुण्डानां प्रमाणमभिधीयते ॥

ना० श्रीचक्रसंविष्टेन यत्प्रोक्तं चंद्रमौलिना एकहस्तादिहस्तादिगदितो मे निशाम
१९ य त्रयस्त्रिंशांगुलस्तत्र तिलद्वादशकं मतं द्विहस्तकुंडे विधिवत्सर्वं वल्पकि क
ल्पयेत् त्रिहस्ते त्रिचत्वारिंशत् तिलद्वादशकं मतं सप्तषष्ठ्यंगुलस्तत्र तिलको
द्वादशकोत्तरं षट्हस्तकुंडे विधिवत्सप्तहस्ते निबोध मे नवत्यंगुलस्तत्र
109 नवति द्वादशकोमतं अष्टाशीत्यंगुलस्तत्र तिलद्वादशकोमतं अष्टहस्ते
नवैस्तत्र विद्वान्परिहस्तयेन सप्तनवंगुलेस्तत्र तिलद्वादशकोमतं न
वहस्ते न कुंडे वैस्तत्र तत्र विद्यामतं तिलद्वादशसंयुक्तं षडुत्तरशतांगुलं
दशहस्तस्य कुंडे स्यादुत्तरे तत्र विस्तरः अत्र विशेषः यत्र द्विहस्तादिकुंडेषु मे
खलायोन्यादौ एकहस्तहस्तचतुर्विंशांशानां वर्धने तथा च रुद्रयामलीहृ
दये द्विहस्तादिषु कुंडेषु व्याप्यस्त्वं चतुर्थस्तवेन चतुर्विंशतिभागेन मानां
गुलपरिग्रहः तत्तदंगुलिमानेन सर्वकुंडेषु सर्वतः मेखलायोनिकुंडादि
कल्पने परिकीर्तिते इति एवं सर्वत्र परिमाणं ज्ञात्वा कुंडे ऊर्ध्वादि स्थानेदा १०५

षः यदाह विश्वकर्मा आधिक्येन भवेद्दोषो हीने येन यजन्तयः वक्रे कुंडेषु
संतानायामरणं छिन्नमेखला मेखलारहिते शोकोऽस्यधिके वित्तसंक्षयः भा
र्याविनाशनं शोकं कुंडे योनिविनाकृते अपत्यध्वंसनं शोकं कुंडे योन्या विना
कृते पतनं कुंडवर्जितमिति अन्यत्रापि श्रीभैरवस्रोतसि तत्रादिके ह
स्ते दोमानहीने दरिद्रता वाया योहीनहीने स्याद्दास्यं हिर्मूलखातेन अ
धिके वित्तनाशश्च हीने दुःखं प्रवर्तते वाधयश्च प्रवर्तन्ते यत्राले स्यादप
स्मृतिः कुर्वीरस्कृतिने दशोमं कुंडलेवास्त्रतिस्तथा तस्मात्कुंडं मंत्रतत्त्वा
कुंडं तु रचयेदिति उक्तं च रुद्रयामले इति संदेहपितादेविमानं कुंडेषु दर्शि
तं योगिनीहृदये हृष्टे भाषितं शंभुना स्वयं देवलोकोपकाराय स्नेहभा
वादितं ततः प्रणिपत्य गुरोर्ज्ञात्वा कुंडं मनोरचनं चरेदिति अथाग्निकार्यं व
क्ष्ये मंडपस्यान्तरे भागे मंत्री नित्ये नैमित्तिककाम्येषु कुंडे स्थंडिले वा होमं कु
र्यात् तत्रादौ संस्कारैः कुंडं संस्कुर्यात् तथा च लक्षणदेशिकेतंत्रे अष्टादश संस्कृः

संस्कारः ॐ ह्रां नांतत्त्वादिनं वीक्षणं मूलमंत्रेणास्त्रेण प्रोक्षणं ततः तेनैव ताड
ता॰ नं दर्भैर्वर्मणा लक्षणं मतं मंत्रेण खननं नाभ्युत्कारो हृन्मंत्रेणास्त्रेण समीकरणम
११॰ स्त्रेण सेचनं वर्मणा मतं अस्त्रेण वज्रीकरणं हृन्मंत्रेण कुशैः स्तृभैः चतुष्पथं त
न्त्रेण जानीयाद्दलपाटनं योगेन्द्र शालिनः अर्यान संस्कारैरेभिरीरित अस्मि
न्कुंडे महायोगी शक्तिस्वस्तिमोरखा लिखेत् रेखायामुदगग्राणां अस्त्रलेखस्व
110 ते दत्तः अथवा षट्कोणं त्रिकोणं वा चतुरस्रं ॐ ह्रां मंत्रेर्लिखेत् ततो व
मितायोगपीठमभ्यर्च्य पूर्वे वामायै नमः दक्षिणे ज्येष्ठायै नमः पश्चिमे रौ
द्र्यै नमः उत्तरेऽम्बिकायै नमः पतः शाक्तयो मेखलापति श्रवादिनो देवे
त् मूलमत्रावार्थं ताराङ्कुशाय नमः इति संपूज्य नीलाभामस्त्रस्नातां वागीश्व
री पूजयेत् अंत्रस्वर्णादिपात्रे मानसंभवे वा वह्निं शोभनं श्रोत्रियगृहाद्वा
[illegible] बलिरमितिबीजेनाहृत्यानीय ॐ फट् क्रव्यादेभ्यः स्वाहा इति मंत्रेण क्रव्या
दांशं परित्यज्य रमितमग्निं मंत्रेण संशोध्य कवचेनावगुण्ठ्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य व ११॰

५

हृणबीजेनाम्रनीकृत्य कराभ्यां समुद्धृत्य त्रिः परिभ्राम्य श्रमीस्पृष्टस्नातुः सबीजं तु
ह्रांकं दृग्मध्ये स्थितयोः वागीश्वरयोः संगमाद्विन्दु तस्याग्योनौ ग्रयोमरवार्विष
मग्निं निक्षिप्य ह्रीं वह्निमूर्तये नमः इत्यभ्यर्च्य हृल्लेखामुच्चरणेऽपाकृष्य ॐ भ
कयोगेन सुषुम्नावस्थितसहस्रदले द्वावग्निमाहृत्योदरवह्निभ्यां संयोज्य यो
निमुद्रया दक्षिणनासाग्राद् हृल्लेखामुच्चार्य मारमग्निं विक्षिप्य हृच्चेबीजमुच्चार्य
वह्निचैतन्याय नमः इति वागीश्वरीगर्भनाड्यां तच्चैतन्यं संयोज्य संस्थाप्य ज्वालि
नीमुद्रां दर्शयेत् ततः समाधीयनाभ्यामाच्छाद्याग्निं चिन्मात्रेण धन्वाल्य चि
त्पिंगल हन २ दह २ पच २ सर्वज्ञाताज्ञापय स्वाहा ततो वह्न्यंगविन्यस्य मूला
न्तैरेंगैर्यादिनार्चयेत् सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा
शक्तिनिष्ठकृष्णाय शिखायै वषट् धूमव्यापिने कवचाय हुं सप्तजिह्वाय नेत्र
त्रयाय वौषट् धनुर्धराय अस्त्राय फट् इत्यंगानभ्यर्च्य वैश्वानर जातवेद इहावह
लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इति मूलेनावाह्य तारांग्निं स्वकृताशने

ना. नितारात्रिरसीतिनामदनावक्तिं ध्यायेत् समहस्तेद्विपदं द्विशीर्षं चतुर्भिर्विषा
१११ णैस्त्रिधाकरमध्यं पिशंगायतलोचनैस्तर्कसंख्यैर्विनासं वर्णनं चतुःश्रोत्रम
ग्निरक्तांबुजस्थप्रविलंबितैकपादं च सर्वसमवेदत्तिणे केश्चतुर्भिर्वामे स्त्रिभि
र्बाहुभिरभ्युपेतं शक्तिं वज्रिं स्रुकस्त्रुवौ सव्यहस्तेर्वामहस्तेतोमरतालवृंतस
र्पिः पूर्णपात्रं सव्यसौवर्णपात्रशोभानसमस्जिकादध्यानं अथध्यायेत् बंधू
कपुष्पसंकाशं स्तनमकनकप्रभं पद्महस्तं यजमानं वदनहृदयशोभितं स
प्तद्वीपमकंरवसतितत्रयविग्रहं त्रिधात्मानात्रिपादार्थं हत्यकव्यविनाशनं
बलाधदालहोताचवतुः स्मृगविराजितं पंचरात्रपाशुपतेलोकानां तु महा
मते वेदं वैदिकमित्येतनन षट्पिंगलविलोचनं वेदार्थं चतुरश्रोत्रं स्तोत्र
शास्त्रमयध्वनिं रत्नापालजटावद्धमणिकोटरभास्करं हेमालंकारसंयुक्तं
हेमकुंडलमंडितं रक्ताभोरुहमध्यस्थस्वस्तिकासनसंस्थितं दृष्टदेशम
मालंबिसौवर्णघृतपात्रकं वामैस्त्रिभिर्बाहुभिश्च दध्यानं रक्तवाससं हि १११

रण्याकरकारक्ताकृष्णादन्तानन स्थिता स्वप्रभावातिरक्ता च वसना वज्ररू
पिका उर्भीरसंगास्तहास्य वदने सर्वमास्थिता एताभिः सप्तजिह्वाभि रूपे
तेयाऽदाहृताः व्याहृता ज्ञानवदनाः साधकाभीष्टभीषणाः एवं तस्या
देहिरण्यगगना रक्ताकृष्णा स्वप्रभा अतिरक्ता वसना वज्ररूपेति जिह्वाः
स्वनाम सहशावक्त्रा ज्वलज्ज्वालाजटिल वपुष स्वर पितृ गंधर्व यक्ष नाग
पिशाच राक्षसादि देवताधिष्ठिता स चिन्त्य षट्कोणमध्ये पूजयेत् ग
णेश्वर विमर्षिण्या तु हिरण्य सप्त हेमाभा मूलपार्श्वा हृदि स्थिता गगना
दि संकाशा रक्तजिह्वाग्नि संस्थिता कृष्णानीलाभ संकाशा नैरृत्यां दि
शि संस्थिता स्वप्रभा पद्मरागाभा वारुण्यां दिशि संस्थिता अतिरक्ता शर
भासा वायव्यां दिशि संस्थिता हिरण्या वारुणी प्रोक्ता शंकरे वज्ररूपिका
सोमे रक्ता तथाग्नेय्यामतिरक्ता च संस्थिता कनकाग्निवसंता च कुंडमध्ये स
मास्थिता ॐ सप्त हिरण्यायै नमः ह्रीं सप्त गगनायै नमः ॐ सप्त रक्ता

ह्रीं सरयूं कृष्णायै नमः ह्रीं सरयूं सुप्रज्ञायै नमः ह्रीं समयूं व्यतिरक्तायै नमः

यै नमः ह्रीं सर्यूं वज्रकपायै नमः इति सप्तजिह्वाः संपूज्य मेखलोपरि पू
ना॰ ११२ र्वादितः क्रमेण ब्राह्मी माहेश्वरी कौमारी वैष्णवी वाराही इंद्राणी चामुंडा मह
ालक्ष्मीपर्यंताः प्रणवाद्याभिः स्वनामभिः पूजयेत् पुनरपि लक्ष्म्यै सरस्वत्यै
प्रीत्यै रत्यै कीर्त्यै शांत्यै पुष्ट्यै प्रणवादि नमोन्ताः पूजयेत् तद्बहिर्लोकपालान् तद् तुष्ट्यै
द्बहिर्वज्रादि शक्तिदंडखड्गपाशांकुशगदापद्मत्रिशूलचक्राख्यानि लोक
पालायुधानि आद्याक्षरबीजयुक्तैर्नमोन्तैर्नामधेयैः परिस्तरणात्
112 प्राच्यावज्रेदित्वार्चयेत् यथाक्रमं मध्ये मेखलायाः ततः स्रुक्स्रुवौ त्रिः
प्रतापितौ वामहस्तेन प्रोक्षयेत् पुनः प्रताप्यात्मनो दक्षिणभागे स्थापये
त् आज्यस्थालीमानीयाग्नेः कोणे संप्राप्य तस्यामाज्यं निक्षिप्य तां कुंडा उदक्कृत्वा
ग्नौ निवेशयेत् इत्यभिघारितं दर्भयुगलं प्रक्षाल्याज्ये क्षिपेत् अनुलेपये
त् दीप्तेन दर्भयुगलेनाज्यं निराज्याग्नौ क्षिपेत् प्रक्षालितान् दर्भान् हुते प्र
दक्षिणाग्नौ विसर्जयेत् ताम् अग्रे कृत्वा ग्रथा धारयेत् जलस्पर्शेन अंगुष्ठोप ११२

इति पुंसवनं ह्रीं अग्नये सीमंतोन्नयनं ह्रीं अग्नये जातकर्मकल्पयामि नमः ६

कनिष्ठाभ्यां प्रादेशसंमितौ दर्भौ गृहीत्वा तत्पीनयेद्धनत्वा वाप्मानं संग्र
खं हृनेन स्नापनं कुर्यात् इति संस्कारैर्जुहुयात् अथ स्रुवेणास्यालीढ
क्षिणभागात् नेमो मंत्रेणाद्दक्षिणालोचने अग्नये स्वाहेति वामलोच
नेमध्यात् ततस्तस्मिन्व्याहृतिभिर्जुहुयात् ततो नामकरणादीनां सं
स्काराणां प्रणवाद्येन नमोंतेन स्वस्वेनैवासमाज्याहुतीर्जुहुयात् ह्रीं
अग्नये पुंसवनं कल्पयामि नमः जातकर्मणि ह्रीं अग्नये नामकर्म कल्प
यामि इति नामकरणे ह्रीं अग्नये निष्क्रमणं कल्पयामि नमः निष्क्रमणे
ति ह्रीं अग्नये चूडाकरणं कल्पयामि नमः इत्यग्ने चूडाकरणं ह्रीं अग्ने
रुपनयनं कल्पयामि इत्युपनयने ह्रीं अग्नये वेदाध्ययनं कल्पयामि वेदाध्ययने ह्रीं
अग्नये समावर्तनं ह्रीं अग्नये गोदानं ह्रीं अग्नये समावर्तने ह्रीं अग्नये गोदानं ह्रीं अग्नये वि
वाहं कल्पयामि नमः इति विवाहः तत्राग्नेर्देवीविधिवद्भक्त्या अग्नेर्वक्त्रविभा
वनान्ते नषोडशाज्याहुतीर्जुहुयात् ॐ नः षोडशाज्याहुतीर्जुहुयात् पत्तहव्यं वक्रोपकौ

ता॰ करणनाडीसंधानं ततस्तिलैस्त्रिमधुराक्तै रक्तकवीरकुसुमैर्नवाष्टोत्तरशतं ति
११३ लहोमं तदर्धं यथाशक्तिमूलेन कृत्वा तैस्तद्गणाधावरणदेवतानां पृथक्
पृथक् पंचैकाहुतीर्जुहुयात् कामेन तिलराज्याभिर्विघ्नौघैर्वध्यकाकुसुमै
र्द्रपवशणाय सर्षपैर्लवणेनभ्रूणाकामिनीसमाकर्षणाय बकुलपुष्पैः सौ
113 भाग्याय मल्लिकाजातिकदंबैराज्यवृत्तकुसुमैः संपदे हविषान्नपानाभ्यामायु
षे दीर्घायुर्वृतालुलेः कवित्वाय चंदनागुरुकर्पूरैः सर्वाभीष्टायये हुताक्र
मालतीपुष्पैर्द्रुतकवित्वाय उच्चारणविधौ नीलोत्पलेन अखंड बिल्वपत्रै
र्णदशांशं जुहुयात् ततो व्याहृतिहोमो यथा ॐ भूरग्नये पृथिव्यै महते च स्वा
हा ॐ भुवो वायवे चांतरिक्षाय दिवे च महते स्वाहा ॐ स्वरादित्याय चंद्र
मसे च नक्षत्रेभ्यः स्वाहा ॐ भूर्भुवः स्वः अग्नये चादित्याय चंद्रमसे नक्षत्रे
भ्यश्च दिग्भ्यश्च ते स्वाहा इति कृत्वा जनश्शरणे त्वं च माधुर्ये ततः सफलान्
तत्कुसुमानि निक्षिप्य तदुपर्यधोमत्स्यांबरसोर्ध्वमुखेन मूलनादांतमुच्चार्य ११३

वामपादगुरस्करमविच्छिन्नधारयावौषडंतेन पूर्णाहुतिं दत्त्वोपविश्य देवीं
गंधादिभिराराध्य तदंगदेवतागणं तद्देहे लीनं विभाव्य पूर्ववद्विसर्जयेत्
शक्तश्चेत्स्वदेहेन् तथाच त्रिपुराकल्पे त्रिमहस्त्रिचयहोमे क्रियते च हुता
शने दातुः पुण्यफलं नास्ति होता च नरकं व्रजेत् स्वतंत्रतंत्रे यदिउग्नान
हुतेन वैश्वानरमविज्ञेन् होता चर्त्विनाशाय दाता च नरकं व्रजेत्
इति नारारहस्ये होमविधिर्नाम चतुर्दशः पटलः समाप्तः ॥

नं. ४८६५ प० २२४ हैं

११५

११४